

San Mateo Jesús cheja pa'iꞥ cho'osi'ere kꞥamꞥ

Jesús aipāi pa'isina mamia'me

(Lc 3.23-38)

¹ Aperiꞥꞥ pa'isina Jesucristo aipāi paasina mamire
kꞥajꞥ tochasi'ea'me ie. Davina'me Abraham repaꞥ aipāi
paniasome.

² Abraham mamakꞥ Isaac paniasomꞥ.

Isaac mamakꞥ Jacob paniasomꞥ.

Jacob mamachīi Judana'me repaꞥ cho'jechīi pania-
some.

³ Judá mamachīi Farena'me Zara paniasome. Repana
pꞥka'ko Tamar paniasomo.

Fares mamakꞥ Esrom paniasomꞥ.

Esrom mamakꞥ Aram paniasomꞥ.

⁴ Aram mamakꞥ Aminadab paniasomꞥ.

Aminadab mamakꞥ Naasón paniasomꞥ.

Naasón mamakꞥ Salmón paniasomꞥ.

⁵ Salmón mamakꞥ Booz paniasomꞥ. Pꞥka'ko Rahab
paniasomo.

Booz mamakꞥ Obed paniasomꞥ. Pꞥka'ko Rut pania-
somo.

Obed mamakꞥ Isaí paniasomꞥ.

⁶ Isaí mamakꞥ David paniasomꞥ, pāi jainꞥkore
chꞥ'ꞥsi'kꞥ.

David mamakꞥ Salomón paniasomꞥ. Repaꞥ pꞥka'ko
chuenisōsi'kꞥ Urías rꞥjo paniasomo.

⁷ Salomón mamakꞥ Roboam paniasomꞥ.

Roboam mamakꞥ Abías paniasomꞥ.

Abías mamakꞥ Asa paniasomꞥ.

⁸ Asa mamakꞥ Josafat paniasomꞥ.

Josafat mamakꝯ Joram paniasomꝯ.

Joram mamakꝯ Uzías paniasomꝯ.

⁹ Uzías mamakꝯ Jotam paniasomꝯ.

Jotam mamakꝯ Acaz paniasomꝯ.

Acaz mamakꝯ Ezequías paniasomꝯ.

¹⁰ Ezequías mamakꝯ Manasés paniasomꝯ.

Manasés mamakꝯ Amón paniasomꝯ.

Amón mamakꝯ Josías paniasomꝯ.

¹¹ Josías mamachĩi Jeconíana'me repaꝯ cho'jechĩi pa'irꝯꝯꝯna Babilonia cheja cana sani Israelpãi chẽa repana pa'ichejana sasõasome.

¹² Repanare sasõsirꝯꝯꝯ pa'isina Jesús aipãi mamia'me ie:

Jeconías mamakꝯ Salatiel paniasomꝯ.

Salatiel mamakꝯ Zorobabel paniasomꝯ.

¹³ Zorobabel mamakꝯ Abiud paniasomꝯ.

Abiud mamakꝯ Eliaquim paniasomꝯ.

Eliaquim mamakꝯ Azor paniasomꝯ.

¹⁴ Azor mamakꝯ Sadoc paniasomꝯ.

Sadoc mamakꝯ Aquim paniasomꝯ.

Aquim mamakꝯ Eliud paniasomꝯ.

¹⁵ Eliud mamakꝯ Eleazar paniasomꝯ.

Eleazar mamakꝯ Matán paniasomꝯ.

Matán mamakꝯ Jacob paniasomꝯ.

¹⁶ Jacob mamakꝯ José paniasomꝯ, María ãju pa'isi'ku. Repao María, Jesús, pãi ùcuanukore chũ'ua'ku chini Dios Raosi'ku chiicojñokꝯ puka'ko paniasomo.

¹⁷ Abraham pa'irꝯꝯꝯpi David pa'irꝯꝯꝯjatꝯ'ka repaꝯ Abraham jojosina catorcerepana paajꝯ saniasome. Ûcuachi'a David pa'irꝯꝯꝯpi Israelpãi Babilonia cheja chẽa sacojñorꝯꝯꝯjatꝯ'ka David jojosina catorcerepana paajꝯ saniasome. Ûcuachi'a Israelpãi repana Babilonia

cheja chëa sacojñor~~um~~upi Dios Raosi'ku Cristo'te jñaar~~um~~ujat~~u~~'ka repana paasina catorcerepana paaj~~u~~ saniasome.

Jesucristo'te jñaasi'ere k~~u~~am~~u~~

(Lc 2.1-7)

¹⁸ Jesucristo'te jñaasi'e ija'cheasom~~u~~: María rep~~u~~ puka'ko Josere pasa chiikojeko so'opi paniasomo. Jã'ata'ni repana chuta'a veja kueñe pa'imar~~um~~una María te'eo pa'ikoji Dios Rekochoji jo'ka~~u~~na chii s~~u~~niasomo. ¹⁹ Repaoji chii s~~u~~nisõona José repao'te paara chiiku re'ok~~u~~jek~~u~~, “Pãipi repao chii s~~u~~'isi'e asa cu'ache i'kajanaa'me repao'te”, chini cuasa chek~~u~~nare pãi k~~u~~a jñauma'ñe repao'te rope'e jo'kasõ~~u~~ache cuasaasom~~u~~. ²⁰ Jã'aja'ñe cho'ora chini cuasak~~u~~ta'ni rep~~u~~ uk~~u~~kãisir~~um~~una ángel, Dios raosi'ku rani ija'che i'kaasom~~u~~ rep~~u~~'te:

—José, David jojosi'ku, María'te paavaj~~u~~ch~~u~~ma'ñe veja paaj~~u~~'~~u~~. Repao s~~u~~'ip~~u~~ chii~~u~~ Dios Rekochoji jo'ka~~u~~na s~~u~~'imo repao. ²¹ Chii~~u~~va'~~u~~re ~~u~~m~~u~~va'~~u~~ni paaja'mo repao. Repao María chii~~u~~va'~~u~~re jñaasir~~um~~ Jesure ve'oj~~u~~'~~u~~ repava'~~u~~re. Pãi cu'ache cho'osi'e jüni ro'ikaij~~u~~jek~~u~~ jã'aja'ñe ve'eja'm~~u~~ rep~~u~~ —chiniasom~~u~~ ángel rep~~u~~'te.

²² Peore jã'a Diopi i'ka~~u~~na aper~~um~~ Rep~~u~~ chu'o kuasi'ku k~~u~~ak~~u~~ tocha jo'kasi'epi ñcuarepa ti'jñesi'kuam~~u~~.

²³ Ija'che chiim~~u~~ rep~~u~~ k~~u~~ak~~u~~ tocha jo'kasi'e: Romichii~~o~~ ~~u~~m~~u~~'terej~~ẽ~~'e ja'me kãima'kopi chii s~~u~~ni, chii~~u~~va'~~u~~re ~~u~~m~~u~~va'~~u~~ni paaja'mo. Repava'~~u~~re pãi, Emanuelre ve'ojanaa'me, chiim~~u~~. (“Emanuel” chiiche “Dios maina'me pa'im~~u~~” chiim~~u~~.)

²⁴ Ñcuar~~um~~ José rep~~u~~ kãni v~~u~~isir~~um~~ ángel Dios raocojñosi'ku ch~~u~~'~~u~~ jo'kasi'e cho'ok~~u~~, María'te

paara chini vejaasomu. ²⁵ Jã'ata'ni repaña vejasiruu,
chĩiva'ure jñaañejatu'ka ja'me kãima'ñe paniasome.
Repau rñjo chĩiva'ure jñaasiruu José ángel repau'te ra
kuasi'ere mami, Jesure ve'oasomu repava'ure.

2

Ûu muikã'ko cana ma'jñoko pa'iche che'chena
Jesure ñañu chini saisi'ere kuamu

¹ Herodes chũ'uruuna Judea cheja cajoozona Belén
vu'ejoozona jñaasiva'usomu Jesús. Reparuu vañuuji
ũu muikã'kore pa'iana umpã'i repakã'ko pa'ina
ma'jñoko pa'iche che'chenajeju ña masi, Jerusalén
vu'ejoozona so'opi rianasome. ² Rani tĩ'a repacheja
pa'inare ija'che sēniasaasome repaña:

—Chĩiva'u, chura jñaasiva'u judíopã'i chũ'ujava'u,
jjechejare pa'iku? Repau'te jñaasi'ere kuaku ãuu
muikã'kore pa'iana vañuu'te ñasinajeju repava'uni
ro're puu ñu'iju pojoñu chini ku'eme chukuna —
chinasome repaña.

³ Herodes repacheja chũ'uku repaña i'kasi'ere
chekunapi kuarena asa, ruu cuasaasomu. Jerusalén
vu'ejoozo cana ũcuaja'che ũcuanuko asa, ruu
cuasaasome. ⁴ Ũcuaruu Herodes jã'aja'ñe asa, cuasaku
judío phairipã'i chũ'unana'me judíopã'i che'chonare
repau pa'ivu'ena rani chi'ia'ju chini chũ'usomu. Rani
chi'irena repañare,

—Pã'i ũcuanukore chũ'ua'ku chini Dios Raojau,
jjechejana repau'te chĩire jñaajanaa'ñe? —chiiu
sēniasaasomu repau. ⁵ Chikuna i'kaasome repaña
repau'te.

—Judea cheja cajoozona Belén vu'ejoozona
jñaajauasomu repau. Aperuu Dios chu'o kuasi'ku

repau'te jñaajachejare kuaku tocha jo'kasi'e ija'che kuamu:

⁶ Musanukukona Judea cheja cajoopo Belén vu'ejoopo cana, “Ujajoopo, pa'ipai pa'ijoopo pa'imanaa'me mai”, chi-imaneju'.

Musanukukona pa'ijoopo cajacojñojau Israelpai ucuanukukore chu'uja'mu.

Ucuajuji chu'u neenare Israelpai musanukukonare kuiraku re'oja'che chu'uku pa'ija'mu,
chiimu —chiniasome repana.

⁷ Chitena asa Herodes, vañuu pa'isirumure masira chini ma'jñoko pa'iche che'chenare rope'e soni rao,

—Repau vañuu, ¿jeejarumuna paku? —chikuna repau'te kuasome repana. ⁸ Kuarena asa repanare ija'che i'kaku Belén vu'ejoopona saomasomu repau: —Belén vu'ejoopona sani repau chiiva'u pa'iche pe-ore sēniasajaiju'. Repava'ure ku'e jñaani ra kuaju'u chu'ure. Chu'u ucujaja'che repava'ure sani ro're ñu'iu pojora chiimu —chiu joreasomu repau.

⁹ Pai chu'ukuji jā'aja'ñe i'kaku chu'una asa saniasome repana. Saijuna repana ūsuu muikā'ko ñasi'ku vañuu jo'e pa'iu repana saima'a sē'sevuji charo saniasomu. Saiu chiiva'u uhivu'e sē'sevuna canukaasomu repau. ¹⁰ Vañuu canukache ña ruu pojoasome repana. ¹¹ Jā'aja'ñe canukauna ña ucuvu'ena kaka chiiva'una'me puka'ko María'te ñaasome repana. Repava'ure ña ro're ñu'iju pojoasome repana repau'te. Pojocuha repana rasi'e cājovuã vata pachokurina'me sūkima'ñana'me chekuñuãquee ma'ña isiasome repana repava'ure chiiva'ure. ¹² Repava'ure ñacuha pa'iju repana ukāitona Dios i'kasi'e ija'che chiiche'te asaasome repana, “Herodes pa'icheja saima'ñe tīima'api co'iju'

musanukona”, chiiche'te. Asa repacheja saima'ñe tiiima'api repana pa'ichejana co'isōasome repana.

Egipto chejana kati saisi'ere kuamũ

¹³ Ma'jñoko pa'iche che'chena sanisōsirumũna Dios neekũ ángel Josere repau ukãisirumũna rani ija'che i'kaasomũ:

—Vuni mu'ũ jojava'una'me puka'kore Egipto chejana pesa sajũ'ũ. Herodes mu'ũ jojava'ure vanisōñe'te chũ'ura chini ku'eja'mũ. Jã'ajekuna sani chu'ũ mu'ure, “Co'ijũ'ũ”, chiirumũjatũ'ka pa'ijũ'ũ repacheja — chiniasomũ ángel repau'te.

¹⁴ Jã'aja'ñe i'kauna asa José vuni ũcuañamipi repau jojava'una'me puka'kore saku Egipto chejana sanisōasomũ. ¹⁵ Sani Herodes jũnisōsirumũjatũ'ka repacheja paniasome repana. Jã'aja'ñe cho'orena Dios chu'o aperumũ kuasi'ku tocha jo'kasi'epi ija'che kũacheji ũcuarepa ti'jñecuhasi'kuamũ, “Chu'ũ chĩire Egipto cheja pa'ikuni raaũ chini soimũ chu'ũ”, chiicheji.

Chĩiva'nani vanisōa'jũ chini Herodes chũ'ũsi'ere kuamũ

¹⁶ ũcuarumũ Herodes ma'jñoko pa'iche che'chena repau'te jorejũ tiiima'api co'isōsi'ere asa ruu pe'rukũ, repana ñasi'e kuasi'ere jo'e cuasa, “Chura repau chĩi ka'chaũsurumũ panicumũ ie”, chini cuasa Belén vu'ejoopona'me ũcuajooopo kueñe pa'ichejña cava'nare chĩiva'nare umũchĩiva'narechi'a te'eka'chapaũsurumũ pa'iva'nana'me na'a cho'je pa'iva'nare ũcuankore vanisōñe chũ'ũasomũ. ¹⁷ Repauji jã'aja'ñe cho'ona aperumũ Dios chu'o kuasi'ku Jeremías ija'che chiiche tocha jo'kasi'epi ũcuarepa ti'jñecuhasomũ:

¹⁸ Ramá cheja pa'ina ota oiche ruu asoasomũ.

Raquelpi, repao mamachīipi chuenisōrena oio paniasomo repa.

Repaoji cuhaa'ko chini pāi, “Oimanejũ'ũ”, chinite'easome repao'te.

Jā'ata'ni ūcua cuhama'ñe oniasomo repao mamachīipi chuenisōrena, chiicheji.

¹⁹ Na'a pa'isirũmũ Herodes jūnisōsirũmũna Josere Egipto cheja pa'ikũni repaũ uokāisirũmũna Dios neekũ ángel rani ija'che i'kaasomũ repaũ'te:

²⁰ —Vũni mũ'ũ jojava'ũna'me pũka'kore saku Israel chejana jo'e co'ijũ'ũ. Mũ'ũ jojava'ũre vanisōñu chiisina jūnisōcuhasinaa'me —chiniasomũ ángel repaũ'te.

²¹ Ūcuarũmũ José jā'aja'ñe i'kaũna asa vũni chīiva'ũna'me pũka'kore Israel chejana saasomũ.

²² Jā'ata'ni José Herodes mamakũji Arquelaopi Judea cheja canani chũ'ũa'kũ chini jo'kacojñosi'ere asa Judea cheja saivajũchũasomũ. Ūcuaja'che repaũ uokāisirũmũ asa masisi'e Diopi, “Judea cheja saimanejũ'ũ”, chiisi'ejekũna Galilea chejana saniasomũ repaũ. ²³ Repacheja sani tĩ'a Nazaret vũ'ejoopo'te paniasomũ repaũ. Jā'aja'ñe cho'orena aperũmũ Dios chũ'o kũasina kũaju tocha jo'kasi'epi ija'che chiicheji ūcuarepa ti'jñecuhasomũ, “Dios Raosi'kũre, ‘Nazaret vũ'ejoopo cakũa'mũ iku’, chijjanaa'me pāi”, chiicheji.

3

Juan Pāi Okoro'vesi'kũ pāi peochejare pa'iu pāipi saijũna Dios chũ'o chũ'vasi'ere kũamũ

(*Mr 1.1-8; Lc 3.1-9, 15-18; Jn 1.19-28*)

¹⁻² Reparũmũ Juan Pāi Okoro'vekũ Judea cheja cachejare pāi peochejare sani pa'iu pāipi repaũni sani chi'irena Dios chũ'ore ija'che chiiũ chũ'vaasomũ:

—Musanukona cu'ache cho'oche ũhasõ mama cuasajũ'u. Dios Raosi'ku pãĩ ũcuanukore chũ'upi'ramu —chinasomu repau. ³ Aperumu Dios chu'o kuasi'ku Isaías repau Juan cho'ojachere kuaku ija'che i'kaku tocha jo'kaasomu:

Pãiu pãĩ peochejare sani pa'iu pãipi repauni saito
ujachu'opi ija'che i'kaku chu'vaja'mu:

“Maire Paaku tĩ'api'ramu.

Repauni cha'aju musanukona rekoñoã ma'a rūhiñe
pa'ima'a care'vacheja'che
re'ojarekoñoã care'vaju pa'ijũ'u”, chiija'mu,
chiiche tocha jo'kaasomu repau.

⁴ Repau Juan ju'ikãa camello rañapi cho'osikãa paniasomu. Corejakãa va'i ca'ni kãare tũniasomu repau. Ñu, pũ'suva'nana'me airo pũji ãiu paniasomu repau.

⁵ Ūcuarumu Jerusalén vu'ejoopo pa'ina repacheja Judea cheja canana'me Jordán chiacha kueñe cachejña cana jainuko repau chu'vachu'ore asañu chini saniasome.

⁶ Sani repau chu'vache'te asa repana cu'ache cho'osi'ere Dioni kũarena Juan, Jordán chiachana okoro'veasomu repanare.

⁷ Reparumu Juan fariseopãina'me saduceopãĩ repauni okoro'vecojñoñu chini jainuko satena ña ija'che i'kaasomu repanare:

—Musanukona te'ena chuta'a cu'ache cho'oche ũhamanajeju añã pa'icheja'che cu'ache pa'ime. “Maipi okoro'vecojñoru Dios maire cu'ache cho'omaneja'mu”, chini cuasaju raimẽ musanukona. ¿Neepi che'chorena jã'aja'ñe cuasache musanukona? ⁸ Musanukona cu'ache cho'oche'te ũhasõ re'oja'che pa'iju Dios chũ'uñe'te cho'uju pa'ijũ'u. Musanukonapi re'oja'che pa'ito chekunapi ñani, “Ina cu'ache cho'oche ũhasõsinajeju re'oja'che pa'ime”, chiijanaa'me musanukonare. ⁹ Ija'che

cuasacosome **m**usan**u**kona: “Abraham jojosinaa'me mai. Jã'ajek**u**na Dios maire cu'ache cho'omaneja'm**u**”, chii**u** cuasacosome **m**usan**u**kona. Jã'aja'ñe cuasamanejã'ñ**u**. Dios chã'ñ**u**ñe cho'oma'me **m**usan**u**kona. Diore Repa**u**ni cho'ouato ira'kar**u**ã catara'kar**u**ãpi Abraham jojosinare chek**u**nare cho'ore'om**u**, Repa**u** chã'ñ**u**ñe cho'ojanare. ¹⁰ Sũkiñ**u**ã ãiñe kũiñ**u**ãpi sãijap**u**ã kũima'to, “Cu'am**u** iñ**u**ã”, chini kueni **u**osõme pãi. Dios ùcuaja'che pãi cu'ache pa'inare cu'anaje**u**na vati toana saom**u**. ¹¹ Chu'ñ**u** **m**usan**u**konare cu'ache cho'oche ùhasõsinare re'oja'che cho'okai**u** okopi okoro'vem**u**. Na'a pa'isir**u**m**u** chek**u** na'a r**u**a masik**u**ji rani pa'ie na'a r**u**a re'oja'che cho'okaija'm**u** **m**usan**u**konare. Chu'ñ**u**re na'a r**u**a masik**u**jek**u**na repa**u**'te cuasa, vaj**u**ch**u**k**u** pa'im**u** chu'ñ**u**. Na'a r**u**a masik**u**jek**u** repa**u**'te cuasanare Dios Rekocho'te ïsija'm**u** repa**u**. Repa**u**'te cuasamanareta'ni ùcuaj**u**ji chã'ñ**u**na na'a pa'isir**u**m**u**na cu'ache ti'jñeja'm**u**. ¹² Pãi trigo cho'oni po'te repacaã rũhikuanup**u** chi'i ùhame. Repas**u**ota'ni **u**osõme. Na'a pa'isir**u**m**u** Raija**u** pãi ùcuan**u**kore chi'i trigo cho'ocheja'che cho'ok**u** cu'ache cho'oche ùhamanare vati toana chachamatoana saoja'm**u**. Cu'ache cho'oche ùhasõ repa**u**'te cuasanareta'ni P**u**ka'k**u** pa'ichejana saja'm**u** repa**u** –chinasom**u** Juan repanare pãi.

*Jesure okorosi'ere k**u**am**u**
(Mr 1.9-11; Lc 3.21-22)*

¹³ Ûcuar**u**m**u** Jesús Galilea cheja pa'isi'k**u**pi Jordán chiachana Juan pa'ichejana saniasom**u** repa**u**ni okoro-cojñora chini. ¹⁴ Sak**u**na Juan repa**u**'te okore rocuhek**u** ija'che i'kaasom**u**:

—Mu'upi chu'ure okorokairuja'iuji chu'uni rani, “Okorokaijũ'u chu'ure”, chiimũ. Mu'upi chu'uni rokaito na'a re'omũ —chiniasomũ repaũ.

¹⁵ Jã'aja'ñe i'kauna asa repaũ'te ija'che i'kaasomũ repaũ:

—Cho'ocuhemanejũ'u. Dios chũ'u jo'kasi'e cho'oñu mai —chiniasomũ repaũ. Chikuna Juan, “Jau”, chini repaũ'te Jesure okoroasomũ. ¹⁶ Ñucuarumũ Jesús okorocojñocuha chiacha nukasi'kupi po'ore mani nukakuna cnaumũ teana re'ojaumũ care'o Dios Rekocho ñkupoja'iu ñcuani cajekuna ñaasomũ. ¹⁷ Dios Rekocho cajesirumũ cnaumũpi ija'che i'kache asoasomũ: “Iku chu'u chii chu'u oiu paaku'mũ. Rua pojomũ chu'u ikure”, chiiche asoasomũ.

4

Vati ai Jesure cu'ache cho'oa'ku chini chũ'ute'esi'ere kũamũ

(Mr 1.12-13; Lc 4.1-13)

¹ Ñucuarumũ Jesús Dios Rekochoji chũ'uuna pã peochejana sanisõasomũ. Sani pa'iuuna vati ai repaũni cacũ'ora chini cu'are chũ'uasomũ.

² Sani cuarentarepaumucujñana'me cuarentarepañami ãu ãima'ñe pa'iuuna ãucuhaasomũ repaũ'te. ³ Ñucuarumũ vati ai rani Jesuni cacũ'ora chini ija'che i'kaasomũ:

—Mu'upi Dios Mamarepaku pani ipuã catapuã mini, pãpuã caruñojũ'u —chiniasomũ.

⁴ Chikuna Jesús ija'che sãñe i'kaasomũ repaũ'te:

—Dios chu'o aperumũ tocha jo'kasi'e ija'che kũamũ: Pãipi chu'urejẽ'e cuasama'ñe repana ãijañe ãuchi'a cuasaju pa'ito cu'amũ.

Jã'achi'a cuasama'ñe chu'u chu'o asa chẽa cho'oju pani re'oja'che pa'ijanaa'me pã,

chiimꞰ — chiniasomꞰ Jesús repaꞰ'te vatiŕe.

⁵⁻⁶ Jã'a i'kacuhasiŕumꞰ vati ai repaꞰ'te Jesure Dios neejoopo Jerusalén vꞰ'ejoopona sa Dios vꞰ'e sē'sevꞰana mꞰa ija'che i'kaasomꞰ:

—Dios chu'o aperumꞰ tocha jo'kasi'e ija'che kuamꞰ:
Dios, mu'Ʞni kuiraju mu'Ʞ tuã'ito repana jũjñapi
chēaa'ju chini, ángele'te raoja'mꞰ,
mu'Ʞpi tuãni asi cho'omanea'ku chini,
chiimꞰ. Jã'ajekꞰna mu'Ʞpi Dios MamarepakꞰ pani
ichejapi chejana chã'ijũ'Ʞ. Dios i'kasi'epi ũcuarepa pa'ito
ichejapi chãni asi cho'omaneja'mꞰ mu'Ʞ —chiniasomꞰ
vati ai.

⁷ ChikꞰna Jesús i'kaasomꞰ.

—Ūcuachi'a Dios chu'o aperumꞰ tocha jo'kasi'e ija'che
kuamꞰ:

Chu'Ʞ cho'omasiche'te rupꞰ ñaũu chini sēemanejũ'Ʞ
mꞰsanꞰkona pãi,

chiimꞰ Dios —chiniasomꞰ Jesús repaꞰ'te vati aire.

⁸⁻⁹ Jã'a cho'o pi'nisiŕumꞰ vati ai repaꞰ'te Jesure
cuhacho aikũtina rꞰa umꞰ pa'ikũtina sa mꞰa teana
te'erumꞰ peore chejña pã pa'ichejñana'me repachejña
pa'imajñarũã re'oja'chere ñoku ija'che i'kaasomꞰ:

—Mu'Ʞpi chu'Ʞni, “Peore masiku'mꞰ mu'Ʞ”, chiiꞰ
ro're ñu'iu pojuŕu mu'Ʞni peore ĩsija'mꞰ chu'Ʞ ichejña
—chiniasomꞰ vati.

¹⁰ ChikꞰna Jesús i'kaasomꞰ repaꞰ'te.

—jVati ai, saijũ'Ʞ mu'Ʞ! Dios chu'o tocha jo'kasi'e
ija'che kuamꞰ:

Diore Pãi ŪcuanꞰkore Paaku'techi'a, “Peore masiku'mꞰ
mu'Ʞ”, chiiju cuasaju poju

RepaꞰ chũ'ũnechi'a cho'oju pa'ijũ'Ʞ mꞰsanꞰkona pã,
chiimꞰ —chiniasomꞰ Jesús repaꞰ'te.

¹¹ Jǎ'aja'ñe i'kauna vati ai Jesure jo'ka sanisōasomũ. Repaũ sanisōsirũmũ ángelepi rani kuirasome repaũ'te.

Jesús Galilea cheja apevuamũ pǎi chu'vache
(Mr 1.14-15; Lc 4.14-15)

¹² Jǎ'a cho'ocuha repaũ co'isirũmũ Jesús, Juan Pǎi Okoro'vesi'kure pǎi chĕavu'e cuaosi'ere asa Galilea chejana saniasomũ. ¹³ Repacheja cajoopona Nazaret vu'ejoopona sani ruu keerũmũ pa'ima'ñe chiara ru'tuva cajoopona Zabulonna'me Neftalí ve'ochejña cajoopona Capernaum vu'ejoopo'te pasa chini saniasomũ repaũ. ¹⁴ Jǎ'aja'ñe cho'ona aperũmũ Dios chu'o kuasi'ku Isaiás tocha jo'kasi'epi ũcuarepa ti'jñesi'kuamũ.

¹⁵ Galilea chiara ru'tuva pa'ichejñare Zabulón chejana'me Neftalí cheja ve'osichejñare judío peona jainũko pa'ime.

Chura Galilea cheja jǎ'aja'ñe ve'emũ repachejña.

Jordán chiacha chekũkã'ko cacheja ũcuaja'che judío peona jainũko pa'ime.

¹⁶ Ũcuachejñare pa'ijũ chijacheja pa'inaja'ñe cu'ache pa'inapi miañe ñañeja'ñe chu'o re'oja'chere asaasome repaña, re'oja'che pa'iche chu'vachu'ore.

Ũcuaja'che cu'ache pa'inapi umucuse ñatauna miañe ñoñeja'ñere re'oja'che pa'iche'te asaasome repaña,

chiimũ Isaiás tocha jo'kasi'e.

¹⁷ Repacheja saisirũmũpi vaa Jesús ija'che chiiũ pǎire chu'vakũ paniasomũ:

—Musanũkona cu'ache cho'oche ũhaşõ mama cuasajũ'u. Dios Raosi'ku pǎi ũcuanũkore chũ'ũpi ramũ —chiiũ chu'vaasomũ repaũ.

Va'i chonare ũcuaka'chapanare Repa chũ'ũñe'te cho'oju paapu chini Jesús chēasi'ere kũamũ

(Mr 1.16-20)

¹⁸ Na'a pa'isiramũ Jesús Galilea chiara ru'tu'va'te ku'iu Simonre cho'jeũ Andrena'me pa'ikũni ñaasomũ. Repaũ Simón cheke mami Pedro ve'emũ. Va'i chonajeju va'i chorũji chiara'te choju paniasome repana. ¹⁹ Repanare ña Jesús ija'che i'kaasomũ:

—Chũ'ũni ja'me ku'iju chũ'ũ chũ'ũñe'te cho'oju pa'ijũ'ũ. Va'i sani va'ire jña ranaa'me musanũkona. Chura chũ'ũpi cho'okaiũna sani pãire jña chũ'ũni rakaiju pa'ijũ'ũ —chiniasomũ Jesús repanare.

²⁰ Jã'aja'ñe i'kaũna asa teana va'i chorũã jo'ka ũcuũna'me saniasome repana.

²¹ Jã'achejapi jo'e jmachenerũ sani Zebedeo chũire Santiagona'me Juanre ñaasomũ repaũ. Pũka'kũna'me choovũ'te pa'iju va'i chorũãre care'vajũ paniasome repana. Pa'ijũna ña Jesús repanare, repaũna'me saapu chini soniasomũ. ²² Soiũna asa, “Jaũ”, chini choovũna'me pũka'kũre teana jo'ka ũcuũna'me saniasome repana Santiagona'me Juan.

Pãijainũ kore che'chomũ Jesús

(Lc 6.17-19)

²³ Reparũmũ Jesús Galilea cheja si'achejña ku'iu repacheja pa'ivũ'ña judiõpã chi'ivũ'ñana si'arũmũ kaka che'chokũ ku'iu pa'isi'kũa'mũ. Ũcuachi'a pã cu'ache cho'ochẽ ũhasõsinare Dios chẽa paache'te chũ'vakũ pã si'ache ravũ jũ'inare vasokũ ca'nivũã asiche si'ache jũ'inare vasokũ ku'iu pa'isi'kũa'mũ repaũ. ²⁴ Repaũ cho'ochẽ'te ñaju pãipi si'arũmũ kũajũna asa Siria cheja si'achejña pa'ina pã ravũ si'ache jũ'iva'nare, ca'nivũã asiche si'ache jũ'inare, vati paanare, vẽ've ravũ

paanana'me nuka ku'imanare Jesuni saasome. Sarena Jesús repanare ũcuanukore vasokaisi'kua'mu.

²⁵ Reparumu pāi rua jainuko Jesure ja'me ku'iju pa'isinaa'me, Galilea cheja cana Decápolis cheja cajoopoã cana Jerusalén vujejooopo cana Judea cheja canana'me Jordán chiacha chekukā'ko cana.

5

Aikūtire pa'iu Jesús chu'vasi'ea'me

(Lc 6.20-23)

¹⁻² Ūcuarumu Jesús pāipi jairepanuko Repau pa'ichejana chi'ijuna ña aikūtina muni puusi'kua'mu. Muni ñu'iana chukuna repau neenana'me repau'te chiinapi repau ñu'ichejana muni chi'irena ũcuachejare ñu'iu Dios chũ'ũñe cho'ona Repau neena pa'iche'te che'choku ija'che chu'vasi'kua'mu repau chukuna'te:

³ —Pāi Diore masi cuasamanata'ni Repau'te masi cuasañu chiito Diopi paaku cho'okaijamu repanare. Ūcuauji cho'okaiuna Repau'ni masi cuasaju jūnisōsirumu Repau pa'ichejare ai sani pa'ijanaa'me repa.

⁴ Ūcuachi'a oiju sumava'na pa'ina pāi, Diopi repa rekoñoãna churoña pojoju pa'ijanaa'me.

⁵ Ūcuachi'a pāi cu'ache cho'ocojñonata'ni sãñe cu'ache cho'omana Dios, “Īsija'mu chu'ũ”, chiisichejare chejare ĩsina pojoju pa'ijanaa'me.

⁶ Ūcuachi'a pāi Dios chũ'ũñe cho'oneena Ūcuauji cho'okaiuna Repau chũ'ũñe'te masi cho'oju pojoju pa'ijanaa'me.

⁷ Ūcuachi'a chekunare ña oiju re'oja'che cho'okaina pāi, Diopi ũcuaja'che repanani oiu re'oja'che cho'okaiuna pojoju pa'ijanaa'me.

⁸ 'Ūcuachi'a pāi repana rekoñoã cu'achejẽ'e cuasamana Diore ñajanaa'me. Diore ñajanajeju pojoju pa'ijanaa'me repana.

⁹ 'Ūcuachi'a chekunapi cavajuna ñani, “Cavamairo re'oja'che pa'ijũ'u”, chiinare pāi, “Chu'u chiia'me ina”, chiija'mu Dios. Jã'ajekuna pojoju pa'ijanaa'me repana.

¹⁰ 'Ūcuachi'a Dios chũ'uñe'te cho'ojũ cu'ache cho'ocojñona pāi, Dios neenajeju Ūcuaju cho'okaiuna pojoju pa'ijanaa'me.

¹¹ Pāi musanukonare chu'uni cuasajuna ruu cu'ache i'kaju cu'ache cho'ome. Ūcuachi'a musanukona pa'iche'te chekunare kuni, “Cu'ache pa'inaa'me jã'ana”, chiiju jorenaa'me repana, cheke si'ache na'a ruu cu'ache i'kaju. Chu'uni cuasaju cu'ache cho'ocojñonata'ni pojoju pa'ijanaa'me musanukona. ¹² Na'a pa'isirumu Dios musanukonare Repa pa'ichejana satena pa'iche re'oja'chere isija'mu. Jã'ajekuna pojoju pa'ijũ'u musanukona. Musanukonare irumu cu'ache cho'ocheja'che aperumu pa'isina pāi reparumu Dios chu'o kuasinare ũcuaja'che cu'ache cho'oasome — chiisi'kuu'mu Jesús chukuna'te.

*Diore cuasana re'oja'che pa'iche'te chu'vamu Jesús
(Mr 9.50; Lc 14.34-35)*

¹³ Ūcuarumu Jesús chukuna'te jo'e chu'vasi'kuu'mu.

—Ūha sãija'iu ruu re'omu. Musanukona ũcuachi'a chu'ure cuasanajeju re'oja'che pa'iju ũhaja'ne pa'ime icheja cheja. Jã'ata'ni ũhapi sãija'neji si'asõru, ¿je'se cho'ojanaa'ne pāi, ũhapi sãijaa chini? Jo'e sãija'ne cho'ocu'amu repa. Cu'akuna ve'sena sãjoru pāi chekunapi ku'iju cha'came repa ũha.

¹⁴ 'Ūcuachi'a chu'ure cuasanajeju musanukonapi re'oja'che cho'ojuna ñaju, pāi chekuna, “Diopi

cho'okaiuna re'oja'che cho'ome ina”, chiiju masime. Vu'ejoopo aiküti se'sevu pa'ijoopo ruu so'ña ñoñeja'ñe musanukonapi re'oja'che cho'ojü ñojuna ñaju, päi chekuna, “Diopi cho'okaiuna re'oja'che pa'ime ina”, chiiju masime. ¹⁵ Päiü uotüopü chüoni totoroji jao nukoma'mu. Já'aja'ñe cho'oma'ñe uotüopü chüoni, “Chija'ito päi ivü'e pa'ina ñamanejanaa'me”, chini cuasa, umuna tuomu re'oja'che miakuna repavü'e pa'inapi ücuanuko ñaa'ju chini. ¹⁶ Musanukona ücuaja'che uotüopü re'oja'che miañeja'ñe re'oja'che cho'ojü pa'ijü'u, päipi ña, “Diopi cho'okaiuna re'oja'che cho'onaa'me ina”, chiapü chini —chiisi'kuu'mu repau.

Aperumu pa'isina Moisenam'e chekuna chü'u jo'kasi'e cho'ochete i'kamü Jesús

¹⁷ Ücuarumu Jesús chukuna'te jo'e ija'che i'kaku chu'vasi'kuu'mu:

—Chu'ure ija'che cuasamanejü'u musanukona: “Diopi chü'una Moisés tocha jo'kasi'ena'me Repau chu'o aperumu kuasina tocha jo'kasi'e kuache'te cho'omanejü'u', chisa chini raisi'kucosomu iku Jesús”, chiiju cuasamanejü'u chu'ure. Já'aja'ñe cho'oma'ñe repaña chu'u cho'ojachere kujü tocha jo'kasi'ere cho'ora chini raisi'kuu'mu chu'u, musanukonapi ña chëa ücuaja'che cho'ojü paapu chini. ¹⁸ Cunaumuna'me cheja chuta'a si'amarumuna repaña tocha jo'kasi'e kuache te'emakarüjê'e karama'ñe peore pa'ija'mu, repa kuache peore ti'ñerumu'jatü'ka. Ücuarepaa'me já'a. ¹⁹ Já'ajekuna päiü ücuauaküji repaña chü'u jo'kasi'ere jachaku peore cho'omau chekunarejê'e, “Repaña chü'u jo'kasi'e peore cho'oma'tojê'e re'omu”, chiiu chu'vasi'kure Dios, “Iku chu'u neekuta'ni ruu vesuu'mu”, chiija'mu. Já'ata'ni päiü ücuauaküji

repana chũ'u jo'kasi'ere jachama'ñe cho'okũ chekunare ũcuaja'che, “Jachama'ñe cho'ojũ'u”, chiiu chu'vasi'kũre Dios, “Ikũ chu'u neekũ ruã masi'u'mũ”, chiija'mũ. ²⁰ Mũsanũkonapi repaña chũ'u jo'kasi'ere judiõpã che'chonana'me fariseopãire na'a ruã cho'omaneni Dios pa'icheja saimanejanaa'me —chiisi'kuã'mũ repaũ.

“Chekunare pe'ruma'ñe pa'ijũ'u”, chiiu chu'vamũ Jesús

(Lc 12.57-59)

²¹ Ũcuarũmũ Jesús chũkũna'te jo'e chu'vakũ ija'che che'chosi'kuã'mũ:

—Moisés mai aipãire aperũmũ chũ'ũkũ tocha jo'kasi'e kũache asanaa'me mũsanũkona. Ija'che kuãmũ repa:

Chekũnare vanisõmanejũ'u.

Pãiu ũcuauakũji chekũre vanisõru repaũ'te ũcuachi'a sãĩne vanisõjũ'u,

chiimũ repaũ tocha jo'kasi'e. ²² Chu'ũta'ni, “Ija'che cho'ojũ'u”, chiiu chũ'ũmũ mũsanũkonare: Pãiu ũcuauakũji repaũ'te ja'me pa'ikũni pe'rutojẽ'e pe'rusi'e ro'i cu'ache ti'jñeja'mũ repaũ'te. Ũcuachi'a pãiu ũcuauakũji repaũ'te ja'me pa'ikũni cu'ache i'kato pã chũ'ũna repaũ'te chẽajanaa'me, jo'e i'kamanea'kũ chini. Ũcuachi'a pãiu ũcuauakũji repaũ'te ja'me pa'ikũni, “Cu'akũjekũ vati toana sani uukũ pa'ija'mũ mũ'u”, chiikũ ũcuaujũji vati toana saocõjñõja'mũ.

²³⁻²⁴ Ũcuachi'a mũsanũkonapi ũcuauakũji te'eu Diore ïsimajñarũãre Repaũni ïsira chini saikũji mũ'ũre chekũ pe'ruche'te cuasani mũ'u ïsira chini samajñarũã repa-majñarũã tũo uoko'a ti'jñeñena ũha charo mũ'ũre pe'rukũni, “Jo'e sãĩne pe'ruma'ñe re'õja'che paũ mai”, chiijaijũ'u. Pe'rusi'e care'vajani Diore ïsimajñarũã tũo

uoko'ana co'i, mu'u raku ūhasi'e churata'ni repama-
jñaruã Diore ĩsijũ'u.

²⁵ 'Chekurumu pãiu ũcuauakuji chekuni pōsero'i
paamu. Jã'ata'ni repauji jeereparumu ro'ima'to pe'rukū
ro'ia'ku chini pã chēañe chũ'uku pa'ivu'ena saja'mu
repau'te. Jã'aja'ñe cho'opi'rato pesa chuta'a ma'a
sairumuna, “Pōsero'ire charo care'vañu”, chijũ'u
repau'te. Na'mi care'vama'to repau'te pã chēañe
chũ'ukuni saja'mu repau. Sa jo'kauna pã chēañe
chũ'ukuji repau'te pã chēavu'ena cuaoajū chini
pã chēanani chũ'ujamū. ²⁶ Cua jo'karena pōsero'i
peore ro'i pi'niñetu'ka ũcuavu'ere pa'ijamū repau.
Ūcuarepaa'me jã'a —chiisi'kuamū repau.

“Musanukona pa'imanare ja'me kãimanejũ'u”, chiiu
chu'vamū Jesús

²⁷ Ūcuarumu Jesús chukuna'te jo'e ija'che
chu'vasi'kuamū:

—Ūcuachi'a Moisés aperumu chũ'uku tocha jo'kasi'e
kuache cheke asanaa'me musanukona. Ija'che kuamu
repa:

Ūmu pãi, musanukona pa'imanare romi ja'me kãima'ñe
pa'ijũ'u.

Ūcuachi'a romi, musanukona pa'imanare umu pãi ja'me
kãima'ñe pa'ijũ'u,

chinasomū. Repana i'kasi'e chekunapi kuajuna
asanaa'me musanukona. ²⁸ Chu'uta'ni ija'che i'kamū:
Pãiu ũcuauakuji romioni repau paama'koni uache
ñani repau rekochoji repao'te paama'kupi ja'me
kãisi'kuja'che cho'omū.

²⁹ 'Chekurumu pãiu ũcuauakuji repau ñakova
ujajũtu cakã'ko cañakovaji ñaku chekuni cu'ache
cho'omū. Jã'aja'ñe cho'oni repañakova ruta so'ona

sějosoã'kũ. Ñakovachi'a cho'osõto na'a re'omũ repau'te. Jã'aja'ñe cho'omaneni chekurũmũ repau ũcuañako-vaji ñaku jo'e na'a rũa cu'ache cho'osi'kũjekũ vati toana saocojñoja'mũ. Repauji ñakova te'eñakova peoto cu'amũ. Jã'ata'ni Diopi repau'te vati toana saoru na'a rũa cu'ache pa'imũ repau'te, cu'a cho'osi'kũre. ³⁰ Ũcuachi'a pãiu ũcuauakũji repau ujjajũtũpi chekũni cu'ache cho'oni, repajũtũ tũso so'ona sějosoã'kũ. Jũtũchi'a cho'osõto na'a re'omũ repau'te. Jã'aja'ñe cho'omaneni chekurũmũ repau ũcuajũtũpi jo'e na'a rũa cu'ache cho'osi'kũjekũ vati toana saocojñoja'mũ —chiisi'kũa'mũ repau.

*Rũjoromi sějoma'ñe paache'te chu'vamũ Jesús
(Mt 19.1-9; Mr 10.1-12; Lc 16.18)*

³¹ Ũcuarũmũ Jesús jo'e ija'che chu'vasi'kũa'mũ:

—Ũcuachi'a Moisés aperũmũ chũ'ũkũ tocha jo'kasi'e cheke ija'che kũamũ:

Pãiu ũcuauakũji repau rũjore paacuhekũ sějora chiikũ charo repao'te sějosi'e kũache utija'ovana tocha ũcuani
ĩsijũ'ũ

repao chekũnare ñojaja'ova.

Repaja'ova tocha pi'ni ĩsiru sějore'omũ repao'te, chiimũ repau chũ'ũ jo'kasi'e. ³² Chu'ũta'ni ija'che cho'ojũ'ũ chiiũ chũ'ũmũ musanũkonare: Chekurũmũ pãiuji repau rũjopi chekũni ja'me kãito sějore'omũ repao'te. Jã'ata'ni repau rũjoni jã'aja'ñe cu'ache cho'oma'koni rurepapũ sějoni cu'ache cho'omũ. Sějosoãru chekurũmũ repao jo'e chekũni veja pa'ija'mo. Repaoji jã'aja'ñe cho'oru ũju pa'isi'kũpi sějosi'kũpi chu'o paamũ, repao cu'ache cho'osi'e. Repao'te vejasi'kũ ũcuaja'che cu'ache cho'omũ —chiisi'kũa'mũ repau.

Diore roijɯ i'kama'ñere chu'vamɯ Jesús
(Mt 23.16-22)

³³ Ūcuarɯmɯ Jesús chukuna'te jo'e ija'che i'kakɯ
chu'vasi'ku'a'mɯ:

—Ūcuachi'a Moisés mai aipãire aperɯmɯ chũ'ukɯ
tocha jo'kasi'e kuache cheke asanaa'me musanɯkona.
Ija'che kuamɯ repa:

Musanɯkona Diore roijɯ i'kasi'e jorema'ñe ūcuarepa
cho'oju pa'ijũ'u,

chiimɯ. ³⁴ Jã'ata'ni chu'u musanɯkonare jã'aja'ñe
cho'omaneajɯ chini ija'che chu'vamɯ: Diore
jmamakarujẽ'e roijɯ i'kamanejũ'u musanɯkona.
Repaɯ mamire ve'ocuheju cunaumujẽ'e roijɯ
i'kamanejũ'u, Repaɯ chũ'ukɯ pa'ichejajekuna.

³⁵ Ūcuachi'a chejajẽ'e roijɯ i'kamanejũ'u, Repaɯ
chũ'ucojñona pa'ichejajekuna. Ūcuachi'a Jerusalén
vu'ejoopojẽ'e roijɯ i'kamanejũ'u, Repaɯ Dios peore
chũ'ukɯ neejoopojekuna. ³⁶ Ūcuachi'a s̃jore roijɯ
i'kamanejũ'u, musanɯkonare raña te'era'chorujẽ'e
pojaraña jã'apãani chijaraña carũñocu'as̃jojekuna.

³⁷ Ūcuachi'a musanɯkonare Diore cuasanare chekunapi
i'kajuna, “Jaɯ, cho'ora”, chiisi'e repare ūcuarepa cho'ora
chini cheke na'a ruɯ roijɯ i'kato cu'amɯ. Musanɯkona
chekunapi i'kajuna, “Cho'oma'mɯ”, chiisi'e ūcuaja'che
chekere roijɯ i'kamanejũ'u. Cheke na'a ruɯ roijɯ
i'kanapi vati chũ'uñe cu'ache cho'ome repana —
chiisi'ku'a'mɯ repaɯ.

“Musanɯkona cu'ache cho'osinare sãĩñe cu'ache
cho'omanejũ'u”, chiimɯ chu'vamɯ Jesús

(Lc 6.29-30)

³⁸ Ūcuarɯmɯ Jesús chukuna'te jo'e chu'vasi'ku'a'mɯ.

—Ūcuachi'a Moisés chũ'ukũ tocha jo'kasi'e cheke ija'che kuamu:

Chekupi mũ'u ñakova'te tu'ka feosõru sãĩne tu'ka feosõkaijũ'u repau'te.

Ūcuachi'a chekupi mũ'u cõjiũ'te jẽo juchosõru sãĩne jẽo juchosõkaijũ'u repau'te,

chiimũ repau chũ'u jo'kasi'e. ³⁹ Chu'uta'ni irumu ija'che chũ'umu musanukonare: Chekupi mũ'uni cu'ache cho'oto sãĩne cu'ache cho'omanejũ'u repau'te.

Ūcuachi'a chekupi pe'rukũ mũ'u vachoturupuna asi charato chekũkã'ko ñsemanejũ'u jo'e charaa'ku.

⁴⁰ Ūcuachi'a chekurumu mũ'upi chekuni põsero'i paakuna repauji mũ'u sẽ'sevũ ju'ikãare ñsikũ ro'ia'ku chini pãĩ chẽañe chũ'ukũ vu'ena saru chekũkãa ũcuaja'che rupũ ñsijũ'u repau'te. ⁴¹ Ūcuachi'a chekupi mũ'uni repau põsere te'ekilómetrojatũ'ka kuãa sakaau chini chũ'uto dos kilómetrojatũ'ka pojokũ kuãa sakaijũ'u repau'te. ⁴² Ūcuachi'a mũ'u paamajñarũãre ũcuauakujĩ sẽeto rupũ ñsijũ'u repau'te. Ūcuachi'a chekupi mũ'uni ũcuauache'te prestara chini sẽeto ñsema'ñe prestajũ'u repau'te —chiisi'ku'a'mũ repau.

“Musanukonare cuhenare pãĩ oiju pa'ijũ'u”, chiimũ Jesús

(Lc 6.27-28, 32-36)

⁴³ Ūcuarumu Jesús chukuna'te jo'e chu'vasi'ku'a'mũ.

—Ūcuachi'a Moisés chũ'ukũ tocha jo'kasi'e cheke ija'che kuamu:

Musanukonare re'onare oiju pa'ijũ'u.

Musanukonare cuhenareta'ni sãĩne cuhejũ'u,

chiimũ repau chũ'u jo'kasi'e. ⁴⁴ Chu'uta'ni ija'che chũ'umu musanukonare: Musanukonare cuhenare oiju pa'ijũ'u. Musanukonare cu'ache i'kanare Dioni

re'oja'chere sēekaijũ'u. Ũcuachi'a mʉsanʉkonare cu'ache cho'onare sãĩne re'oja'che cho'okaijʉ pa'ijũ'u. ⁴⁵ Mʉsanʉkonapi chʉ'u chũ'ʉsi'ere cho'oni mai Ja'ku Dios Cʉnaʉmʉ Pa'iku cho'ocheja'che re'oja'che cho'oju pa'ijanaa'me. Ũcuauji chũ'ʉna ʉsʉ asuche pãi cu'anana'me re'ona pa'icheja re'oja'che ñoñe miamʉ. Ũcuachi'a Diopi chũ'ʉna oko pãi cu'ache pa'inana'me re'oja'che pa'ina pa'ichejña si'achejña rakʉ pa'imʉ. ⁴⁶ Pãi chũ'ʉnare kuri kookaina pãi ũcuanʉkore oima'ñe repanare oinarechi'a sãĩne oiju pa'ime. Mʉsanʉkona repanare na'a re'oja'che pa'ijʉ pãi ũcuanʉkore oiju pa'ito re'oja'che pa'iche jo'kaja'mʉ Dios mʉsanʉkonare. Jã'ata'ni repana pa'icheja'che mʉsanʉkonare oinarechi'a oiju pa'ito re'oja'che pa'iche jo'kamaneja'mʉ Dios. ⁴⁷ Ũcuachi'a Diore cuasamana pãi ũcuanʉkore chẽse pojoma'ñe repanare re'onarechi'a chẽse pojojʉ pa'ime. Mʉsanʉkonata'ni mʉsanʉkonare re'onarechi'a chẽse pojojʉ pa'ima'ñe mʉsanʉkona ñamanarejẽ'e chẽse pojojʉ pa'ijũ'u, Diopi pojoa'ku. ⁴⁸ Mai Ja'ku Dios, Cʉnaʉmʉ Pa'iku cho'ocheja'che re'oja'chechi'a cho'oju pa'ijũ'u mʉsanʉkona —chiisi'ku'a'mʉ Jesús.

6

*Chekʉ*nare re'oja'che cho'okaijʉ pa'iche'te che'chomʉ Jesús

¹ Ũcuarʉmʉ Jesús chʉkʉna'te repaʉ neenare ija'che chʉ'vasi'ku'a'mʉ:

—Mʉsanʉkonapi chekʉnani re'oja'che cho'okañu chini rupʉ chekʉnapi pãipi ñaa'jʉ chini re'oja'che cho'oju pa'imanejũ'u. Mʉsanʉkonapi jã'aja'ñe cho'oju pa'ito Dios mai Ja'ku Cʉnaʉmʉ Pa'iku mʉsanʉkonare re'oja'che cho'osi'e ro'i jmamakarʉjẽ'e ñsimeja'mʉ.

² Jǎ'ajekuna musanukonapi chüova'na pa'iva'nare cho'okani pǎi jainuko ñaju'te cho'omanejũ'u. Jǎ'aja'ñe cho'ome pǎi sê'sevuchi'a re'oja'cheja'che ñoñe pa'ina. Chüova'na pa'iva'nani kurire ĩsiñu chini, mai judiöpǎi chi'ivũ'ñana kaka pǎi ñaju'te kuri ĩsinaa'me repana, pǎipi jainuko repana cho'ochete ña, “Re'onaa'me ina”, chiapũ chini. Chekurumu callejoovũäre eta nuka ku'iju pǎi chenevũana chüova'na pa'iva'nare kuri ĩsinaa'me repana, pǎipi jainuko ña, “Re'onaa'me ina”, chiapũ chini. Jǎ'aja'ñe cho'ojũ pǎire ũcuare re'oja'che i'kacojñosinajeju, re'oja'che cho'osinare Dios ro'ijache re'oja'che pa'iche koomanejanaa'me repana. ũcuarepaa'me jǎ'a. ³ Musanukonapi te'eũ, “Chüova'na pa'iva'nani cho'okasa”, chini mu'u na'a rua ja'me pa'iku'terejê'e kũama'ñe te'eũ cuasaku cho'okaijũ'u repanare. ⁴ Kũama'ñe mu'uchi'a te'eũ cuasaku cho'okaiũ pa'ijũ'u. Jǎ'aja'ñe cho'oru mai Ja'ku Dios pǎi ũcuanuko rope'e cho'ochete peore Ñakujĩ mu'u te'eũ cuasaku cho'osi'e ña ro'ija'mu —chiisi'kũa'mu repaũ.

Diore sêeñe'te che'chomu Jesús

(Lc 11.1-4)

⁵ ũcuarumu Jesús ija'che che'chosi'kũa'mu:

—Musanukonapi Diore sêni sê'sevuchi'a re'oja'cheja'che ñoñe pa'ina cho'ocheteja'che cho'omanejũ'u. Repana Diore sêni mai judiöpǎi chi'ivũ'ñana kaka pǎi chenevũäre nukaju sênaa'me, pǎipi ña, “Re'onaa'me ina”, chiapũ chini. Chekurumu callejoovũäre nukaju Diore sênaa'me repana, chekunapi ña, “Re'onaa'me ina”, chiapũ chini. Jǎ'aja'ñe cho'ojũ pǎire ũcuare re'oja'che i'kacojñosinajeju re'oja'che cho'osinare Dios ro'ijache re'oja'che pa'iche

koomanejanaaname repana. Ūcuarepaa'me jā'a.
 6 Musanukonapi te'eu Diore sēni mu'u pa'iruupuna
 kaka jeo mai Ja'ku Diore Ñoma'kuni sējū'u. Jā'aja'ñe
 cho'oto mai Ja'ku Dios pāi ūcuauko rope'e cho'oche
 peore Ñakuji mu'u te'eu cho'oche ña re'oja'che cho'osi'e
 ro'i re'oja'che ĩsija'mu.

7 'Ūcuachi'a musanukonapi Diore sēni Repau'te
 masi cuasamana cho'ocheja'che ūcuate'ere i'kaju
 sēemanejū'u. Repana Diore masi cuasamana Repau'te
 sēni, "Maipi chu'o ūcuate'ere ruarepañoā co'chaju sēeto
 Dios maire asa cho'okaija'mu", chini cuasaju jā'aja'ñe
 i'kaju sēeme. 8 Repana cho'ocheja'che cho'omanejū'u
 musanukona. Mu'u chuta'a Repau'te sēemarumu
 mu'u chiiche masimu Dios. 9 Musanukonapi sēni ija'che
 i'kajū'u:

Ja'ku, Cunaumu Pa'iku, pāi mu'ure vajuchuju pojoa'ju.

10 Ūcuachi'a mu'u chū'uñe pāi ūcuauko cho'ojarumu
 tī'aa'ku.

Cunaumu pa'ina mu'u chū'uñe masi cho'ocheja'che
 cheja pa'ina ūcuaja'che re'oja'che cho'oju paapu.

11 Ūcuachi'a chukuna chiiche āu si'aumucujña ĩsijū'u,
 chukuna āijañe.

12 Chukuna cu'ache cho'oche jo'e cuasamanejū'u,
 chukuna'te pāi cu'ache cho'osi'e chukuna jo'e
 cuasama'ñeja'ñe.

13 Chukuna'te vatipi chū'ukuna cu'ache cho'oñu chiito
 mu'upi ūsekajū'u, cho'omanea'ju chini.

Jā'aja'ñe i'kaju Diore sēju pa'ijū'u.

14 'Chekuna cu'ache cho'osi'ere musanukonapi jo'e
 cuasama'to mai Ja'ku Dios ūcuaja'che musanukona
 Repau'te cu'ache cho'oche jo'e cuasamaneja'mu.

15 Jā'ata'ni musanukonapi chekuna cu'ache cho'osi'ere
 ūcua cuasaju pa'ito mai Ja'ku Dios ūcuaja'che

mʉsanʉkʉna Repaʉ'te cu'ache cho'oche cavesʉma'ñe
cuasakʉ pa'ija'mʉ —chiisi'kʉa'mʉ repaʉ.

Te'ñoã ãu ãima'ñe pa'ijʉ Diore s̃eñe'te che'chomʉ
Jesús

¹⁶ Ūcuarʉmʉ Jesús ija'che che'chosi'kʉa'mʉ:

—Mʉsanʉkonapi ãu ãima'ñe pa'ijʉ Dioni s̃ejeʉ
pañu chini, s̃e'sevʉchi'a re'oja'cheja'che ñoñe pa'ina
cho'ocheja'che cho'omanejũ'ʉ. Repana pã ãu ãima'ñe
pa'ijʉ Dioni s̃eni repana chiña, sʉmava'na ñoñe
pa'inaa'me, pãipi ña, “Dioni s̃ejeʉ ãu ãima'ñe pa'inajeʉ
re'onaa'me ina”, chiapʉ chini. Pã repanare re'oja'che
i'kasimakarʉchi'api ro'isi'eja'chea'me repanare.
Ūcuarepaa'me jã'a. Mʉsanʉkonapi ãu ãima'ñe pa'ijʉ
Dioni s̃eni chʉova'na ñoñe pa'imanejũ'ʉ. Æu ãisina
pa'icheja'che pojoju pa'ijũ'ʉ. ¹⁷⁻¹⁸ Mʉsanʉkonapi
ũcuatʉkʉji ãu ãima'ñe pa'ie Dioni s̃eʉ pasa chini charo
mʉsanʉkʉna chiña s̃i'sisõ cũ'ʉ veni care'vajũ'ʉ raña,
pãipi mʉsanʉkʉna Diore s̃ejeʉ ãu ãima'ñe pa'iche'te
ña masimanea'jʉ. Jã'aja'ñe cho'oto mai Ja'kʉ, Dios,
Ñoma'kʉpi mʉsanʉkʉna kʉama'ñe re'oja'che cho'oche
ña ro'ija'mʉ mʉsanʉkonare —chiisi'kʉa'mʉ repaʉ.

Pã Dios pa'icheja saisirʉmʉ re'oja'che pa'iche koo-
jachere i'kamʉ Jesús

(Lc 12.32-34)

¹⁹ Ūcuarʉmʉ Jesús jo'e ija'che chʉ'vasi'kʉa'mʉ:

—Mʉsanʉkʉna rʉarepa põse si'ache koo paamanejũ'ʉ.
Icheja chejaquee põse pu'janajẽ'e pu'ja si'asõkaiju
chekʉrʉmʉ macono phũ'ka cho'osõñe'me. Chekʉrʉmʉ
ñaanapi rani peore ñaasõkaiche'me repa. ²⁰ Mʉsanʉkʉna
paache põse icheja chejaquee si'asõjañea'me.
Jã'ajekʉna repa põse rʉarepa cuasama'ñe pa'ijʉ

Dioni na'a rɯa cuasajɯ pa'ijũ'ɯ. Repaɯ pa'icheja sani re'oja'che koojachere cuasajũ'ɯ. Repaɯ ïsiche pu'jacu'ache'me. Ũcuachi'a Repaɯ ïsiche macono phũ'ka cho'osõma'ñea'me. Ũcuachi'a ñaanajẽ'e peochejaa'me repacheja. ²¹ Dios ïsijache koojanajejɯ pojojɯ pa'ijũ'ɯ mɯsanɯkona. Mɯsanɯkonapi põsere na'a rɯa cuasajɯ pani Dios ïsijache rɯa cuasamanejanaa'me — chiisi'kɯa'mɯ repaɯ.

Re'oja'che cuasache'te kɯamɯ

(Lc 11.34-36)

²² Ũcuarɯmɯ Jesús jo'e ija'che che'chosi'kɯa'mɯ:

—Mɯsanɯkona ñakocaã masi ñoto cho'oche cho'ore'omɯ. Ũcuaja'che mɯsanɯkonapi cu'ache cuasama'ñe pa'ijɯ Dioni rɯa cuasajɯ pa'ito rekoñoã re'oja'che pa'ija'mɯ mɯsanɯkonare. ²³ Jã'ata'ni ñakocaãpi masi ñoma'to cho'oche cho'ocu'amɯ. Ũcuaja'che mɯsanɯkonapi Dioni cuasama'ñe cu'ache cuasajɯ pa'ito re'oja'che pa'icu'aja'mɯ mɯsanɯkona rekoñoã. Mɯsanɯkonapi re'oja'che cuasani re'oja'chechi'a cho'ojɯ pa'ijanaa'me. Cu'ache cuasani ũcuachi'a cu'achechi'a cho'ojɯ pa'ijanaa'me —chiisi'kɯa'mɯ repaɯ.

Kurina'me Diore cuasache'te i'kamɯ Jesús

(Lc 16.13)

²⁴ Ũcuarɯmɯ Jesús ija'che chu'vasi'kɯa'mɯ:

—Pãi ka'chanapi ũcuate'eɯ'te paato repaɯ'te paanare ũcuapa'rɯvachi'a chiicu'amɯ repaɯ'te. Chekurɯmɯ repaɯ'te paanare te'eɯ'te na'a rɯa chiiɯ chekureta'ni cuhemɯ repaɯ. Ũcuachi'a kurina'me Diore ũcuapa'rɯvachi'a cuasama'me pãi. Kurire na'a rɯa cuasajɯ Dioreta'ni cuasama'me —chiisi'kɯa'mɯ repaɯ.

Dios Repa neenare Repa chíijejna re'oja'che kuiramu

(Lc 12.22-31)

²⁵ Ūcuarumu Jesús jo'e ija'che chu'vasi'kuam:

—Kurina'me Diore ūcuapa'ruvachi'a cuasacu'akuna jo'e musanukonare ija'chere chu'vamu chu'u: Musanukona pa'ichena'me āu āiñena'me ūkuchena'me kāña ju'iche ruarepa cuasaju pa'imanejũ'u. Mai pa'iche āuna'me kāñachi'ama'm. ²⁶ Pí'ava'na pa'iche'te cuasa ñajũ'u. Pí'ava'na āujẽ'e tāmava'naa'me. Īsichejẽ'e cho'omava'naa'me. Āu care'vavu'ñajẽ'e peova'naa'me repava'na. Jā'aja'ñe pa'iva'nareta'ni mai Ja'ku Cunaumu Pa'ikuji āu ĩsiku'mu repava'nare. Repa Dios pí'ava'nare peore cuasaku ruu re'oja'che kuiraku'm. Jā'ata'ni musanukonare pāi na'a ruu cuasaku na'a re'oja'che kuiraku pa'im Repa. ²⁷ Jā'ata'ni pāi repana umu nukache ruu cuasaju, “Na'a umu ainee nukajanaa'me mai”, chíij na'a umu nukache chíinareta'ni na'a umu nukacu'aja'm.

²⁸ '¿Je'se pa'ina musanukona kāñare ruarepa cuasaju pa'iche? Korosi'e pa'iche'te cuasa ñajũ'u. Korosi'e cho'ochejẽ'e cho'oma'ñea'me. Kāñajẽ'e juhama'ñea'me. ²⁹ Aperumu pa'ia pāi chu'usi'ku Salomón ju'isikāña, repa'ji ruu re'ojakāñare koo ju'ina ruu re'oja'che ñoasomu, pāipi ñato. Jā'ata'ni Salomón ju'isikāña pa'icheja'che na'a ruu re'oja'che ñomu korosi'e. Dios cho'oche'me jā'a. ³⁰ Diore ruu cuasama'me musanukona. U'chara'ñuruã iumucujña pa'ira'ñuruãre pāipi uosōru che'ro peoja'm. Ruu jeerumu pa'imara'ñuruãta'ni repara'ñuruã re'oja'che kuiraku'm Dios. Musanukonare pāi na'a ruu re'oja'che kuiraku musanukona ju'iche kāña ĩsiku'm Repa. ³¹ Jā'ajekuna musanukona si'areparumu,

“¿Ëquere maiva'na ãijanaa'ñe?” “¿Ëquere maiva'na ùkujanaa'ñe?” “¿Ëquere maiva'na ju'ijanaa'ñe?”, chiiju rùarepa cuasama'ñe pa'ijũ'ũ. ³² Pãì Diore cuasamana jã'amajñarũã peore si'arũmũ rùã cuasaju pa'ime. Mũsanũkona chiimajñarũã mai Ja'kũ Dios Cũnaũmũ Pa'ikũ, “Ina chũ'ũre cuasana jã'amajñarũã chiime”, chiiũ masimũ. ³³ Jã'ajekũna jã'amajñarũã rùarepa cuasama'ñe pa'ijũ Repaũ chũ'ũñe'te na'a rùã cuasaju cho'oju pa'ijũ'ũ. Ûcuare Repaũ mũsanũkonare ãuna'me ùkuche peore ïsimũ. ³⁴ Mũsanũkonare che'ro cu'ache ti'jñejañe cuasaju oima'ñe pa'ijũ'ũ. Che'ro ùcuau mucusepi ñataũna cuasaju'ũ'ũ repamajñarũã. Repaumucujña pa'iche te'enarechi'a cu'ache ti'jñemũ maire. Dios mũsanũkonare cu'ache ti'jñejañe masikũjekũ cho'okaija'mũ —chiisi'ku'a'mũ repaũ.

7

Chekũna cu'ache cho'оче ñani, “Cu'ache pa'inaa'me mũsanũkona”, chiiju ke'remanejũ'ũ

(Lc 6.37, 41-42)

¹ Ûcuarũmũ Jesús jo'e ija'che chũ'vasi'ku'a'mũ:

—Chekũna cu'ache cho'оче ñani, “Cu'ache pa'inaa'me mũsanũkona”, chiiju ke'remanejũ'ũ. Jã'aja'ñe ke'rema'to Dios ùcuaja'che mũsanũkona cu'ache cho'оче ñakũta'ni i'kamaneja'mũ. ² Mũsanũkonapi chekũna cu'ache cho'оче'te ñaju ke'reto Dios ùcuaja'che mũsanũkona cho'оче cuasa cu'ache cho'osi'e ro'i chũ'ũja'mũ. Mũsanũkona chekũnare cho'очеja'che cho'ocojñojanaa'me, repanare ñaju i'kasi'e ro'i. ³ Ija'chea'me: Pãìũ repaũ ñakova'te chĩ'camaka ùjamaka paaku'teta'ni cuasomaneasomũ. Cuasama'kũta'ni ja'me pa'ikũ ñakova pa'imakarũ

jmamakaruta'ni ñaasomu repa. Rua tiiñea'me jā'a. Musanukona ũcuaja'che tiiñe cho'ome. Rua cu'ache cho'onata'ni musanukona cu'ache cho'oche cuasama'me. Jā'ata'ni chekunapi jmamakarū cu'ache cho'oche ñani rua cuasanaa'me musanukona. ⁴ Ũcuaja'che pāi repa ñakova'te chī'camaka ũjamaka paakuta'ni tunoma'ñe paamu. Jā'ata'ni chekupi ñakova'te chī'camakarū jmamakarū paakuna ñanita'ni, “Raijũ. Mu'u ñakova pa'imakarū chī'camakarū'te tunokasa”, chiimu. Rua tiiñea'me jā'a. ⁵ Musanukona ũcuaja'che rua tiiñe cho'ome. Rua cu'ache cho'onata'ni musanukona cu'ache cho'oche'te ũhasōma'ñe pa'inata'ni chekuna jmamakarū cu'ache cho'oche ñani, “Musanukona cu'ache cho'oche ũhasōjũ”, chiinaa'me musanukona. Jā'aja'ñe cho'oto cu'amu. Sē'sevuchi'a re'oja'cheja'che ñoñe pa'inaa'me. Charo musanukonapi cu'ache cho'oche'te ũhasō re'oja'che pa'iju chekunare musanukona i'kache'te ũcuarepa cho'ojū chekunani jā'aja'ñe chu'vato re'omu. Jā'ata'ni ũcuarepa cho'omanapi chekunani chu'vato cu'amu —chiisi'kuu'mu repa.

⁶ Ũcuarumu Jesús jo'e ija'che chu'vasi'kuu'mu:

—Jamuchai kokaneenare Dios neemajñaruã ñsimanejũ, chekurumu repanapi churi kũ'iju. Ũcuachi'a perlara'karuã rua ro'ira'karuã jo'chasēse pa'ichejñana jo'kamanejũ, repara'karuãna cha'o cha'casōju. Ũcuachi'a pāi repa cu'ache cho'oche ũhacuhenare Dios chu'o re'oja'che chu'vamanejũ. Chekurumu repa musanukonapi chu'vato jo'chasēse cho'ocheja'che Dios chu'o re'oja'chere si'si cho'ocheja'che cu'ache i'kajanaa'me —chiisi'kuu'mu repa.

Diore cuhama'ñe sēeñe'te chu'vamu Jesús
(Lc 6.31; 11.9-13)

7 Ñucuarumũ Jesús chukuna'te repau neenare jo'e ija'che chu'vasi'kuamũ:

—Musanukona chiiche cuhama'ñe Dioni rua sēju pa'ijũ'u ĩsia'ku. Cuhama'ñe sēju pa'ito ĩsija'mũ Repau. Ñucuachi'a musanukona Repau'te sēsi'e cha'ajũ'u ĩsia'ku. Cha'ani koojanaa'me musanukona. Ñucuachi'a pāiu repau'te re'oku vu'ena tĩ'a jatisa'aro'te nukaku, repau chiiche'te koorepara chini cuhama'ñe rua jeerumũ sēu pa'icheja'che cuhasōma'ñe Diore rua sēju pa'ijũ'u. Jā'aja'ñe cho'ojũ pani koojanaa'me musanukona. ⁸ Repanare karache'te Diore sēna koojanaa'me. Ñucuachi'a Repau'te sēsi'e cha'ana koojanaa'me. Ñucuachi'a pāiu repau'te re'oku vu'ena tĩ'a jatisa'aro'te nukaku, rua jeerumũ sēu pa'iu koosi'eja'che koojanaa'me pāi, cuhasōma'ñe Diore rua sēju pa'ina.

⁹ 'Asarepajũ'u, musanukona umupāi, chĩ paana. Mu'u chiipi mu'ani pāre sēto catapu'te mini ĩsima'me musanukona. ¹⁰ Jā'apāni, chiacha va'ire sēto añani mini ĩsima'me musanukona chĩre. ¹¹ Cu'ache pa'inata'ni musanukona chĩva'nare re'oja'chere ĩsinaa'me musanukona. Mai Ja'ku, Dios, Cunaumũ Pa'iku Repau'te sēnare na'a rua re'oja'chere ĩsiku pa'iku'mũ.

¹² 'Ñucuachi'a musanukona chiiche chekunapi cho'okaiche rua chiime musanukona. Jā'ajekuna chekunare ũcuaja'che musanukona chiicheja'chere re'oja'chere cho'okaiju pa'ijũ'u. Musanukonare re'oja'che cho'okaima'tojē'e ũcua re'oja'che cho'okaiju pa'ijũ'u repanare. Moisés chũ'u jo'kasi'ena'me Dios chu'o kuasina chũ'uju tocha jo'kasi'e jā'aja'ñe cho'okaiju pa'iche'te kuamũ —chiisi'kuamũ repau.

Jatisa'aro jmaã'caru pa'isa'aro pa'iche'te *kuamu*

¹³ Ūcuaramu Jesús jo'e ija'che chu'vasi'kuam:

—Dios pa'icheja sañu chini jatisa'aro jmaã'caruji kakajũ. Repanare uache cho'oju pãi rua jainuko vati toa saicheja jatisa'aro ujaã'capu pa'isa'aroja'chejekuna cu'achejana saime. Ūcuachi'a ma'a ujama'a saire'ocheja'chejekuna ũcuachejana saime. ¹⁴ Jã'ata'ni chu'u chu'ũũne jatisa'aro jmaã'caru pa'isa'aro kakavesacheja'che cho'ovesakuna Dios pa'icheja te'eva'na saime pãi —chiisi'kuam repu.

Sũki ãu ãire'oche kũĩũãna'me ãicu'ache kũĩũã
pa'iche'te *kuamu*

(Lc 6.43-44)

¹⁵ Ūcuaramu Jesús jo'e ija'che chu'vasi'kuam:

—Pãi, “Dios chu'o kuakainaa'me chukuna”, chiiju jorena i'kache asa, “Ūcuarepaa'me”, chiimanejũ musanukona. Ovejava'na kokaneemapu cu'ache cho'omava'naja'ũe sã'sevuchi'a re'oja'cheja'che cho'onaa'me repana. Jã'ata'ni repana rekoñõã chai kokaneenaja'ũe cu'ache pa'inaa'me repana. ¹⁶ Sũkiũã repañũã kũisi'ere ña masire'omu musanukonare. Miusava uche kũima'mu. Ūcuachi'a miusava higopũã kũima'mu. Ūcuaja'che repana Dios chu'o joreju kuana pa'iche ña masijanaa'me musanukona, repana cu'ache cho'oche'te. ¹⁷ Sũkiũã ãiũe kũĩũã koka pa'iũã re'ojaũãjeku sãijapũã kũimu. Koka peora'ñuũãta'ni cu'aũãjeku sãija'imapũã kũimu. ¹⁸ Sũkiũã koka pa'iu re'ojaũã sãija'imapũã kũima'mu. Ūcuachi'a koka peoku cu'aũã sãijapũã kũima'mu. ¹⁹ Sũkiũã sãijapũã kũimaũã, “Cu'amu iũã”, chini kueni uosõme pãi. Dios ũcuaja'che pãi cu'ache pa'inare vati toana saoja'mu. ²⁰ Sũkiũã repañũã kũisi'ere ña masime pãi. Ūcuachi'a,

“Dios chu'o kuaanaa'me chukuna”, chiinapi Repau chũ'u jo'kasi'e cho'omanare, repa pa'iche'te ña, “Joreme ina”, chini masijanaa'me musanukona —chiisi'kua'mu repau.

*Pāi ũcuarepanuko Dios pa'icheja saimanejanaa'me
(Lc 13.24-27)*

²¹ ũcuarumu Jesús jo'e ija'che chu'vasi'kua'mu:

—Pāi te'ena ija'che i'kame chu'ure: “Chukuna'te Paaku'mu mu'u”, chiime. Jā'aja'ñe i'kanata'ni Dios pa'icheja ũcuarepanuko saimanejanaa'me repa. Chu'u Ja'ku Cunaumu Pa'iku chiiche cho'onachi'a Repau pa'icheja saijanaa'me. ²² Dios ũcuankore pāi chí'i ro'irumu pāi jainuko ija'che i'kajanaa'me chu'ure: “Chukuna'te Paaku'mu mu'u. Mu'upi cho'okaiuna Dios chu'o pāire kujau pa'isinaa'me chukuna. ũcuachi'a mu'upi cho'okaiuna pāi sa'navuã pa'isinare vati eto saosinaa'me chukuna. ũcuachi'a mu'upi cho'okaiuna Diochi'a cho'omasiche ruarepañoã cho'ojau pa'isinaa'me chukuna”, chijanaa'me repa. ²³ Jā'aja'ñe i'kanareta'ni Ja'ku chiiche cho'omanesinajejuna ija'che i'kaja'mu chu'u repa: “Musanukonare ñama'kua'mu chu'u. Chu'ure ja'me pa'ima'ñe saijũ'u. Cu'ache cho'onaa'me musanukona”, chijja'mu chu'u repa —chiisi'kua'mu repa.

*Vu'ña ka'chavu'ña cho'osi'ere kuumu
(Mr 1.22; Lc 6.47-49)*

²⁴ ũcuarumu Jesús jo'e ija'che chu'vasi'kua'mu:

—Pāiu chu'u chũ'uñe asa chēa cho'oku pa'iche ija'chea'me: Pāiu masiu vu'ere cho'ora chini cojña cata pa'ichetu'ka repa sa'navuã ũni nu'keasomu vu'ña tuu. ²⁵ Repavũ'e cho'o pi'nisirumu oko ru ra, vu'ejatu'ka chiacha ko'sa tĩ'aasomu. ũcuachi'a tutache ru tutaasomu. Jā'ata'ni repavũ'e tāimaneasomu, tuu

cata pa'ichetu'ka ũni nu'ke cho'osivu'ejeku. ²⁶ Ūcuachi'a pāiu chu'u chũ'uñe asakuta'ni jachaku cho'oma'ku pa'iche ija'chea'me: Cheku pāiu vesukujeku masi cuasama'ku vu'ere cho'ora chini vu'ña tuu meja pa'ichejana cojña ruu sē'seruã ũni nu'keasomu. ²⁷ Vu'e cho'o pi'nisirumuuna oko ruu ra, vu'ejatu'ka chiacha ko'sa ti'aasomu. Ūcuachi'a tutache ruu tutaasomu. Tutakuna masi cho'omanesivu'ejeku tãni peore ñaña measōasomu repavu'e —chiisi'ku'a'mu repau.

²⁸⁻²⁹ Repana pāi Jesupi ruu masiku masi che'chokuna asa jñano,

—Iku Jesús judfopāi che'chona che'chocheja'che, che'choma'ñe ruu masi che'chomu —chiisinaa'me.

8

Asi ravu paava'ure Jesús vasosi'ere kuumu
(Mr 1.40-44; Lc 5.12-16)

¹ Repau Jesús aikūti muisi'kupi cajesirumu pāi ruu jainuko tuhasinaa'me repau'te. ² Ūcuarumu pāiu asi ravu paava'u Jesús pa'icheja sani repau ti'jñeñe ro're ñu'iu ija'che i'kasi'ku'a'mu:

—Pāi Ūcuanukore Paaku, mu'ure vasuato vasojũ'u chu'uvu'ure; vajura —chiisi'ku'a'mu.

³ Chikuna Jesús repauni chēaku i'kasi'ku'a'mu.

—Jau, vasora. Vajujũ'u —chiiu chēakuna asi teana te'erumu peore ja'jusosi'ku'a'mu repau ca'nivu pa'isi'e.

⁴ Repau'te vasocuha Jesús ija'che chũ'usi'ku'a'mu:

—Ñarepajũ'u. Chu'u mu'ure vasosi'e pāi chekunare kuumanejũ'u. Kuumañe judfo phairi'techi'a ñojaijũ'u mu'u vajusica'nivu. Ūcuaja'che aperumu Moisés chũ'u jo'kasi'e cu'amajñarũã sa ñisijũ'u Diore, pāipi ña mu'u vajusi'ere masia'ju —chiisi'ku'a'mu repau.

*Romapāi*u sōtao chũ'uku'te cho'oche cho'okaiku'te
Jesús vasosi'ere kuamu

(Lc 7.1-10)

⁵⁻⁶ Repau Jesús Capernaum vu'ejoopo sani
tí'asirumu Romapāi sōtao cienrepanare chũ'uku
repa pa'ichejana rani cho'okaau chini ija'che chiū
sēesi'kuamū repa'te:

—Pāi Ūcuanukore Paaku, chu'ure cho'oche
cho'okaiva'u jū'iu repa ca'niv ru'tusōsiva'u ūhimu.
Ūcuachi'a repa ca'niv peore ru asiche asikuasomu
—chiisi'kuamū repa.

⁷ Chikuna Jesús i'kasi'kuamū.

—Chu'upi sani vasora repa'te —chiisi'kuamū.

⁸⁻⁹ Chikuna i'kasi'kuamū repa.

—Pāi Ūcuanukore Paaku, chu'u ru vesu vu'ena
mu'upi ru masiūji kakache vajučhamu chu'ure.
Ija'che pa'iku'mu chu'u: Chekunapi sōtao ainapi
chũ'unaa'me chu'ure. Chu'u ūcuaja'che chekunare
sōtao chũ'uku'mu. Chu'upi sōtaoni te'eu'te, “Saijũ'u”,
chiito saimu repa. Ūcuaja'che chekure, “Raijũ'u”,
chiito raimu repa. Ūcuachi'a chu'ure cho'oche
cho'okaikuni ūcuauache'te chu'upi chũ'uto cho'okaimu
repa. Jā'ajamakaruchi'a chũ'umasiku'mu chu'u.
Mu'uta'ni peore chũ'umasiku'mu. Jā'ajekuna
mu'upi chu'u vu'e saima'ñe, ūcuachejapi chu'ure
cho'oche cho'okaikuni, “Vajuju'ũ'u”, chiito vajuja'mu
—chiisi'kuamū repa.

¹⁰ Jā'aja'ñe i'kana asa jñano Jesús, repa'te ja'me
ku'inare pāi ija'che i'kasi'kuamū:

—Israelpāi chu'ure jainuko cuasanareta'ni
te'eu'terejē'e iku chu'ure masi cuasacheja'che
cuasanare chuta'a tijñama'kuamū chu'u. Ūcuarepaa'me
jā'a. ¹¹ Na'a pa'isirumu pāi judío peona chu'ure

cuasanajeju ãsũũ muikã'kona'me ãsũũ na'ikã'kopi jainũko rani Dios chũ'ũku pa'ichejana sani Abrahamna'me Isaana'me Jacobna'me pojoju pa'ijanaa'me. ¹² Judíorepanata'ni, “Dios pa'icheja saijanaa'me chũkũna”, chiisina Repaũ'te masi cuasamanajeju chijachejana vati toana saocojño uuju oiju cõjire asoche ãiju pa'ijanaa'me —chiisi'kũa'mũ repaũ.

¹³ Jã'aja'ñe i'kacuha sõtao chũ'ũku'te ija'che i'kasi'kũa'mũ Jesús:

—Mu'ũ vũ'ena co'ijũ'ũ. Mu'ũ chu'ũre, “Jesús chu'ũre cho'oche cho'okaiku'te so'opi vasoja'mũ”, chiũũ cuasasi'e ũcuarepa cho'ocojñoja'mũ —chiisi'kũa'mũ Jesús.

Ūcuate'erũmũna jũ'iva'ũ vũ'e ũhiva'ũ teana vajũasomũ.

Simón Pedro vao'te Jesús vasosi'ere kũamũ
(Mr 1.29-31; Lc 4.38-39)

¹⁴ Ūcuarũmũ Jesús Simón Pedro vũ'ena saniasomũ. Sani ti'a kaka ñato repaũ vao cha'vo ravũna jũ'io ũhio paniasomo. ¹⁵ Ūcuarũmũ Jesupi repao jũtũna chẽauna cha'vosi'e teana chũũsõasomũ repao'te. Ūcuarũmũ repao ũhio pa'isiva'o teana vũni ãure ãuasomo repanare.

Jũ'iva'nare jainũkore Jesús vasosi'ere kũamũ
(Mr 1.32-34; Lc 4.40-41)

¹⁶ Na'isõcuhasirũmũna pãi vati paava'nare rũa jainũkore Jesús pa'ichejana raasome. Ūcuarũmũ Jesús repanare pãi sa'navũã pa'inare vati, chu'o te'echũ'ochi'api i'ka eto saosõkñasomũ. Ūcuachi'a chekũnare ravũ jũ'iva'nare ũcuanũkore vasoasomũ repaũ. ¹⁷ Jesupi jã'aja'ñe cho'oũna aperũmũ Dios

chu'o kuasi'ku Isaiás tocha jo'kasi'epi ũcuarepa
ti'ññecuhasi'kua'mu, ija'che chiicheji:
Maipi koka peoto ja'me cho'okaimu repau.
Ūcuaja'che mai jũ'iñe ravu vasomu repau,
chiimu repa tocha jo'kasi'e.

Jesure ja'me kuñu chiisina i'kasi'ere kuamu
(Lc 9.57-62)

¹⁸ Ūcuarumu Jesús pãipi jairepanuko si'acakã'jño
pa'ijuna ña chukuna'te repau neenare, “Ira chiara
chekukã'kona jẽñu”, chiisi'kua'mu. ¹⁹ Chuta'a chukuna
jẽ'ema'tona judfopãi che'choku rani Jesure ija'che
i'kasi'kua'mu:

—Masu, mu'una'me ũcuuachejña mu'u ku'ichejña
ku'iu mu'u chũ'uñe'te cho'oku pasa chiimu chu'u —
chiisi'kua'mu.

²⁰ Chikuna Jesús i'kasi'kua'mu repau'te.

—Ã'care'achai kãicojña paame. Pí'ava'na ũcuaja'che
kãisuovuã paame. Chu'u, pãire ja'me paau chini
Dios Raosi'kuta'ni kãichejñajẽ'e peova'u pa'imu —
chiisi'kua'mu repau.

²¹ Ūcuarumu cheku Jesure chiiku ija'che
i'kasi'kua'mu repau'te:

—Pãi Ūcuuakore Paaku, cha'ajũ'u aperumu. Chu'u
ja'kuva'uni tãjasa. ¿Ësema'ku mu'u? —chiisi'kua'mu.

²² Chikuna Jesús i'kasi'kua'mu repau'te.

—Chekunapi chu'ure cuasamanajeju repana rekoñoã
jũnisõsinaja'ñe pa'inapi repana majapãi jũ'isinare tãa'ju.
Mu'uta'ni rani chu'una'me ku'iu chu'u chũ'uñe'te
cho'oku pa'ijũ'u —chiisi'kua'mu repau repau'te.

Jesupi chũ'uuna tutachena'me fa'ache cuhasi'ere
kuamu

(Mr 4.35-41; Lc 8.22-25)

23 Ūcuarummu Jesús chukuna repau neenana'me choovu ujavuji tuni jě'esi'kua'mu. 24 Jě'ejuna ruarepa tutakuna chiaraji fa'aku okopi ja'ñukuna choovu timupi'rasi'kua'mu. Jā'a cho'oto Jesús jě'eu kānisōsi'kua'mu reparumu. 25 Ūcuarumu chukuna repau neena choovuji runisōcuhakuna ūcuau ūhichejana muu ija'che ujachu'opi i'ka vuosinaa'me repau'te:

—Ĵchukuna'te Paaku, runisōcuhame mai! Vuni cho'okaijũ'u —chiisinaa'me.

26 Chitena jñano vuni chukuna'te i'kasi'kua'mu repau.

—Ĵe'se pa'iana musanukona ruarepa vajuchuche? Chu'ure masi cuasama'me musanukona —chiisi'kua'mu repau. Jā'aja'ñe i'ka vuni,

—Tutachena'me fa'ache cuhajũ'u —chiisi'kua'mu repau. Chikuna tutachena'me fa'ache teana ūcuapa'ruva cuhasi'kua'mu. Jo'e re'oja'ira cuhasi'kua'mu chiara. 27 Jā'aja'ñe cho'ona ña jñano sāiñechi'a sēniasasinaa'me chukuna.

—Ĵkeeja'iujeku iku ija'che cho'oku? Tutachena'me fa'ache cuhamu iku chu'ũ'ũ'ne —chiisinaa'me chukuna.

Gadara cheja cava'nare vati paava'nare Jesús etokaisi'ere kumu.

(Mr 5.1-20; Lc 8.26-39)

28 Chiara chekukā'ko cacheja Gadara cheja chukuna jěni tī'asirumu pāi vati paana te'eka'chapana pāi tāchejña pa'inapi eta tijñasinaa'me Jesure. Repanapi si'arumu eta ruarepa asivajuchuche cho'ojuna pāi repacheja caraivajuchusome. 29 Repau'te Jesure eta tijña cuiju ija'che i'kasinaa'me repana:

—Jesús, Dios Mamaku, ¿ñque raiku mu'u? Asi cho'omanejũ'u chukuna'te. Chukuna'te cu'ache cho'ojarumũ chuta'a tĩ'ama'mũ —chiisinaa'me repana.

³⁰ Ūcuacheja kueñere jo'chasẽse kuanupu ãure mu'ka ãiju pa'isinaa'me. ³¹ Jã'ajekuna vati Jesure ruã i'kaju ija'che sẽesinaa'me:

—Chukuna'te etoni jo'chasẽse sa'navuã kakache ñsemanejũ'u; kakañu chukuna —chiisinaa'me repana.

³² Jã'aja'ñe i'kaju ruãrepa sẽejuna Jesús i'kasi'kuã'mũ repañare.

—Jau —chiisi'kuã'mũ.

Chikuna repana vati eta sani jo'chasẽseva'nani kakasi-naa'me. Vatipi kakarena jo'chasẽseva'na teana ũcuanũko vu'vu aikũti ujakũti caripaji chiarana tuã'tua ru'tu jũnisõsinaa'me.

³³ Repava'nare kuirasiva'na pã i'ã'aja'ñe cho'orena ña vati paasinare cho'osi'ere peore pãire kuãñu chini vu'ejoopona vu'vusõsinaa'me. ³⁴ Kuarena asa kukusõ pã ũcuanũko Jesús pa'ichejana rani, repau'te Jesure,

—Icheja pa'ima'ñe tĩichejana saijũ'u —chiiju ruã i'kasinaa'me.

9

Nuka ku'imava'ure Jesús vasosi'ere kuamũ
(Mr 2.1-12; Lc 5.17-26)

¹ Jã'a cho'ocuhasirumũ Jesús jo'e choovu tuni chiara chekukã'kona ũcuau pa'ijooopona jẽni tĩ'aasomũ. ² Repau jẽni pa'itona pã nuka ku'imava'ure ũhikãã ũhiva'ũni Jesús pa'ichejana kuãiju raasome, re'oja'che cuasaju. “Iva'ure Jesús vasoja'mũ”, chini cuasaju rasi'ere ña jũ'iva'ure i'kaasomũ Jesús.

—Pojoku pa'ijũ'u jmava'u. Mu'u cu'ache cho'osi'e tũnosõmu chu'u. Tũnosi'e jo'e cuasamaneja'mu chu'u —chiniasomu Jesús repava'ure.

³ Jã'aja'ñe i'kauna asa judiõpãi che'chona te'ena cuasaasome. “Dios asacuheche'te i'kamu iku jã'a”, chiniasome. ⁴Jã'ata'ni Jesús repana cuasache'te ña masi ija'che i'kaasomu repanare:

—Je'se pa'iana musanukona cu'ache cuasache?
⁵ Chu'u ikure, “Mu'u cu'ache cho'osi'e tũnosõmu chu'u. Tũnosõsi'e jo'e cuasamaneja'mu chu'u”, chiisi'ere asa, “Joreu'mu iku. Pãi jã'aja'ñe cho'omasinajẽ'e peome”, chiiju cuasame. Jã'ata'ni chu'upi ikure, “Vuni nuka ku'ijũ'u”, chikuna ikupi vuni nukakuna ñani musanukona, “Jorema'kuamu Jesús. Repau i'kasi'e ũcuarepa cho'omasimu”, chiijacosome.
⁶ Chu'u, päire ja'me paau chini Dios Raosi'ku chejare pa'iu päi cu'ache cho'оче tũnoñena'me päi vasoche cho'omasiu pa'iche'te musanukonapi ña masia'ju chini vasokaija'mu chu'u ikure —chiniasomu Jesús repanare.

Chini nuka ku'imava'ure i'kaasomu repau.

—Vuni mu'u ũhisikãa mini vu'ena co'ijũ'u —chiniasomu.

⁷ Chikuna repau nuka ku'imatesi'ku vuni vu'ena co'isõasomu. ⁸Jã'aja'ñe cho'õuna ña kukusõ päi Dioni pojoju, “Dios peore Masiuji cho'okaiuna iku maija'iu ruu cho'omasiku'mu”, chiiju pojoasome.

Mateo'te Jesús soisi'ere kuamu

(Mr 2.13-17; Lc 5.27-32)

⁹ Ūcuachejapi rani Jesús chu'ure Mateo'te päi chũ'unare kuri sēni kookaina pa'ivu'e ñu'iu pa'ikuni ña i'kasi'kuamu.

—Rani, chu'uni ja'me ku'iu chu'u chũ'unẽ'te cho'oku pa'ijũ'u —chiisi'kuamu chu'ure.

Chikuna asa, “Jau”, chini vuni ũcuana'me saisi'kuu'mu chu'u.

¹⁰ Reparumu Jesús repau neenana'me chu'u vu'ena muu au āisi'kuu'mu. Repau au āiu ñu'itona Roma vu'ejoopo canare pāi chū'unare kuri kookainana'me chekuna cu'ache pa'ina, muta kaka chukuna ñu'ichejana puusinaa'me āure ja'me āñu chini. ¹¹ Repanapi chukunani ja'me ñu'ijuna ña fariseopāi ija'che sēniasasinaa'me chukuna'te Jesús neenare:

—Je'se pa'iana musanukonare paaku che'choku kuri kookainana'me cu'ache pa'inare ja'me au āiku? — chiisinaa'me repana chukuna'te.

¹² Chitena asa Jesús ija'che i'kasi'kuu'mu repanare:

—Pāi vajuana ũko cho'оче chiima'me. Jū'iva'nata'ni ũko cho'оче chiime. ¹³ Chu'u pāi, “Re'onaa'me chukuna”, chiinani, “Cu'ache cho'оче ũhasō re'oja'che pa'ijū'u”, chisa chini cajesi'kuu'mu icheja cheja. Pāi, “Cu'ache pa'inaa'me chukuna”, chiiva'narechi'a, “Musanukona cu'ache cho'оче ũhasō re'oja'che pa'ijū'u”, chisa chini cajesi'kuu'mu chu'u. Dios chu'o aperumu tocha jo'kasi'ere che'cheju Repau i'kache'te asa masijū'u, ija'che kuache'te:

Musanukona cu'ache cho'оче ro'iñu chini chu'ure ĩsisiva'nani va'iva'nare vani uosōjū'u, chiim chū'umu chu'u.

Jā'ata'ni pāi chekunare ña oiju pa'ijū'u, chiim na'a ruu chū'umu chu'u musanukonare, chiim repa —chiisi'kuu'mu Jesús repanare.

Dioni sējeju au āima'ñe pa'iche'te Jesuni sēniasasi'ere kuumu

(Mr 2.18-22; Lc 5.33-39)

¹⁴ Ũcuarumu Juan Pāi Okoro'veku neena rani ija'che i'kasinaa'me Jesure:

—Chukuna si'arumu te'eñoã ãu ãima'ñe pa'ijũ Diore s̃ejũ pa'inaa'me, fariseopãĩ ũcuaja'che. Mu'ũ neena, ¿je'se pa'ina jã'aja'ñe cho'oju pa'ima'ñe? —chiisinaa'me.

¹⁵ Chitena Jesús i'kasi'kuamũ reparare.

—Pãĩ, romire vejaju ãure ãapu chini soicojñosina sumana pa'ima'ñe pojoju ãu ãime, romi vejakuji pa'ina. Na'a pa'isirumuna romi vejasi'kure chekunapi sasõ-janaa'me chekuchejana. Jã'arumuta'ni repauni oiju ãu ãima'ñe pa'ijanaa'me repana. (Chu'ũ neena ũcuaja'che na'a pa'isirumuna Dioni s̃ejũ te'eñoã ãu ãima'ñe pa'ijanaa'me, chu'ũpi peokuna) —chiisi'kuamũ repaũ reparare.

¹⁶ Reparumu pãĩ te'ena aperumu che'chosi'ena'me mama che'choche ũcuapa'ruvachi'a cuasañu chini aperumu che'chosi'e ũhacuhesinaa'me. Chekunata'ni mama che'choche asacuhesinaa'me. Jã'ajekuna Jesús repauni chu'vaku ija'che i'kasi'kuamũ:

—Aikãarũji che'resõru mamase'rechoji che're aikãaruna põ juhamanaa'me pãĩ. Jã'aja'ñe juha pi'ni choaru aikãaru mamase'recho põ juhasikãarũjeku rueni ji'rosõuna na'a ujacoje che'remũ. ¹⁷ ũcuachi'a pĩsi uche cono mama cho'oni va'iva'na ca'nituru aituruna ro'vemanaamẽ pãĩ. Aituruna ro'veru conopi kosani saũ che'resõ pĩsi uche conojẽ'e cho'osõku turujẽ'e ũcuaja'che che're cho'osõmũ. Jã'ajekuna pãĩ pĩsi uche cono mama cho'oni turu mamaturuna ro'veme. Jã'aja'ñejekuna turuna'me cono cho'osõma'mũ —chiũ chu'vasi'kuamũ Jesús reparare Juan neenare.

Jairo mamakona'me chie ravũ jũ'iko'te Jesús vasosi'ere kũamũ

(Mr 5.21-43; Lc 8.40-56)

¹⁸ Repau Jesús chuta'a i'katona judíopāi chi'ivue chũ'uku rani repau ti'jñeñena ro're puu ñu'ia ija'che i'kasi'kua'mu:

—Chu'u chíiva'o jūnisōcuhasi'koa'mo. Jā'ata'ni mu'upi sani repava'oni chēato vajurajja'mo repava'o —chiisi'kua'mu.

¹⁹ Chikuna asa Jesús vuni ũcuana'me saisi'kua'mu. Chukuna repau neena ũcuachi'a ja'me saisinaa'me.

²⁰ Saijuna romio docerepaũsurumu chie ravu jũ'iko rani Jesús cho'jepi repau ju'ikāa puo juhasiru'tuvana chēasomo. ²¹ Ija'che cuasaasomo repao: “Jesús ju'ikāa chēanijē'e vajuja'mo chu'u”, chiio cuasako chēasomo repao. ²² Jā'ata'ni Jesús repaoji chēaona churi ña ija'che i'kasi'kua'mu repao'te:

—Mu'ava'o, pojoko pa'ijũ'u. “Iku chu'ure vasoja'mu”, chiio cuasakojeko vajuja'mo mu'u —chiisi'kua'mu Jesús repao'te.

Ūcuarumu'upi teana te'erumu vajuasomo repao.

²³ Jā'aja'ñe cho'ocuha Jesús jo'e saiũ judíopāi chi'ivue chũ'uku vu'ena tī'a ñato pāi repava'oni sa tāpi'rajũ phī'covuāre juhijuna chekuna otare ruu oiju paniasome.

²⁴ Jā'aja'ñe cho'ojuna ña Jesús i'kaasomu repanare.

—Re'omu. Etajũ'u icheja musanukona. Jūnisōsiva'oma'mo iko. Rupũ kāsiva'oa'mo —chinasomu repau repanare.

Jā'aja'ñe i'kakuna asa jachaju Jesure pāisoasome repana. ²⁵ Pāisojuna repanare etosi'kua'mu repau. Etochu repava'o pa'iruupuna kaka repao jũtuna chēa i'kauna vajurani teana vuni nukaasomo repava'o.

²⁶ Ūcuarumu pāipi Jesús repao'te vasosi'ere asa chekunani kũarena repacheja si'achejña pa'ina repau cho'osi'e ruu jainuko asaju paniasome.

Na'ava'nare te'ekachapanare Jesús vasosi'ere kũamu

²⁷ Ũcuachejapi eta chukuna repau neenana'me saiuna Jesure na'ava'na te'eka'chapana cuiju ujachu'opi ija'che i'kaju tuhasinaa'me:

—David aperumu pa'isi'ku jojosi'ku, oijũ'u chukunava'nare —chijju tuhasinaa'me repana.

²⁸ Repau Jesús vu'e kakasirumu repana na'ava'na ja'me kaka repauni kueñe tĩ'arena repanare ija'che sēniasasi'kuamũ repau:

—Musanukona chu'ure, ¿“Maiva'nare vasoja'mũ iku”, chijju cuasache? —chiisi'kuamũ.

Chiiuna,

—Jũju, Pãi Ũcuanukore Paaku, “Chukunava'nare vasoja'mũ mu'u”, chijju cuasame chukuna —chiisinaa'me repana.

²⁹ Chitena Jesús repanare ñakocaãna jũjñapi jaku ija'che i'kasi'kuamũ:

—Musanukonapi chu'uni, “Jesús maire vasoja'mũ”, chijju cuasajuna ñakocaã ñoja'mũ musanukonare chura —chiisi'kuamũ Jesús repanare.

³⁰ Repauji jā'aja'ñe cho'oku i'kauna repana ñakocaã teana care'osōsi'kuamũ. Repanare ñakocaã vasocuha Jesús ija'che ruu i'kasi'kuamũ repanare:

—Chu'u musanukonare vasosi'e chekunare kuamairo pa'ijũ'u —chiisi'kuamũ.

³¹ Chiisi'eta'ni sani repacheja si'achejña ku'iju kuaju paniasome repana.

*Vati pã*uni pa'iu chu'o cutuñsesi'kure Jesús eto saosi'ere kuamũ

³² Repana na'ava'na pa'isiva'na etatona pãi vatini paaku chu'o cutuma'kure Jesús pa'iv'ena ra cuaasinaa'me. ³³ Cuaarena Jesupi vatini eto saokakuna repau pãiu chu'o cutumanesi'ku teana chu'o cutusi'kuamũ. Repauji cutukuna asa jñano pãi ija'che i'kasinaa'me:

—Mai Israel cheja cana ija'che cho'oche jmamakarujě'e ñamanaa'me —chiisinaa'me.

³⁴ Fariseopāita'ni cu'ache cuasaju ija'che i'kasinaa'me:

—Vati chũ'ukuj cho'okaiuna iku Jesús vati ũcuajanare eto saomasimũ —chiisinaa'me.

Pāire ña oiũ re'oja'che cho'okaimũ Jesús

³⁵ Ũcuarũmũ Jesús vũ'ñajooopã si'ajooopã ku'iu ũjajooopãna'me jmajoorũã judfopãi chi'ivũ'ña repajooopã pa'ivũ'ñana kaka che'choku ku'isi'kuamũ. Ũcuachi'a pã cu'ache cho'oche ũhasinare Dios chẽa paache kũachũ'ore Repau chũ'o re'oja'chere chũ'vaku ku'iu, pãiva'nare ravũ si'ache jũ'iva'nare ca'nivũã asiche si'ache jũ'iva'nare vasosi'kuamũ repau. ³⁶ Repau ku'ichejña canapi pãipi Dios chũ'o chũ'vajũ cho'okainani peojũ ovejava'na kuiraku'te peova'naja'ñe pa'ijũ vesujũ chũova'na pa'ijũna Jesús ña oisi'kuamũ repanare. ³⁷⁻³⁸ Repanani ña oiũ chũkũna'te repau neenare ija'che i'kasi'kuamũ repau:

—Dios chũ'o chũ'vanapi karasõjũna Repau chũ'o chuta'a asamana rũa jainũko pa'ime. Jã'ajekũna Dioni sēejũ'ũ musanũkona, Repau chũ'o chũ'vanani na'a jainũkore chẽa raoa'ku —chiisi'kuamũ repau chũkũna'te.

10

Dios chũ'ore chũ'vaa'ju chini repau neenare docerepanare saomũ Jesús

(Mr 3.13-19; Lc 6.12-16)

¹ Ũcuarũmũ Jesús chũkũna'te repau neenare docerepanare soni rao ija'che i'kasi'kuamũ: “Chũ'ũpi cho'okaiuna ija'che cho'omasijanaa'me musanũkona: Vati pã sa'navũã pa'inare eto saomasijanaa'me.

Ūcuachi'a pāi ravu si'ache jū'inare vasomasijanaa'me musanukona", chiisi'kuu'mu repa chukuna'te.

² Chukuna repa chēa saosina mamia'me ie: Charo Simonni chēasi'kuu'mu repa. Cheke mami Pedro ve'esi'kuu'mu repa. Andrere repa Simón Pedro cho'jeu'te ūcuaja'che chēasi'kuu'mu. Zebedeo mamachii ūcuachi'a Santiagona'me Juanre chēasi'kuu'mu repa.

³ Ūcuaja'che Felipe'te, Bartolomere, Tomare, chu'ure Mateo'te Romapāi chū'unare kuri kookaisi'kure chēasi'kuu'mu repa. Chekure Santiago'te Alfeo mamaku'te chēasi'kuu'mu. Tadeo'te ūcuachi'a chēasi'kuu'mu repa. ⁴ Chekure Simonre ūcuachi'a, cananistapāi ja'me pa'iku'te chēasi'kuu'mu. Ūcuachi'a Judas Iscariote'te chēasi'kuu'mu. Na'a pa'isirumu repa Judas Iscariote Jesuni cu'ache cho'oa'ju chini chekunani isiasomu.

Dios chu'ore chu'vaa'ju chini repa neenare do-cerepanare Jesús saosi'ere kumu

(Mr 6.7-13; Lc 9.1-6)

⁵ Reparumu Jesús chukuna'te repa chēasinare do-cerepanare Dios chu'ore chu'vaa'ju chini saopi'raku ija'che chu'vasi'kuu'mu:

—Judío peona pa'ichejña saimanejũ'u musanukona. Ūcuachi'a Samaria cheja pa'ijooopā saimanejũ'u.

⁶ Jā'achejña saima'ñe Dios chu'o vesuju ovejava'na kuiraku'te peova'naja'ñe chova'na pa'inani judiöpāire sani chu'vajũ'u. ⁷ Sani, “Dios Raosi'ku pāi ūcuankore chū'upi'ramu”, chiiju chu'vajũ'u repanare. ⁸ Ūcuachi'a ravu jū'iva'nare vasokaiju jūnisōsiva'narejē'e vasokaijũ'u. Asi ravu paanare vasoju'u. Ūcuachi'a vati pāi sa'navũ pa'inare eto saosōkaijũ'u. Jā'aja'ñe cho'omasiche Diopi ruvu isimu musanukonare.

Jā'ajekuna chekunare kuri sēema'ñe rupu cho'okaiju pa'ijũ'u.

⁹ 'Ūcuachi'a sani kurijē'e samanejũ'u. ¹⁰ Turu cu'amajñarũã mañajaturujē'e samanejũ'u. Kãña sa'ñeju ju'ikãñajē'e sama'ñe musanukona ju'ikãñarũãchi'a ju'iju ku'ijũ'u. Cũ'akorophe'rejē'e sama'ñe musanukona ju'iphe'rerũãchi'a ju'iju ku'ijũ'u. Vãsoñoã jo'e chekuñoã sama'ñe musanukona ju'veju ku'ĩñoãchi'a sajũ'u. Āuta'ni musanukona chu'vajanapi āua'ju musanukonare, repanare chu'vache ro'i.

¹¹ 'Sani ku'iju vu'ejoopona tĩ'ani repajoopo cakupi re'okũji, "Chu'u vu'ere rani pa'ijũ'u", chiiku vu'ere mu pa'ijũ'u, musanukona repacheja sairumujatu'ka. ¹² Repau vu'e mu kakani, repavu'e pa'inare, "Re'oja'che pa'ijũ'u musanukona", chiiju kakajũ'u. ¹³ Repavu'e pa'inapi re'oja'che pa'ineena pa'ito musanukona repanare Diore sēekaisi'e ũcuarepa re'oja'che cho'okaija'mu Repau. Jã'ata'ni repanapi re'oja'che pa'ineemana pa'ito pãaja'mu. ¹⁴ Chekurumu musanukonapi pãi vu'ena jã'apãani vu'ejoopona sani tĩ'arena repacheja pa'inapi musanukonani cuaocuheju Dios chu'ojē'e asacuheto musanukona cũ'akorophe're chũ'isi'ere cha'ore tĩ'to to'jñoju eta saijũ'u, pãipi ña repana cu'ache cho'osi'ere masia'ju. ¹⁵ Dios pãi ũcuanukore chi'i ro'iumucuse tĩ'aru Sodoma vu'ejoopona'me Gomorra vu'ejoopo pa'isinare ru cu'ache ti'ñeja'mu. Jã'ata'ni musanukona chu'vache asacuhesinare na'a ru cu'ache ti'ñeja'mu reparumu. Ūcuarepaa'me jã'a —chiisi'ku'a'mu Jesús chukuna'te.

Dioni cuasaju cu'ache cho'ocojñoa pa'iche'te chu'vam Jesús

¹⁶ Ūcuarumũ Jesús chũkũna'te repaũ neenare jo'e ija'che i'kasi'kũa'mũ:

—Ñarepajũ pa'ijũ'ũ. Chu'ũ musanũkonare, chai pa'ichejñana ovejava'nare saocheja'che musanũkonare cuhena pa'ichejñana saomũ. Jã'ajekũna aña masicheja'che ñarepajũ ku'imasiyũ ũkupova'na kokaneema'ñeja'ñe re'oja'che pa'ijũ chekũnare cu'ache cho'oma'ñe chu'vajũ pa'ijũ'ũ. ¹⁷ Ñarepajũ pa'ijũ'ũ. Chekurumũ pãi musanũkonare chu'ũni cuasajũna chẽa judíopãi chũ'ũna pa'ivũ'ena sa jo'ka, repanapi suĩ'sueche'te chũ'ũrena judíopãi chi'ivũ'ñana cuaa suĩ'suejanaa'me. ¹⁸ Chekurumũ pãi musanũkonare chu'ũni cuasajũna chẽa pãi te'eva'nare chũ'ũna pa'ivũ'ñana ũcuachi'a jainũkore chũ'ũna pa'ivũ'ñajatũ'ka sa jo'kajanaa'me musanũkonare, cu'ache cho'oche'te chũ'ũa'ju chini. Jã'aja'ñe cho'ojũna repanare pãi chũ'ũnare chu'ũ pa'iche'te kũa asojanaa'me musanũkona judío peonare ũcuachi'a. ¹⁹ Jã'ata'ni pãipi musanũkonani jã'aja'ñe cho'oto, “¿Je'se sãĩñe i'kaja'che chu'ũ?” Ūcuachi'a, “¿Keejachũ'opi i'kaja'che chu'ũ?”, chiiyũ cuasamanejũ'ũ. Musanũkonare sãĩñe i'kache tĩ'arumũ musanũkona i'kajache chu'o Diopi rekoñoãna kũaja'mũ. ²⁰ Musanũkona te'ena cuasajũ i'kama'ñe mai Ja'kũ Dios Rekochoji cho'okaiũna masi i'kajanaa'me repanare.

²¹ Reparumũ pãi repana cho'jechĩi chu'ũni cuasajũna chẽa sa, “Vanisõjũ'ũ inare”, chiiyũ jo'kajanaa'me. Chekũna repana majaa'chũpãipi chu'ũni cuasajũna ũcuaja'che cu'ache cho'ojanaa'me repanare. Pũka'kũpãi ũcuachi'a repana mamachĩipi chu'ũni cuasajũna chẽa sa, “Inare vanisõjũ'ũ”, chiiyũ jo'kajanaa'me. Chekũna ũcuachi'a repana pũka'kũpãipi chu'ũni cuasajũna

ũcuaja'che cu'ache cho'ojanaa'me. ²² Pãi ũcuanũko mũsanũkonare chu'ũni cuasajũna rũa cuhejanaa'me. Jã'ata'ni mũsanũkonapi chu'ũre cuasache'te ũhama'ñe jũnisõrumũjatũ'ka masi cuasajũ pani Dios pa'ichejare ai sani pa'ijanaa'me. ²³ Pãipi mũsanũkona saisijooopo canapi mũsanũkonani cu'ache cho'oto chekũjooopona vu'vusõjũ'ũ. Chu'ũ pãire ja'me paaũ chini Dios Raosi'kũ mũsanũkona chuta'a Israel cheja pa'ijooopã peore kuni si'ama'tona cunaũmu mũisi'kũpi jo'e cajeja'mũ icheja cheja. Ũcuarepaa'me jã'a.

²⁴ 'Utija'o che'chenapi repanare che'chokũ cu'ache i'kacojñoñe'te, “Maita'ni cu'ache i'kacojñoñomanejanaa'me”, chiiũ cuasato cu'amũ. Ũcuachi'a cho'oche'te rupũ cho'okaau chini chẽa paacojñoñova'ũpi repau'te paakũ cu'ache i'kacojñoñe'te, “Chu'ũta'ni cu'ache i'kacojñoñomaneja'mũ”, chiiũ cuasato cu'amũ. ²⁵ Utija'o che'chena repanare che'chokũji cu'ache i'kacojñoñoto repau i'kacojñoñosi'eja'che cu'ache i'kacojñojanaa'me. Ũcuachi'a pãiu'te cho'oche cho'okaiva'ũ repau'te paakũji cu'ache i'kacojñoñoto repau i'kacojñoñosi'eja'che cu'ache i'kacojñoña'mũ. Mũsanũkona ũcuaja'che chu'ũ cu'ache i'kacojñoñeja'ñe na'a rũa cu'ache i'kacojñojanaa'me. Pãi chu'ũre, “Vati chũ'ũku'mũ mũ'ũ; Beelzebua'mũ”, chiisinaa'me. Jã'ajekũna pãi mũsanũkonare chu'ũ majapãijanajejũna ũcuare i'kajũ na'a rũa cu'ache i'kajanaa'me — chiisi'kũa'mũ Jesús.

“Mũsanũkonare vanisõñu chiinare vajũchũmanejũ'ũ”, chiiũ chu'vamũ Jesús repau neenare

(Lc 12.2-7)

²⁶ Ũcuarũmu Jesús chũkũna'te ija'che i'kakũ jo'e chu'vasi'kũa'mũ:

—Pāi mʉsanʉkonare vanisōñu chiinare vajuʉchuʉmanejũ'ʉ. Repana cu'ache cho'oñu chini rope'e cho'oche peore pāi ũcuanʉko masijanaa'me. Ũcuachi'a repa rope'e cutujʉ pa'isi'e peore pāi ũcuanʉko masijanaa'me. ²⁷ Ũcuachi'a chu'ʉ mʉsanʉkonare ñamina rope'e i'kasi'e pāi ũcuanʉko asaju'te umucusena kuajũ'ʉ. Ũcuachi'a chu'ʉ mʉsanʉkonare vu'ena cuaa rope'e kuasi'e pāi ũcuanʉko pa'ichejana ʉjachu'o i'kaju kuajũ'ʉ ũcuanʉko asaa'ju. ²⁸ Mʉsanʉkonare vanisōñu chiinare pāi vajuʉchuʉmanejũ'ʉ. Ca'nivũã vanisōnijẽ'e mʉsanʉkona rekoñoãta'ni cu'ache cho'omanejanaa'me repa. Mʉsanʉkonare jũ'iñe chũ'ʉmasiku vati toa Saomasikuni Diorechi'a vajuʉchuʉ pa'ijũ'ʉ.

²⁹ 'Pĩ'a ka'chava'na jmava'na kuri te'ere'revachi'a ro'ime. Te'ere'revachi'a ro'iva'nare mai Ja'ku Diopi jũ'iũseto te'eva'ʉjẽ'e jũnisōmanera'ame repa. ³⁰ Ũcuachi'a Repaʉ Dios mʉsanʉkona pa'iche peore masikuʉjeku mʉsanʉkona sijoquee raña kuẽkuesi'echi'a paakuʉjeku masimu. ³¹ Pĩ'ava'nare peore kuiramu Dios. Mʉsanʉkonare pāi na'a ruʉ cuasaku na'a re'oja'che cho'okaiʉ pa'imʉ Repaʉ. Jã'ajekuna chekunare pāi vajuʉchuʉmanejũ'ʉ —chiisi'ku'a'mʉ Jesús chu'kuna'te repaʉ neenare.

Vajuʉchuʉma'ñe pāi asaju'te, “Jesure cuasanaa'me chu'kuna”, chiina pa'iche'me

(Lc 12.8-9)

³² Ũcuarumu Jesús jo'e ija'che i'kasi'ku'a'mʉ:

—Pāi te'ena, chekuna asaju'te vajuʉchuʉma'ñe, “Jesure cuasanaa'me chu'kuna”, chiime. Na'a pa'isirumu chu'ʉ jã'aja'ñe i'kasinare Ja'ku Cunaumu Pa'iku asaku'te, “Chu'ʉ neenaa'me ina”, chiija'mʉ. ³³ Jã'ata'ni chekuna pãire vajuʉchuʉ repanapi asaju chini, “Jesure

cuasamanaa'me chukuna”, chiime. Na'a pa'isirumu jā'aja'ñe i'kasinare chu'u Ja'ku Cunaumu Pa'iku asaku'te, “Chu'u neenama'me ina”, chijja'mu chu'u repañare —chiisi'kuu'mu repañ.

Jesure cuhena repañ te cuasanare cuhejanaa'me
(Lc 12.51-53; 14.25-27)

³⁴ Ūcuarumu Jesús jo'e ija'che i'kasi'kuu'mu chukuna'te:

—Ija'che cuasacosome musanukona: “Jesús raisirumuta'ni pāi chekunare cuhema'ñe re'oja'che pa'ijanaa'me”, chijju cuasacosome. Jā'ata'ni chu'upi rani che'chokuna pāi chu'u che'choche asacuhenapi asaneenani pe'ruju cuheme. ³⁵ Chekurumu puka'kupi chu'uni cuasato mamakujj cuheja'mu. Chekurumu puka'kopi chu'uni cuasato mamakoji cuheja'mo. Ūcuachi'a vaoji chu'uni cuasato mamaku'te pa'ikoji cuheja'mo. ³⁶ Majapāi ūcuate'evu'e pa'inapi te'eu chu'uni cuasato chekunapi cuhejanaa'me repava'ure.

³⁷ 'Mujakupāi cuasaju pa'ito re'omu. Jā'ata'ni musanukonapi chu'uni na'a ruu cuasaju pa'imane ni chu'u neena pa'imanejanaa'me. Ūcuachi'a musanukona chíiva'nare cuasaju pa'ito re'omu. Jā'ata'ni musanukonapi chu'uni na'a ruu cuasaju pa'imane ni chu'u neena pa'imanejanaa'me. ³⁸ Pāi musanukonare chu'u neenajejuna cuheju vanisōñu chijjanaa'me. Jā'ata'ni chu'ure cuasache jmamakarujē'e ūhasōma'ñe cuasaju pa'ijū'u. Pāipi jā'aja'ñe cho'oñu chijjuna vajuchuju musanukonapi chu'ure cuasache'te ūhasōni chu'u neena pa'imanejanaa'me. ³⁹ Ūcuachi'a chuenisōñe'te vajuchuju repaña asa chēasi'e Dios chu'o ūhasōna, jūnisōsirumu vati toana sani cho'osōjanaa'me. Jā'ata'ni chuenisōñejē'e vajuchuma'ñe chu'uni ūcu

cuasaju chuenisõsiva'na Dios pa'ichejare jūni sani re'oja'che pa'ijanaa'me —chiisi'kua'mu repau.

*Repa*u chu'o kuasinare Dios ro'ijache re'oja'che koojana pa'iche'te kuamu

⁴⁰ Ūcuarumu Jesús chukuna'te repau neenare jo'e i'kasi'kua'mu.

—Pāi musanukonare pojona chu'ure ūcuachi'a pojome. Pāi chu'ure pojona chu'ure Raosi'kure ūcuachi'a pojome. ⁴¹ Pāipi Dios chu'o kujuna, pāiu ūcuauakujī, “Diopi raouna Repau chu'o kume ina”, chini repanani pojoto Repau chu'o kuasinare ro'icheja'chere ūcuapa'rva ro'ija'mu Dios repau'te. Ūcuachi'a pāiu chekunani, “Diopi cho'okaiuna re'oja'che pa'ime ina”, chini repanani pojoto Dios ūcuaja'che re'oja'che pa'isinare ro'icheja'chere ūcuapa'rva ro'ija'mu repau'te. ⁴² Ūcuachi'a pāiu ūcuauakujī chu'u neekure rua vesuku'teta'ni ūcua, “Jesucristo neekua'mu iku”, chini repauni oko ūkuato Diopi ro'ija'mu repau'te —chiisi'kua'mu Jesús.

11

Juan Pāi Okoro'veku saosina sēniasajaisi'ere kuamu
(Lc 7.18-35)

¹ Ūcuarumu Jesús chukuna'te repau neenare docerepanare chu'va pi'ni, ūcuachejapi sani ku'iu repacheja pa'ijoo-poāre Dios chu'ore chu'vaku pa'isi'kua'mu.

²⁻³ Ūcuarumu Juan Pāi Okoro'vesiva'u cu'ache cho'onare chēa cuaov'ere pa'iu Jesús cho'ochē'te asa, “Dios Raosi'ku Cristocosomu repau”, chini cuasaasomu. Jā'aja'ñe cuasa repau neenare te'enare soni rao, “Jesure ija'che chiiju sēniasajaijū'u musanukona: ‘¿Dios Raosi'kua'u mu'u? Mu'upi Dios raomanesi'ku pa'ito,

¿Dios Raojani ũcua cha'ajanaa'ñe chukuna?', chijũ'u repau'te Jesure", chini saosomu Juan repanare.

⁴ Saouna sani ũcuare s̃ejuuna asa Jesús ija'che i'kasi'kua'mu:

—Chura musanukona Juan pa'ichejana co'i musanukona ñasi'ena'me asasi'ere ija'che kujũ'u repau'te: ⁵ “Pãi na'ana pa'isina ñame chura. Cu'acũ'a paasina re'oja'che nuka ku'ime chura. Asi ravu paasina ũcuaja'che vajume. Cãjo asamanesina ũcuaja'che asame chura. Jũnisõsina ũcuaja'che vajurani jo'e pa'ime. Chuo'va'na pa'iva'na chu'u chu'vache'te chu'ure cuasache kuchu'ore asaju pa'ime. ⁶ Pãi chu'ure cuasache ũhasõma'ñe cuasaju pa'ina pojoju pa'ijanaa'me”, chijju sa kujũ'u repau'te Juanre — chiisi'kua'mu Jesús repanare.

⁷ Repana co'isõsirumu Jesús Juan pa'iche'te i'kaku ija'che i'kasi'kua'mu repanare pãi:

—¿Je'se pa'ikuni ñañu chini pãi peocheja sate musanukona? ¿Chu'chusava tutakuna ñu'kuecheja'che repau rekocho na'mi sa'ñeku cuasakuni ñañu chini sate musanukona? Jã'aja'ñe cuasama'kua'mu Juan. ⁸ Jã'aja'ñe pa'iku'te ñañu chini saimaneni, ¿ñquere ñañu chini sate? ¿Pa'ipãi ju'ikãña ju'ikuni ñañu chini sate musanukona? Pãi, kãña rua ro'ikãña ju'ina pa'ipãi vu'ñachi'a pa'ime. ⁹ Jã'aja'ñe pa'ikuni ñañu chini saimaneni, ¿ñquere ñañu chini sate musanukona? ¿Dios chu'o kakaikuni ñañu chini sate? Jã'aja'ñe pa'iku'te ñañu chini saisinajeju te'erũhiñe cuasame musanukona. Repau Juan chekunare Dios chu'o kanare na'a rua masi kaku'mu. ¹⁰ Repau Juan pa'ijachere kujuna aperumu tocha jo'kasi'e Dios chu'o ija'che chiimu:

Mu'u cheja cajejache kujani charo saoja'mu chu'u,

pāipi mu'u cajejachere asa repana rekoñoäre care'va paapu chini,
 chiimu repana tocha jo'kasi'e. ¹¹ Icheja cheja Dios chu'o kuakaina ruu masina pa'ime. Jā'ata'ni Juan ũcuanukore na'a cajejaiche masiu'mu. Na'a pa'isirumu pa'ijana ũcuaja'che, ruu vesusinata'ni Dios chu'ore asa chēa cuasaju, Juanre na'a ruu masijanaa'me, chu'u pa'iche peore asasinajeu. Ūcuarepaa'me jā'a.

¹² Juan Pāi Okoro'veku Dios chu'o apechu'varumupi iumucujñajatu'ka Dioni cuasaju Repau chu'ũñe cho'onare cuheju cu'ache cho'oju pa'ime pāi. ¹³ Moisés tocha jo'kasi'e Dios Raojau pāi ũcuanukore chu'ũñañere kuamu. Dios chu'o kuana ũcuachi'a, irumu Juan pa'irumujatu'ka ũcuate'ere kuame. ¹⁴ Musanukonapi iere chu'u i'kache'te jachama'ñe cuasani masijanaa'me: “Juan, Dios raoja'mu chiicojñosi'ku aperumu Repau chu'o kuasi'ku Elías kuasi'aja'che kuamu”, chiimu chu'u. ¹⁵ Chu'u i'kache asa chēana ũcuanuko asa chēajū'u.

¹⁶ Pāi irumu cana pa'iche'te kuara. Chu'upi ñato musanukona irumu cana ija'che pa'ime: Jeerumu chii ãu ĩsichejare ñu'iju ũcuajanani, “Apeñu”, chini soniasome. ¹⁷ Chekunapi apecuheju na ija'che i'kaasome repaña: “Chukuna juhivũã juhito ujacha'icuheme musanukona. Ūcuachi'a chukuna apeju jũ'isinare tãrumu ujacheja'che suma'ñe ujato ja'me ujacuheme musanukona. Chukunani cuheju pojoma'me musanukona”, chiniasome repaña chii. ¹⁸ Repaña chii ũcuajanare cuhecheja'che cuheme musanukona chukuna'te, Juanna'me chu'ure. Repau Juan Pāi Okoro'veku rani pa'iu Dioni cuasaku te'eñoã ãu ãima'ñe pa'iu, conojē'e ũkuma'ñe pa'iu na ña, “Vatini paaku vē'veu'mu Juan”, chiiju cuhenaa'me musanukona

repaŭ'te. ¹⁹ Chura chu'ŭpi pãire ja'me paaŭ chini Dios Raosi'kŭpi rani pa'iu si'aumucujña ãu ãiŭ ŭkukuna ña, “Ãi aia'mŭ mu'ŭ. Cono ŭku aia'mŭ mu'ŭ. Ŭcuachi'a pãi cu'ache pa'inana'me pãi chũ'ŭnare kuri kookainare oiŭ pa'iku'mŭ mu'ŭ”, chiiju cuheme musanŭkona chu'ŭre. Pãi rũhiñe cuasana, “Dios chũ'ŭñe re'oja'chea'me. Peore masiku'mŭ Repaŭ”, chiiju cuasame —chiisi'kŭa'mŭ Jesús repanare pãi.

Dios chu'o jachana pa'iche'te kŭamŭ

(Lc 10.13-15)

²⁰ Repaŭ Jesús Diochi'a cho'omasiche pãi jainŭko ñaju'te si'arŭmŭ cho'o ñoku pa'isi'kŭa'mŭ. Ŭcuachi'a repana cu'ache cho'oche'te ŭhasõa'ju chini chu'vasi'kŭa'mŭ repaŭ. Jã'ata'ni cu'ache cho'oche ŭhasõmanesinaa'me repana. Ŭcuarŭmŭ Jesús Diochi'a cho'omasiche repaŭ na'a rŭa cho'o ñojoopoã pa'inapi repana cu'ache cho'oche'te ŭhamapŭna pe'rukŭ ija'che i'kasi'kŭa'mŭ repanare:

²¹ —Dios aperŭmŭ Sidón vŭ'ejoopona'me Tiro vŭ'ejoopo canare Repaŭ masiche cho'o ñomaneasomŭ. Repanani chu'vakŭ cho'o ñoru ña cu'ache pa'inajeju sŭmava'na pa'iju cu'ache cho'oche ŭhasõ, vãkiniokãñapi sa'che repana sija ŭhacŭtapi chu'chura'asinaa'me repana, chekŭnapi ña, “Cu'ache cho'oche ŭhasõsinaa'me ina”, chiapŭ chini. Musanŭkonata'ni chu'ŭpi chu'vakŭ Diochi'a cho'omasiche cho'o ñokuna ñame, Corazín vŭ'ejoopo canana'me Betsaida vŭ'ejoopo cana. Ñanata'ni cu'ache cho'oche ŭhasõma'me musanŭkona. Jã'ajekŭna rŭa cu'ache ti'jñeja'mŭ musanŭkonare.

²² Dios pãi ŭcuanŭkore chi'i ro'iumucuse ti'aru Sidón vŭ'ejoopo pa'isinana'me Tiro vŭ'ejoopo pa'isinare rŭa cu'ache ti'jñeja'mŭ. Jã'ata'ni musanŭkonare Corazín vŭ'ejoopo canana'me Betsaida vŭ'ejoopo canare na'a

rɯa cu'ache ti'jñeja'mɯ, Repaɯ cho'omasicheji chu'u cho'oche ñasinata'ni jachasi'e ro'i. ²³ Mɯsanɯkɯna Capernaum vɯ'ejoopo cana, “Dios pa'icheja saijanaa'me mai”, chiinaa'me. Jã'ata'ni Dios mɯsanɯkonare pã ùcuanɯkore Repaɯ chi'i ro'iumucuse tĩ'aru vati toana saoja'mɯ. Dios aperɯmɯ Sodomã vɯ'ejoopo canare Repaɯ masiche cho'o ñomaneasomɯ. Repanani cho'o ñoru cu'ache cho'oche ùhasõ re'oja'che pa'ijɯna, ñañomanenana irumɯjatɯ'ka pa'ira'aasomɯ repajoopo. ²⁴ Mɯsanɯkonare Capernaum vɯ'ejoopo canare ija'che i'kamɯ chu'u: Na'a pa'isirumɯ Dios pã ùcuanɯkore chi'i ro'iumucuse tĩ'aru Sodomã vɯ'ejoopo pa'isinare rɯa cu'ache ti'jñeja'mɯ. Jã'ata'ni mɯsanɯkonare na'a rɯa cu'ache ti'jñeja'mɯ, chu'u cho'oche ñasinata'ni jachasi'e ro'i —chiisi'kɯa'mɯ Jesús repanare.

“Chu'uni rani chu'u che'choche'te asa chẽani re'oja'che pa'ijanaa'me mɯsanɯkɯna”, chiimɯ Jesús

(Lc 10.21-22)

²⁵ Reparumɯ Jesús, Pɯka'kɯni pojokɯ ija'che i'kasi'kɯa'mɯ:

—Ja'kɯ, mɯ'u cɯnaumɯ pa'inana'me cheja pa'inare peore chũ'ukɯ'mɯ. Pã, “Mɯ'u chu'o peore masinaa'me chukɯna”, chiijɯ cuasanare chu'u che'choche mɯ'u chu'o asamasiche ùsemɯ mɯ'u, repanapi asavesua'ju chini. Jã'ata'ni pã chĩiva'naja'ñe vesɯju, “Dios chu'ojẽ'e vesɯnaa'me chukɯna”, chini cuasanarechi'a mɯ'u chu'o asamasiche jo'kakɯ'mɯ mɯ'u, repanapi asamasia'ju chini. ²⁶ Jã'aja'ñere chiimɯ mɯ'u. Jã'ajekɯna mɯ'ure, “Re'orepamɯ”, chiimɯ chu'u —chiisi'kɯa'mɯ repaɯ Diore.

²⁷ Chini pãire ija'che i'kasi'kɯa'mɯ repaɯ:

—Chu'u Ja'kɯ Repaɯ pa'iche masiche peore jo'kasi'kɯa'mɯ chu'ure. Chu'u Repaɯ Mamakɯ

pa'iche pãi te'eujẽ'e vesume. Chu'u Ja'kuta'ni masimu. Ũcuachi'a chu'u Ja'ku pa'iche pãi te'eujẽ'e vesume. Chu'u Repau Mamakuchi'a masimu Ja'ku pa'iche. Ũcuachi'a chu'ure kuuanarechi'a chu'u Ja'ku pa'iche kuumu chu'u. ²⁸ Musanukona aipã chũ'u jo'kasi'ere, “Dios chũ'usi'ea'me ie”, chini peore cho'oñu chiime musanukona te'ena. Jã'ata'ni repapi peore cho'ovesakuna cho'oju ca'nasõ rekoñoã sumava'na pa'ime musanukona. Jã'aja'ñe pa'inare chu'uni rajũ'u chiimu chu'u. Chu'ure rainare repana rekoñoãna cho'okaija'mu chu'u, re'oja'che pa'iju pojoju sumava'na pa'imanea'ju chini. ²⁹ Chu'u chũ'uñe cho'ovesama'ñere asa chẽa cho'oju pa'ijũ'u. Pãi oikuta'ni meñe, “Masiu'mu”, chiima'ku'a'mu chu'u. Musanukonapi chu'uni rani, musanukona cu'a chu'upi tunosökakuna rekoñoãpi re'oja'che pa'iju jo'e sumava'na pa'imanejanaa'me. ³⁰ Chu'u chũ'uñeji cho'ovesama'na cho'oju re'oja'che pa'iju sumava'na pa'imanejanaa'me musanukona —chiisi'ku'a'mu repau Jesús.

12

Jesús neena puamucusena trigocha'charuã pura
 äisi'ere kuumu

(Mr 2.23-28; Lc 6.1-5)

¹ Ũcuarumu Jesús puamucusena chukuna repau neenana'me trigo chiopi sai pa'isi'ku'a'mu. Ũcuarumu chukuna repau neena äucuhakuna trigocha'charuãre pura äisinaa'me. ² Chukunapi jã'aja'ñe cho'ojuña ña fariseopãi ija'che i'kasinaa'me Jesure:

—Ñajũ'u. Mu'u neena puamucuseta'ni cho'oche cho'ome —chisinaa'me.

³⁻⁴ Chitena Jesús i'kasi'ku'a'mu repanare.

—¿Aperummu pa'isi'ku David cho'osi'ere kuaju mai aipāi tocha jo'kasi'e ñamanaa'ñe musanukona? Ija'che kuumu repa:

David, repa'te ja'me pa'inana'me āucuhakuna Dios vu'ena kaka

Diopi pojoa'ku chini judío phairipāi tuosi'ere pā mini āiu repa'te ja'me pa'inare āuku āniasomu.

Dios, phairipāichi'a āijū'u chiisi'ere ānisōasomu repa David,

chiimu. ⁵ Ūcuaja'che cheke, ¿Diopi chū'uumna Moisés tocha jo'kasi'e ñamanaa'ñe musanukona? Ija'che kuumu repa:

Puumucujñana Dios vu'e kaka repavu'e cho'omajñaruā cho'onata'ni phairipāi Diopi ñato cu'ache cho'oma'me,

chiimu. ⁶ David Dios vu'ena kaka cho'osi'ena'me phairipāi repavu'e kaka cho'oche, Dios peore chū'ukuji ñato cu'ama'mu. Ūcuachi'a chū'uni peore ja'me chū'ua'ku chini jo'kacojñosi'kuni puamucusena cho'oche chū'uto chū'ure'omu. ⁷ Dios chu'o aperumu tocha jo'kasi'e kache masi asavesume musanukona. Ija'che chiimu repa:

“Musanukona cu'ache cho'oche'te ro'iñu chini chū'ure isisiva'nare jo'cha va'iva'nare vani uosōjū'u”, chiu chū'umu chu'u.

Jā'ata'ni, “Pāi chekunare ña oiju pa'ijū'u”, chiu na'a ruu chū'umu chu'u musanukonare,

chiimu Dios. Repa tocha jo'kasi'e asa chēa cho'ona pani chukuna'te cu'ache cho'omanare, “Cu'ache cho'ome musanukona”, chiimanagerasinaa'me musanukona.

⁸ Chu'uni Dios Raocojñosi'kuni puamucusena cho'oche'te chū'uto chū'ure'omu —chiisi'kuam repa.

Cu'ajũturũ paaku'te Jesús vasosi'ere kuamu
(Mr 3.1-6; Lc 6.6-11)

⁹ Jã'aja'ñe i'kacuha Jesús ũcuachejapi sani judíopã chi'ivũ'ena kakasi'kuu'mũ. ¹⁰ Kaka ñato pãũ ũcuavũ'ere cu'ajũturũ paaku pa'isi'kuu'mũ. Ũcuarũmu repavũ'e pa'ina Jesuni, “Cu'ache cho'omu mu'ũ”, chiñu chini ija'che sēsinaa'me repau'te:

—¿Pũaumucusena pã jũ'iva'nani vasoto re'oku? —
chiisinaa'me.

¹¹ Chitena Jesús i'kasi'kuu'mũ repanare.

—Mũsanũkona te'eũ mu'ũ neeva'ũpi ovejava'ũpi pũaumucusena cojena tuãni mañasõsiva'ũni sani ñani miira'amũ mu'ũ. ¹² Ovejava'nare oiku'mũ Dios. Jã'ata'ni pãire na'a ruu oiku'mũ Repau. Jã'ajekũna pã jũ'iva'nani pũaumucusena vasoto re'omu. Cu'ama'mũ jã'a — chiisi'kuu'mũ Jesús repanare. ¹³ Chini cu'ajũturũ paaku'te i'kasi'kuu'mũ.

—Mu'ũ jũtu sauju'ũ —chiisi'kuu'mũ.

Chikũna sausi'kuu'mũ. Saũna repajũtu teana re'ojajũtu care'osõsi'kuu'mũ, chekujũtu re'oja'icheja'che. ¹⁴ Jã'ata'ni fariseopãi Jesupi jã'aja'ñe cho'oũna ña ũcuavũ'epi eta muu, Jesure vanisõjañere care'vañu chini chi'i cutuasome.

Dios chu'o kuasi'ku Jesús pa'ijachere kuaku tocha jo'kasi'ea'me

¹⁵ Ũcuarũmu Jesús repaña cho'oñu chiiche'te masiku ũcuachejapi eta sanisõsi'kuu'mũ. Repau sanisõsirũmu pã ruu jainũko tuhasinaa'me repau'te. Tuharena repanare ja'me pa'inare jũ'iva'nare ũcuanũkore vasokaisi'kuu'mũ repau. ¹⁶ Jã'aja'ñe vasoku, “Chu'ũ cho'oche chekunare pã kuamaneju'ũ muusanũkona”, chiisi'kuu'mũ repau. ¹⁷ Jesupi jã'aja'ñe cho'oũna repau cho'ojachere kuaku aperũmu Dios chu'o kuasi'ku Isaiás

tocha jo'kasi'epi ũcuarepa ti'jñecuhasi'kuu'mu, ija'che chiicheji:

¹⁸ Dios Repau Mamakuni ija'che i'kaasomu:

“Iku chu'ure cho'oche cho'okaiku'mu.

Chu'u chēa paaku'mu iku.

Rua cuasaku pojoku'mu chu'u ikure.

Chu'u Rekocho'te ĩsiuna ũcuau ni ja'me pa'iu Repareko-choji chu'ukuna

sani judío peonani chu'u pāi ũcuanukore ũcuarepa cho'okaiche'te kuaja'mu iku.

¹⁹ Ũcuachi'a pe'ruchu'ojē'e i'kama'ñe cuima'ñe kuaja'mu repau.

Vu'ñajoopoã kuni chu'o ujachu'ojē'e i'kama'ku ku'ija'mu iku.

²⁰ Pāi re'oja'che pañu chiinata'ni re'oja'che pa'ivesujuna cho'okaija'mu iku.

Chuova'na pa'iva'nare ũcuaja'che oiū cho'okaija'mu iku.

Pāi ũcuanuko cu'ache cho'oche peore repau ai ũserumujatu'ka jā'aja'ñe pa'iva'nare cho'okaiū pa'ija'mu iku.

²¹ Ikupi jā'aja'ñe cho'okaiuna judío peona ikure jachama'ñe cuasajanaa'me”, chiniasomu Dios, chiimū Isaiás tocha jo'kasi'e.

Pāi Jesure, “Vatini paaku si'ache cho'omasimu”, chi-isi'ere kuamu

(Mr 3.20-30; Lc 11.14-23; 12.10)

²² Ũcuarumu pāi Jesús pa'ichejana na'ava'ure vatipi ũsekuna chu'ojē'e cutumu ñakocaājē'e ñamava'uni rasinaa'me. Rarena Jesupi vatire eto saosōkakuna ñakocaã ñasi'kuu'mu repau. Chu'o ũcuachi'a cutusi'kuu'mu repau. ²³ Jesupi jā'aja'ñe cho'ouna ña jñano repa pāi ũcuanuko sāiñechi'a sēniasasinaa'me, ija'che chiijū:

—¿Aperumũ pa'isi'ku David Jojocojñosi'ku'a'u iku? ¿Maire chũ'ua'ku chini Dios raoja'mũ chiicojñosi'ku'a'u? —chiisinaa'me.

²⁴ Jã'aja'ñe i'kasi'eta'ni asa fariseopã ija'che cu'ache i'kasinaa'me:

—Vati chũ'ukũji Beelzebuji cho'okaiuna vati ũcuajanare eto saomasimũ iku Jesús —chiisinaa'me.

²⁵ ũcuarumũ Jesús repana cuasaju cutuche'te masiku ija'che i'kasi'ku'a'mũ:

—Pã ũcuate'echeja pa'inapi sãñechi'a cavani vaiju si'asõjanaa'me. ũcuachi'a majapãichi'api ũcuate'evũ'e pa'inapi sãñechi'a cavani majapã sẽjosõjanaa'me.

²⁶ ũcuachi'a vati aipi repaũ neenana'me sãñechi'a cavato repaũ chũ'ũñe si'asõmũ. ²⁷ Jã'ata'ni musanukona chũ'ũre, “Vati chũ'ukũji Beelzebuji vati ũcuajanare eto saomasiche jo'kasi'ku'a'mũ mu'ũre”, chiime. Musanukonapi jã'aja'ñe i'karena iere sẽemũ chũ'ũ: Musanukona neenare, ¿kaupi vati etomasiche jo'kau? ¿Vati aipi jo'kau? Ija'che chijũ sẽniasajũ'ũ repanare: “¿Vati etomasiche vati aipi jo'kau musanukonare?”, chijũ'ũ. Jã'aja'ñe sẽeto repana musanukonare, “Rũhiñe cuasama'me musanukona”, chijanaa'me. ²⁸ Chu'ũ vati etomasiche Dios Rekocho jo'kasi'ea'me. Chu'ũpi Dios Rekocho jo'kasi'ere cho'okuna ña, “Dios ũcuanukore chũ'ukũ'mũ”, chijũ cuasajanaa'me pã.

²⁹ Pãiu rua kokauji rua vaiche paakuji repaũ vu'ere pẽ'jeto ñaacu'amũ repaũ cu'amajñaruã. Charo repaũni chẽa quẽo sutota'ni repaũ neemajñaruã tutesõre'omũ.

³⁰ Pã chũ'ũre jovomana cuheme chũ'ũre. Cuheju chekunapi chũ'ũni jovoñũ chiito ũseme repana, chũ'ũni jovomaneajũ chini.

³¹ Jã'ajekuna iere kuamũ chu'ũ musanukonare: Dios, Repaũ'te pã cu'ache cho'osi'ena'me cu'ache cutuche

si'ache tu'nesōja'mu. Tu'nesi'e jo'e cuasamaneja'mu Repau. Repau Rekocho'te cu'ache cutusi'eta'ni cavesuma'ñe cuasaku ro'iche chũ'uja'mu Repau. ³² Chu'ure, Dios Raocojñosi'kure pã cu'ache cutuche jo'e cuasamaneja'mu Dios. Jã'ata'ni Repau Rekocho'te pã cu'ache cutucheta'ni irumupi mamacheja pa'itojẽ'e ũcua cavesuma'ñe cuasaja'mu Repau —chiisi'kuamũ repau.

Sũkiñuã ãiñe *kũiñuã* re'oja'chena'me ãicu'ache *kũiñuã* pa'iche'te kuamũ

(Lc 6.43-45)

³³ Ūcuarumũ Jesús repanare jo'e ija'che i'kasi'kuamũ: —*Sũkiñuã* ãiñe *kũiñuã* koka pa'iñuã sãijapũã *kũimũ*. Koka peora'ñuruãta'ni sãija'ima'ñe *kũimũ*. *Sũkiñuã* repañũã *kũisi'ere* ãni ña masime pã repañũ pa'iche. ³⁴ ¡Aña pa'icheja'che cu'ache pa'ime musanukona! Rekoñoã cu'ache cuasanajeju re'oja'che i'kama'me musanukona. Pã ũcuanuko repana rekoñoã cuasache'te cutunaa'me. ³⁵ Pã repana rekoñoã re'oja'che cuasana re'oja'chere cutume. Repana rekoñoã cu'ache cuasana ũcuachi'a cu'ache'te cutume. ³⁶ Musanukonare ija'che i'kamũ chu'u: Dios pã ũcuanukore chi'i ro'iumucuse pã repana peoche cutuju pa'isi'e ro'i peore ro'ijanaa'me. ³⁷ Re'oja'che i'kasinareta'ni reparumũ, “Cu'ache cho'osi'e ro'iche peomũ inare”, chiija'mu Repau. Cu'ache i'kasinareta'ni repana cu'ache i'kasi'e ro'ia'ju chini chũ'uja'mu Repau —chiisi'kuamũ Jesús.

Jesupi Diochi'a cho'omasiche'te cho'o ñoa'ku chini fariseopãina'me judíopã che'chona s̄esi'ere kuamũ

(Mr 8.11-12; Lc 11.29-32)

³⁸ Ūcuarumũ fariseopã te'ena judíopã che'chonana'me Jesure ija'che i'kasinaa'me:

—Masiu, mu'upi Diochi'a cho'omasiche'te cho'okuna ñañu chiime chukuna —chiisinaa'me.

³⁹ Chitena Jesús i'kasi'kuam.

—Pāi irumu cana cu'ache pa'inaa'me. Chu'ure, “Dios raosi'kuma'm Jesús”, chiime repana. Jā'ata'ni chu'ure, “Diochi'a cho'omasiche'te cho'o ñojũ'u chukuna'te”, chiime repana, chu'u pa'iche'te masiñu chini. Jā'ata'ni cho'o ñoma'mu chu'u repanare. Dios chu'o aperumu kuasi'ku Jonás cho'ocojñosi'ejachechi'a cho'ocojñoja'mu chu'u. ⁴⁰ Repau Jonás, va'i ruu ujau cutaro sa'navu choteumucujña ñami choteñami pa'isi'ejache, chu'u Dios Raocojñosi'ku ũcuaja'che cheja sa'navu tãcojñosi'ku choteumucujña ñami choteñami pa'ija'mu. ⁴¹ Aperumu Jonapi ruu masiui Dios chu'ore chu'vakuna asa chëa, Níneve vu'ejoopo pa'isina repana cu'ache cho'oche ũhasōasome. Repau'te Jonare na'a ruu masiui ichejare pa'imu chu'u. Jā'ata'ni chu'u chu'vache asacuheme musanukona irumu cana. Jā'ajekuna Dios pāi ũcuanukore chi'i ro'irumu tī'aru Níneve vu'ejoopo pa'isinapi ija'che i'kajanaa'me musanukonare irumu pa'inare: “Cu'ache cho'oche ũhasōmanesinajeju ro'iju pa'ijanaa'me musanukona”, chiijanaa'me. ⁴² Aperumu pa'io suripu cakã'ko canare pāi chũ'usi'ko ruu so'opi Salomón ruu masiui chu'vache'te asara chini rianasomo. Repau'te Salomon'te na'a ruu masiui ichejare pa'imu chu'u. Jā'ata'ni chu'u chu'vache asacuheme musanukona irumu cana. Na'a pa'isirumu Dios pāi ũcuanukore chi'i ro'irumu tī'aru aperumu pa'io pāi chũ'usi'ko ija'che i'kaja'mo musanukonare chura pa'inare chu'ure cuasamanesinare: “Cu'are cho'ojũ Diore cuasamanesinajeju ro'iju pa'ijanaa'me musanukona”, chiija'mo —chiisi'kuam repau.

Vati pāiŋ sa'navu'te pa'iu eto saocojñosi'kupi jo'e pāiŋni co'iche'te kuamu

(Lc 11.24-26)

⁴³⁻⁴⁴ Ūcuarumu Jesús repanare pāi jo'e ija'che i'kasi'kuamū:

—Pāiŋ sa'navu pa'isi'kuni etosōru vati sani oko peochejñare ku'iu pa'imū puachejñare ku'eku. Jā'ata'ni jñaamaneni, “Chu'u vu'ejachejana co'ira pāiŋ sa'navuna”, chini cuasamu repau. Jā'aja'ñe cuasa repau co'i ñato pāiŋ sa'navu vu'e ju'o care'vasivu'ēja'che re'oja'imū. ⁴⁵ Jā'ajekuna jo'e sani chekunare vati repau'te na'a ruu cu'anani sieterepanare ku'e jña ra pāiŋ sa'navuna pañu chini ūcuanuko kakame repa. Jā'ajekuna pāiŋ aperumu cu'ache pa'isi'e na'a ruu cu'ache pa'imū. Irumu canare pāi cu'ache pa'inare ūcuaja'che ruu cu'ache ti'jñeja'mū —chiisi'kuamū Jesús.

Jesús puka'ko repau cho'jechiina'me repaŋni ñañu chini saisi'ere kuamu

(Mr 3.31-35; Lc 8.19-21)

⁴⁶ Repanare pāi Jesús chuta'a cututona puka'ko, repau cho'jechiina'me ūcuau pa'ivu'ena rani kakañu chini- asome repaŋni cutuñu chini. Kakañu chiisinareta'ni kakacu'akuna ve'sere paniasome repa. ⁴⁷ Repanani kakacu'akuna chekupi kuakaisi'kuamū repau'te Jesure, ija'che chiū:

—Muja'ko, muche'uchhiina'me mu'uni cutuñu chini ve'sere nukaju cha'ame —chiisi'kuamū.

⁴⁸ Chikuna Jesús repau'te kuasi'kure ija'che i'kasi'kuamū:

—¿Koa'o chu'u ja'ko? ¿Keejanaa'ñe chu'u cho'jechi? —chiisi'kuamū repau.

⁴⁹ Chini chukuna'te repau neenani ñaku ñu'oku i'kasi'kuamau repau.

—Inaa'me chu'u ja'koromijana. Ūcuachi'a inaa'me chu'u cho'jechiijana. ⁵⁰ Cunaumu Pa'iku chu'u Ja'ku chu'ũñe asa jachama'ñe cho'ona chu'u cho'jechiijanaa'me. Ūcuaja'che chu'u ja'koromijanaa'me repana —chiisi'kuamau Jesús chukuna'te.

13

Trigo chu'chusi'ere cuasaku kuamu Jesús
(Mr 4.1-9; Lc 8.4-8)

¹ Ūcuamucusepi Jesús repau pa'isivu'e eta sani chiara ru'tuvana puusi'kuamau pãire chu'vara chini.

² Ūcuarumu repau pãipi jairepanuko rani chi'irena choovuna caje puusi'kuamau. Pãita'ni chiara ru'tuva'te pa'isinaa'me.

³ Ūcuarumu Jesús choovu'te ñu'iu repanani rua chu'vaku ija'chere cuasaku kuasi'kuamau:

—Pãiu trigo'te chu'chura chini chiona saniasomu.

⁴ Sani tĩ'a pachu ku'iu chu'chukuna trigocaã te'era'karuã ma'ana tuã'tuaasomu. Ma'ana tuã'tuaua pĩ'ava'napi rani ãkuesōasome repara'karuã. ⁵ Chekura'karuãta'ni cata pa'ichejana cha'o jmamakarū pa'ichejana tuã'tuaasomu. Cha'o sē'seruchi'a pa'ichejata'ni na'mi aineeasomu repara'karuã. ⁶ Na'mi aineesi'eta'ni ũsuuji ruarepa asukuna uu phã'pha jūnisōasomu repasañarũ, chitapi peoku. ⁷ Chekura'karuã miu pa'ichejana tuã'tua miuna'me aineeuna miupi ju'je vēasōasomu repara'ñuruã. ⁸ Chekura'karuãta'ni re'oja'che cha'o pa'ichejñana tuã'tuasira'karuãjeku re'oja'che ainee ju'a ñaniasomu. Te'era'karu aineesi'ñu te'echa'chava treintarepara'karuã pa'icha'cha ju'a ñaniasomu.

Chekura'karuã aineesiñuã sesentarepara'karuã pa'icha'cha ju'a ñaniasomu. Chekura'ñuruã cienrepara'karuã pa'icha'cha ju'a ñaniasomu. ⁹ Chu'u chu'vache asa chëuana ùcuanuko asa chëajũ'u — chiisi'kuam'u repa.

Repa cuasaku kuasi'ere te'erũhiñe kuamu Jesús
(Mr 4.10-12; Lc 8.9-10)

¹⁰ Ūcuarumu chukuna Jesús neena repa'ji cuasaku kuana asa repa'te kueñe tĩ'a,

—¿Je'se pa'ina mu'u pãire chu'vani mu'u cuasachechi'a kuaku chu'vaku? —chiisinaa'me.

¹¹ Chitena Jesús ija'che i'kasi'kuam'u:

—Musanukonare chu'u neenaje'una Diopi ñsema'una Repa'chi'a masiche te'erũhiñe kuamu chu'u, asama-sia'ju chini. Jã'ata'ni chekunare chu'ure cuasacuhenare Repa'chi'a masiche chu'u cuasacheji kuamu chu'u, asanata'ni masi asamanea'ju chini. ¹² Dios chu'o asa jachamana si'arumu na'a ru'a re'oja'che pa'ijanaa'me. Repa' chu'ore na'a ru'a masia'ju chini cho'okaija'mu Dios repanare. Jã'ata'ni chekuna chu'u chu'vache asanata'ni masi cuasamapu chu'upi cho'okuna repana jmamakar'u masiche cavesujanaa'me. ¹³ Jã'ajekuna pãire chu'vaku repana asavesu'cheji cuasaku kuamu chu'u, masi asamanea'ju chini. Ñanata'ni ñamanesina pa'icheja'che pa'ime repana. Ūcuachi'a asanata'ni asama'ñena pa'ime repana. ¹⁴ Repana pa'ijachere kuaku aperumu Dios chu'o kuasi'ku Isaiás tocha jo'kasi'e ùcuarepa ti'jñecuhamu. Ija'che chiim'u repa:

Asaju pa'inata'ni asavesujanaa'me musanukona. Ñanata'ni ñamanesina pa'icheja'che pa'ijanaa'me musanukona.

¹⁵ Ina pãi ru'a cu'ache pa'inaa'me.

Ũcuachi'a cãjo asamanaja'ñe pa'ijũ chu'u chu'o
asacuheme ina.

Ũcuachi'a ñakocaã chamisinaja'ñe pa'ijũ chu'upi
chũ'ũũna tocha jo'kasi'e ñacuheme ina.

Chu'u chu'ore asa chẽa repaña cu'ache cho'ochete
ũhasõru

repaña rekoñoã re'ojarekoñoã care'vakaija'mũ chu'u,
repanapi re'oja'che paapu chini,

chiimũ.

¹⁶ 'Mũsanũkonata'ni chu'u cho'okũ pa'iche ñaju
chu'u chu'vachejẽ'e asamasijũ, “Dios cho'ochete me
jã'a”, chiiũ masijũ pojojũ pa'ime. ¹⁷ Aperũũũ
pa'isina Dios chu'o kũasinana'me chekũna pãi re'ona
irũũũ mũsanũkona ñañeja'ñere ñañũ chiisinata'ni
ñamaneasome. Ũcuachi'a irũũũ mũsanũkona
asacheja'chere asaũũ chiisinata'ni asamaneasome
repaña. Ũcuarepaa'me jã'a —chiisi'kũa'mũ repaũ.

Trigo chu'chusi'ere repaũ cuasaku kũasi'ere te'erũhiñe
kũamũ Jesús

(Mr 4.13-20; Lc 8.11-15)

¹⁸ Ũcuarũũũ Jesús chũkũna'te jo'e i'kasi'kũa'mũ.

—Chu'u cuasaku kũasi'ere trigo chu'chusi'ere jo'e
ũcuare masi kũaja'mũ chu'u mũsanũkonapi asamasia'ju
chini. Ija'chea'me jã'a: ¹⁹ Trigora'karũã te'era'karũã
ma'ana tuã'isira'karũã chejapi rũarepa jujakũna sa'navũ
kakama'mũ. Pãi te'enare repaña rekoñoã chejapi rũarepa
jujaku trigocaã chu'chusicaã sa'navũ kakama'ñeja'ñe
Dios chu'o kakama'mũ, jachajũna. Asanareta'ni
vatipi ñsemũ repañare, Dioni cuasamanea'ju chini.
²⁰⁻²¹ Ũcuachi'a cata pa'ichejña tuã'tuasicaã na'mi
aineesi'eta'ni chita saimaũ na'mi jũnisõmũ. Pãi
ũcuachi'a te'ena Dios chu'o asa teana pojojũ cuasame.
Jã'ata'ni repañapi Dioni cuasajũna pãipi cu'ache

i'kajuna chekurumu repanani cu'ache ti'jñekuna masi cuasamanajeju Dios chu'o repana cuasache ũhasōme. ²² Ūcuachi'a miu pa'ichejña tuã'tuasira'karuã miuna'me aineemu. Jã'ajekuna miu sũkipi ju'jekuna kũima'ñe jũnisōmu repara'ñuruã. Pãi ũcuachi'a te'ena Dios chu'o asa chẽa Repau chũ'uñe cho'onata'ni na'mi ũhasōme. Repana cho'oche'te kurina'me pōsere ruarepa cuasaju Dios chu'o repana asa chẽa cuasache ũhasōme. ²³ Ūcuachi'a cheja re'ojachejñana tuã'tuasicaã ainee re'oja'che kũiñeja'ñe re'oja'che pa'ime pãi, Dios chu'o asa chẽa Repau chũ'u jo'kasi'e cho'ojũ pa'ina. Repana Diore cuasana te'ena trigoñuã treintarepara'karuã pa'icha'chava ju'a ña'isi'ñuãja'ñe re'oja'che pa'ime repana rekoñoã. Chekuna sesentarepara'karuã pa'icha'chava ju'a ña'isi'ñuãja'ñe na'a ruu re'oja'che pa'ime. Chekuna cienrepara'karuã pa'icha'chava ju'a ña'isi'ñuãja'ñe jo'e na'a ruu re'oja'che pa'ime Repau chũ'uñe cho'ona —chiisi'kuu'mu Jesús chukuna'te.

Trigo tāsichiona cu'ara'karuã tãsi'ere kuamu

²⁴ Ūcuarumu Jesús chukunani jo'e chu'vakũ ija'chere cuasaku kuasi'kuu'mu:

—Dios chũ'uñe cho'ona pa'iche ija'chea'me: Pãiu repau chiona trigo re'oja'chere tãasomu. ²⁵ Jã'ata'ni repauna'me repau paana kãnisōsirumuna repau'te cuhekũ ũcuachiona sani cu'ara'ñuruã aineeaku chini cu'ara'karuãre tã jo'ka sanisōasomu. ²⁶ Na'a pa'isirumu trigora'ñuruã ainee pi'ni ju'a ñaniasomu. Cu'ara'ñuruã ũcuaja'che ũcuapa'ruva aineasomu. ²⁷ Ūcuarumu repau'te cho'oche cho'okaina chio ñajani co'i repachio paakuni kuasome, ija'che i'kaju: “Mu'u chio trigora'karuã re'ojara'karuãchi'a tãsi'kuu'mu. Jã'ata'ni, ¿je'se pa'ina repachio

cu'ara'ñurũã ja'me aineeũ?”, chiniasome repaña.
²⁸ Chitena asa chio paaku i'kaasomu. “Chu'ure cuheku cho'osi'ecosomu jã'a”, chiniasomu. Chikuna repaũte cho'oche cho'okaina jo'e ija'che i'kaasome: “¿Repara'ñurũã cu'ara'ñurũã ru'tesõkaijajũ'ũ chiiku mu'ũ chukuna'te?”, chiniasome. ²⁹ Chitena i'kaasomu repaũ. “Pãamu. Jã'aja'ñe cho'omanejũ'ũ. Cu'ara'ñurũã ru'teni chekurumu musanukona trigora'ñurũã ja'me ru'tesõme. ³⁰ Ija'che cho'oto na'a re'omu: Repara'ñurũã cu'ara'ñurũã chura ru'tesõjaimanejũ'ũ, trigona'me ũcuapa'ruva aineea'ku repa tuarumujatu'ka. Repa trigo tuache tĩ'asirumu, 'Ija'che cho'ojũ'ũ', chiiku chũ'ũ saoja'mu chu'ũ repa tuakaijanare: 'Chio sani cu'ara'ñurũãre charo ru'te rühijuu quẽ'ke uosõjũ'ũ. Jã'aja'ñe cho'ocuha trigo tua pi'ni chu'ũ ãumajñarũã care'vavũ'ena sa ũhakajũ'ũ', chiija'mu chu'ũ”, chiniasomu —Jã'aja'ñe kuasi'kuamũ Jesús chukuna'te.

Mostazara'karũã pa'iche'te cuasaku kuamu Jesús

(Mr 4.30-32; Lc 13.18-19)

³¹ Ũcuarumu Jesús pãire jo'e chu'vaku ija'chere cuasaku kuasi'kuamũ:

—Dios chũ'ũñe cho'ona, ¿je'se pa'iche? Ija'che pa'ime: Pãiu repaũ chiona mostazara'karũ te'era'karũ sa tãasomu. ³² Repa mostazara'karũã chekura'karũã na'a jmara'karũã'me. Jã'ata'ni pãipi tãru chekura'ñurũã tãsira'ñurũã na'a ujañũã aineemu repara'karũã. Ujañũãpi ka ruva pa'iñũã aineeuna pĩ'ava'na ũcuañũã kana chĩi sũo suhame —chiisi'kuamũ repaũ.

Harinana'me pã saũche cha'pisica'repu pa'iche'te i'kamũ

(Lc 13.20-21)

³³ Ūcuarum Jesúš páire ūcua chu'vakū ija'chere cuasakū kuasi'kuamū:

—Dios chũ'ñe cho'ona pa'iche ija'chea'me: Romio páre cho'ora chini pá kosasica'reru'te charo cha'pi harinaro'ro chotero'ro ūcuaca'reruna ja'measomo. Já'ata'ni ruu ujaca'repu sausōasomū repaca'repu —chiisi'kuamū repaū.

Jesupi páire chu'vakū cuasakū kuakuna Dios chu'o kuakaisi'ku tocha jo'kasi'epi ūcuarepa ti'jñecuhamū

(Mr 4.33-34)

³⁴ Reparum Jesúš páire chu'vakū ūcuauji cuasakū kuachechi'api chu'vasi'kuamū. Cheke i'kamanesi'kuamū repaū. ³⁵ Já'aja'ñe cho'okuna repaū cho'ojachere kuaku aperumū Dios chu'o kuasi'ku tocha jo'kasi'epi ūcuarepa ti'jñecuhamū, ija'che chiicheji: Chu'u cuasakū kuachechi'api pái chu'vaja'mū chu'u. Cheja cho'orumūpi irumujatu'ka Diopi kuamauna páijē'e asama'ñere churana kuaja'mū chu'u, chiimū repa.

Repaū cuasakū kuasi'ere cu'ara'ñurũaña'me trigora'ñurũã ūcuate'echio aineesi'e pa'iche'te te'erũhiñe kuamū Jesúš

³⁶ Ūcuarumū Jesúš repanare pái saosō repaū aperumū pa'isivu'ena sani kakasi'kuamū. Kakuana chukuna repaū neena repaū'te kueñe tĩ'a ija'che i'kasinaa'me:

—Mū'u chukuna'te cuasakū kuasi'ere cu'ara'ñurũaña'me trigora'ñurũã ūcuate'echio aineesi'e pa'iche'te te'erũhiñe kuajũ'u chukuna'te —chiisinaa'me.

³⁷ Chitena Jesúš ija'che i'kasi'kuamū:

—Ija'chea'me já'a: Chu'u páire ja'me paaū chini Dios Raosi'ku re'ojara'karũã tãsi'kuja'che pa'imū.

Repau pãiu trigora'karuã re'ojara'karuã tãasomu. Chu'u ũcuaja'che Dios chu'o re'oja'chere chu'vamũ. ³⁸ Pãi icheja cheja pa'ina chioja'che pa'ime Dios chu'o chu'vacojñonajeju. Ũcuaja'che pãi Dios chu'o chu'vajuna asa chẽa Repau chu'ũñe cho'ona Ũcuau neenajeju re'oja'che pa'iju re'ojara'karuãja'ñe pa'ime. Jã'ata'ni Repau chu'o asacuhena vati neenajeju cu'ara'karuãja'ñe cu'ache pa'ime. ³⁹ Repau vati pãipi cu'ache cho'oa'ju chini chu'ũkũjeku chio paaku'te cuhekũja'che pa'iku'mũ. Ũcuachi'a Dios pãi ũcuanũkore chi'i ro'irũmu trigo tuarũmuja'ñe cho'ocojñoja'mũ. Reparũmu ángelepi pãi ũcuanũkore trigo tua chi'icheja'che chi'ijanaa'me. Ũcuaja'che trigo tuacuha ãu care'vavu'ena sa jo'kacheja'che Dios Repau'te cuasanare Repau pa'ichejana saja'mũ. ⁴⁰ Ũcuachi'a cu'ara'ñũruã ru'te chi'i rũhijuu quẽ'ke uosõñeja'ñe Dios Repau'te cuasamanare vati toana saoja'mũ. ⁴¹ Reparũmu chu'ũpi Dios Raosi'kũpi chu'ũũna ángeles sani chu'ũ neena pa'ichejña ja'me pa'iju chekũnani cacũ'oñu chini cu'ache chu'vanana'me chekũnare cu'ache cho'onare ũcuanũkore ra chi'ijanaa'me. ⁴² Reparare peore chi'i vati toana saojanaa'me repana. Ũcuatoare uuju oiju cõjire asoche ãiju pa'ijanaa'me repana. ⁴³ Jã'ata'ni Dios chu'ũñe cho'oju re'oja'che pa'ina repana Ja'ku Dios pa'ichejare sani pa'iju ãũũ miañeja'ñe ruã ko'sijana pa'ijanaa'me. Chu'u chu'vache asa chẽaũana ũcuanũko asa chẽajũ'u —chiisi'kuã'mũ Jesús.

Kuri ruare chavesi'e jñaasi'ku cho'osi'ere kuamũ Jesús

⁴⁴ Ũcuarũmu Jesús chũkũna'te chu'vaku jo'e ija'chere cuasaku kuasi'kuã'mũ:

—Dios chũ'uñe cho'ojũ pañu chiina pa'iche ija'chea'me: Pãiu repau kuri ruare chaveku coje ũni ũcuacojena kuri mañaasomũ. Jã'aja'ñe cho'osichejare cheku pãiu rupũ ku'iu repacoje jña ũni, repa kuri jñaasomũ. Jñaasi'kuta'ni repa kuri miima'ñe repacoje jo'e ta'pisõasomũ repau. Ta'pi jo'ka kuri jñaasi'kũjekũ pojokũ co'i repau nee cu'amajñarũ peore ĩsisõ kuri koo repacoje pa'ichejare cheja kooasomũ repau, “Repare kurire ũni paara”, chini cuasaku —chiisi'kũa'mũ repau.

Perlara'karũ ruã ro'ira'karũ koosi'kũ cho'osi'ere kũamũ Jesús

⁴⁵ Ũcuarũmũ Jesús chũkũnani chũ'vakũ jo'e ija'chere cuasaku kũasi'kũa'mũ:

—Dios chũ'uñe cho'ojũ pañu chiina pa'iche ija'chea'me: Pãiu perlara'karũã ruã ro'ira'karũãre koo paara chini si'achejña ku'eku ku'iu paniasomũ.

⁴⁶ Ku'eku chekũpi perlara'karũ ruã ro'ira'karũ'te paakũna ña pojokũ koorã chiniasomũ. Jã'ata'ni repara'karũji ruãrepa ro'ikũ kuripi tĩ'amaũna sani repau nee cu'amajñarũã peore ĩsisõ kuri ruã koo jo'e sani kooasomũ repara'karũ —chiisi'kũa'mũ repau.

Va'i chorũ chosiva'nare cho'oche'te kũamũ Jesús

⁴⁷ Ũcuarũmũ Jesús chũkũnani ũcua chũ'vakũ jo'e ija'chere cuasaku kũasi'kũa'mũ:

—Dios chũ'uñe cho'ojũ pañu chiina pa'iche ija'chea'me: Va'i chona repãna va'i chorũ va'ire chojũ mar chiarãna su'a ruõrena va'i si'ache kakaasome reparũ.

⁴⁸ Ũcuarũmũ repava'napi jairepanũko kaka timusõrena mejavũna reparũ rueni maasome. Rueni ma ũha ruũ ñũ'ijũ repava'nare va'iva'nare re'ojava'narechi'a ju'ñana jña'nujũ mañaasome. Cu'ava'iva'nareta'ni sējõsõasome repãna. ⁴⁹⁻⁵⁰ Dios pãĩ ũcuanũkore chi'i ro'irũmũ tĩ'aru

jā'aja'ñe cho'ocojñoja'mu. Reparumu ángeles rani cu'ava'iva'nare jña'nu sējosi'ēja'che pāi cu'ache pa'inapi re'oja'che pa'inani ja'me pa'isinare jña'nu vati toana saojanaa'me. Ūcuatoare pa'ijū uujū oijū cōjire asoche āijū pa'ijanaa'me repaña —chiisi'kuamū repañ.

Pāiū cu'amajñarūā mamamajñarūāna'me aimajñarūā paache'te kuamū Jesús

⁵¹ Ūcuarumu Jesús chukūna'te ija'che sēesi'kuamū:
—¿Chūū cuasaku kuasi'e peore asamasiche musanukona? —chiisi'kuamū.

Chikūna,

—Jūjū, Chukūna'te Paaku, peore asamasime chukūna —chiisinaa'me chukūna.

⁵² Chitena Jesús i'kasi'kuamū.

—Pāiū vū'e paaku repañ paamajñarūā peore masimū mamana'me ai. Judíopāi che'chona ūcuauana chūū che'choche asa chēa cho'ona ūcuaja'che ka'chamajña masime, aperumu chūū jo'kasi'ena'me chūū irumu che'choku chūūñe —chiisi'kuamū repañ.

Jesús Nazaret vū'ejoopo pa'isi'ere kuamū

(Mr 6.1-6; Lc 4.16-30)

⁵³⁻⁵⁴ Jā'aja'ñe cuasaku kuacuha ūcuachejapi eta repañ pa'irepajooona sani pa'iū Jesús repajoopo pa'ivū'ena judíopāi chi'ivū'ena kaka che'chosi'kuamū. Che'chokūna pāi asa jñano ija'che i'kasinaa'me:

—¿Je'se cho'oku iku repañ che'chomasiche che'cheū? Ūcuaja'che, ¿je'se cho'oku iku Diochi'a cho'omasiche cho'ochē che'cheū? ⁵⁵ Ijoopo pa'iku chooko'ña si'ache cho'omasiku mamaku'mū iku Jesús. Repañ pūka'ko Maríaamo. Repañ cho'jechīia'me jā'ana, Santiagona'me Josena'me Simonna'me Judas. ⁵⁶ Repañ cho'jeromi ūcuaja'che ijoopo'te maina'me pa'ime. ¿Je'se cho'o iku

jā'arepa r^{ua} masak^u? —chiisinaa'me repana. ⁵⁷ Jā'aja'ñe cuasanajej^u repa^u i'kache jachasinaa'me repana.

Ūcuar^um^u Jesús repanare i'kasi'k^{ua}'m^u.

—Dios ch^u'o k^uakaik^u aineesijoo^o canana'me repa^u majapāi asa jachame repa^u k^uache. M^usan^ukona ūcuaja'che ijoo^o ch^u'u aineesijoo^o cana ch^u'u k^uache asa jachame —chiisi'k^{ua}'m^u Jesús repanare.

⁵⁸ Repanapi repa^uni cuasamap^una Diochi'a cho'omasiche r^uarepa cho'o ñomanesi'k^{ua}'m^u Jesús repajoo^o pa'ir^um^u.

14

Juan Pāi Okoro'vek^u'te vanisōsi'ere k^uam^u

(Mr 6.14-29; Lc 9.7-9)

¹ Ūcuar^um^una Herodes Galilea cheja pa'inare ch^u'u^{ku} Jesús cho'ochē asaasom^u. ² Jā'aja'ñe asa repa^u'te cho'ochē cho'okainare soni rao Jesús pa'iche'te ves^uk^u ija'che i'kaasom^u repa^u: “Juan Pāi Okoro'vesi'k^u ch^u'u^{pi} ch^u'u^{na} chuenisōsi'k^upi jūni vaj^urani pa'icosom^u jā'ū. Jā'aja'ñejek^una Diochi'a cho'omasiche cho'omasicosom^u repa^u”, chiniasom^u.

³⁻⁴ Aper^um^u repa^u Herodes repa^u cho'jeu Felipe r^uñjoni Herodíani t^ua paak^una Juan asa, “Dios ūseche'te cu'ache cho'om^u m^u'u”, chii^u ch^u'vaasom^u repa^u'te. Jā'aja'ñe ch^u'vak^una Herodes asa pe'ruk^u repa^u'te Juanre ch^ēa c^unameji qu^ēo cu'ache cho'onare ch^ēa cuaov^u'ena sa cuaoa'j^u chini ch^u'u^{asom}.

⁵ Juanre vanisōñe ch^u'u^{ra} chiniasom^u repa^u. Jā'ata'ni pāipi ūcu^uko, “Juan Dios ch^u'o k^uakaik^u'm^u”, chii^u cuasaj^una ch^u'u^{vajuch}asom^u repa^u, “Pāipi pe'ruj^u”, chini. ⁶ Ūcuar^um^u Herodes repa^u'te j^unaasiumucusejar^um^ujek^una fiesta cho'ora chini pāi jain^uko^{re} soni rao chi'iasom^u. Fiesta'te cho'o^una Herodías mamako

pāi jainuko ñaju'te eta te'eo ujacha'iasomo. Jā'aja'ñe cho'okona ña Herodes rua pojoasomu repao'te. ⁷ Pojoku repao'te,

—Mu'ure uache sēejũ'u chu'ure. Mu'u sēeñe ũcuache ĩsija'mu chu'u mu'ure. Dios ñaku'te chu'o ũcuarepare i'kamu chu'u, —chiniasomu repau. ⁸ Chikuna eta puka'koni ija'che sēniasomo repao:

—¿Ûquere repau'te sēeja'ñe chu'u? —chiniasomo. Chikona puka'kopi chu'vaona asa Herodes pa'iruuuna jo'e kaka ija'chere sēniasomo repao: — Juan Pāi Okoro'veku sĭjopu'te tũso cunare'avana maña ra ĩsijũ'u chu'ure —chiniasomo repao Herodías mamako.

⁹ Repao sēeñe'te asauna Herode'te rua sumaneasomu. Jā'ata'ni repau soicojñosina asaju'te, “Ūcuarepare i'kamu chu'u”, chiisi'kujeku ũcuare ra ĩsia'ju chini chũ'uasomu repau, pāipi, “Joreu'mu iku”, chiimanea'ju chini. ¹⁰ Jā'ajekuna,

—Cu'ache cho'onare chēa cuaovu'ena sani Juan sĭjopu tũsojũ'u —chiu chũ'uasomu repau. ¹¹ Chikuna sani Juan sĭjopu tũsocuha cunare'avana maña ra romichĩoni ĩsiasome repana. ĩsirena koo puka'koni jo'e sa ĩsiasomo repao.

¹² Jā'a cho'o pi'nisirumu repau Juan neena pa'isina repau'te vanisōsi'ere asa pāi cu'ache cho'onare chēa cuaovu'ena sani repava'ure sa tāasome. Tā pi'ni sani Jesuni kuaasome repana.

*Pāi cinco milrepanare Jesús ãu ãusi'ere kuumu
(Mr 6.30-44; Lc 9.10-17; Jn 6.1-14)*

¹³ Juan chuenisōsi'e asasirumu Jesús ũcuachejapi chukuna repau neenana'me choovu tuni pāi peochejana chiara chekukā'kona jē'esi'kuammu. Jā'ata'ni pāi repau saisichejare asa vu'ñajoopō pa'isina eta repara

chekukā'kona po'opi tuhasinaa'me repau'te. ¹⁴ Chiara chekukā'ko jēni tī'a mani Jesús, repau'te tuhasinare pāi ñasi'kuu'mu. Ūcuanani ña oiū repana sasiva'nare jū'iva'nare vasokaisi'kuu'mu repau. ¹⁵ Ūcuarumu chukuna repau neena na'isōcuhakuna repau'te sani ija'che i'kasinaa'me:

—Icheja vu'ñajooopōājē'e peomu. Inare pāi saojū'u vu'ñajooopōāna sani āure koo āapu. Na'isōcuhamu ie —chiisinaa'me chukuna.

¹⁶ Chitena Jesús i'kasi'kuu'mu.

—Saiche chiima'mu inare. Musanukonapi āu āujū'u inare —chiisi'kuu'mu.

¹⁷ Chikuna chukuna i'kasinaa'me.

—Pāpuā, cincorepapuā, va'i te'eka'chapanarechi'a paame chukuna —chiisinaa'me.

¹⁸ Chitena Jesús i'kasi'kuu'mu.

—Musanukona paache pāna'me va'iva'nare ichejana chu'uni rajū'u —chiisi'kuu'mu repau.

¹⁹ Ūcuarumu Jesús repanare pāi tachavuna puu'ju chini chū'usi'kuu'mu. Puu ñu'ijuna pā, cincorepapuā va'iva'na te'eka'chapava'nare mini cājikū cunaumure ñaku Dioni, “Re'orepamu Ja'ku”, chini chukunani repau neenani tu'se ĩsisi'kuu'mu. ĩsina pāire ĩsisinaa'me chukuna. ²⁰ Pāi ūcuanuko chajiche āisinaa'me repa. Jā'ata'ni repana āijuna cajejaisi'e āu docerepaju'ña sia maña timusinaa'me chukuna. ²¹ Repa āu āisina pāi romijē'e chījē'e kuēkuema'ñe chekurumu cinco mil-repana pa'icosome umupāichi'a.

Jesús oko sē'sevuji nuka ku'isi'ere kuamu

(Mr 6.45-52; Jn 6.16-21)

²² Jā'aja'ñe cho'ocuha Jesús chukuna'te repau neenare, ija'che i'kasi'kuu'mu: “Chu'u inare pāi saochetu'ka musanukona choovu tuni chiara

chekukā'kona charo jě'ejũ pa'ijũ'u", chiisi'kuu'mũ.
²³ Repanare sao pi'nisirũmũ Jesús aikũtina
 mũnisõasomũ, te'eu Dioni sěsa chini. Mũni pa'iu
 na'isõuna ñami te'eu paniasomũ repau. ²⁴ Jã'a
 cho'oto chũkũna chuta'a chiara joorepapo'te jě'ejũ
 pa'isinaa'me. Chũkũna saichejapi rache tutakũna ruu
 fa'asi'kuu'mũ chiara. ²⁵ Ũcuarũmũ Jesús ñatacuhatona
 chiara sě'sevũji nũka ku'iu tuhasi'kuu'mũ chũkũna'te.
²⁶ Jã'aja'ñe raiũna ña kukũsõ, vajuũchũju ija'che i'kaju
 ruu cuisinaa'me chũkũna:

—Jũ'isi'kũpi reko raimũ ikũ! —chiisinaa'me.

²⁷ Jã'aja'ñe i'kajuũna Jesús ija'che i'kasi'kuu'mũ:

—Jũjarekoñõ paajũ'u. Jesua'mũ chũ'u.
 Vajuũchũmanejũ'u —chiisi'kuu'mũ.

²⁸ Chikũna Pedro i'kasi'kuu'mũ.

—Chũkũna'te Paaku, mũ'uũpi ũcuau pani chũ'ujũ'u,
 chũ'u ũcuaja'che mũ'u nũkachejana oko sě'sevũji nũka
 ku'iu saau chini —chiisi'kuu'mũ.

²⁹ Chikũna Jesús,

—Raijũ'u —chiisi'kuu'mũ repau'te.

Ũcuarũmũ Pedro choovũji caje oko sě'sevũji nũka
 ku'iu ũcuau nũkachejana saisi'kuu'mũ. ³⁰ Jã'ata'ni
 ruarepa tutakũna ña kukũsõ runisõpi'raku ija'che chiiũ
 cuisi'kuu'mũ repau:

—Chũkũna'te Paaku chũ'u ru'iche ũsekaijũ'u —
 chiisi'kuu'mũ.

³¹ Chikũna Jesús teana repau jũtũna chěa ija'che
 i'kasi'kuu'mũ repau'te:

—Chũ'ure cuasamu mũ'u. Jã'ata'ni masi cuasama'mũ
 —chiisi'kuu'mũ.

³² Repau Jesús Pedrona'me choovũna tutena tu-
 tasi'e cuhasõsi'kuu'mũ. ³³ Ũcuarũmũ chũkũna repau

neena ũcuauji choovuna tukuna repauni pojoju ija'che i'kasinaa'me:

—Dios Mamarepaku'mu mu'u. Ũcuarepaa'me já'a — chiisinaa'me.

Genesaret cheja pa'iva'nare jũ'iva'nare Jesús vasosi'ere kamamu

(Mr 6.53-56)

³⁴ Ũcuarumu chukuna Jesuna'me chiaraji jēni Genesaret chejana tĩ'asinaa'me. ³⁵ Tĩ'a maito repacheja pa'ina pāi Jesure ña masisinaa'me. Ũcuachi'a repa raisi'ere chekunapi kajuna repacheja pa'ijooruã peore cana ũcuanuko asaasome. Asa ravu jũ'iva'nare Jesús pa'ichejana rasinaa'me repana. ³⁶ Repava'nare jũ'iva'nare ra ija'che chiiju sēesinaa'me repana: “Iva'na jũ'iva'na mu'u ju'ikāa pũso juhasiru'tu chēseche jo'kajũ'u, chēse vajua'ju”, chiisinaa'me. Ũcuarumu repana jũ'iva'na repa ju'ikāa chēsesina ũcuanuko vajusinaa'me.

15

Pāi rekoñoã cu'ache paache'te i'kamamu Jesús

(Mr 7.1-23)

¹ Ũcuarumu fariseopāina'me judiöpāi che'chona Jerusalén vu'ejoopo raisina Jesús pa'ichejana rani ija'che chu'o sēesinaa'me repa'te:

² —¿Je'se pa'iana mu'u neena mai aipāi chũ'u jo'kasi'e cho'oma'ñe? Repa chũ'u jo'kasi'e cho'oche au āipi'rani jũjña masi choamanaa'me —chiisinaa'me repana.

³ Chitena Jesús repanare ija'che i'kasi'kuu'mu:

—Musanukona ũcuachi'a Dios chũ'u jo'kasi'ere jachaju ruvu musanukona cuasaju chũ'uñechi'a cho'oju pa'inaa'me. ⁴ Dios aperumu ija'che chiiu chũ'u jo'kasi'kuu'mu:

Mɯja'kɯpāi ña, kɯkɯju pa'ijũ'u mɯsanɯkona.

Ũcuachi'a,

Mɯja'kɯpāi cu'ache i'kamanejũ'u.

Jā'aja'ñe i'kanare vanisõñe pa'imɯ, cu'ache i'kasi'e ro'i, chiiɯ chũ'u jo'kasi'kɯa'mɯ. ⁵⁻⁶ Mɯsanɯkonata'ni chekɯnare ija'che chũ'ɯnaa'me: “Mai ja'kɯpāire ija'che i'kato re'omɯ: ‘Ja'kɯpāi, mɯsanɯkonare kuirama'ñe chɯ'u paache peore Dioni ñsija'mɯ chɯ'u. Jā'ajekɯna mɯsanɯkonare kuiracu'amɯ chɯ'ure’, chiito re'omɯ. Jā'aja'ñe i'kanare pɯka'kɯpāi kuirache peomɯ”, chiinaa'me mɯsanɯkona. Dios chũ'u jo'kasi'e jachana-jeju pāipi rupɯ mɯsanɯkona cuasaju chũ'ũñechi'a cho'oju paapu chini jā'aja'ñe i'kanaa'me mɯsanɯkona. ⁷ Dios chũ'ũñe cho'ona cho'ocheja'che sē'sevɯchi'a cho'oju pa'inaa'me mɯsanɯkona. Jā'ata'ni Repau chũ'ũñe cuheme. Aperɯmɯ Dios chɯ'o kɯasi'kɯ Isaiás mɯsanɯkona pa'ijachere masi kɯaku tocha jo'kasi'e ija'che i'kamɯ:

⁸ Jā'ana Israel jijosina, “Mɯ'ɯni cuasaju vajɯchɯnaa'me chɯkɯna”, chiime chɯ'ure.

Jā'ata'ni repa rekoñoã chɯ'ure cuasamanaa'me repa.

⁹ Ũcuachi'a chɯ'ure cuasaju pojoju cho'ocheja'che sē'sevɯchi'a peoche cho'onaa'me repa.

Rupɯ repa cuasaju chũ'ũñechi'a che'chonajeju chɯ'ɯni cuasamapu joreme jā'ana, chiimɯ —chiisi'kɯa'mɯ Jesús.

¹⁰ Jā'aja'ñe i'kacuha Jesús, pāi soni rao ija'che i'kasi'kɯa'mɯ:

—Chɯ'u i'kache asa chēa masijũ'u mɯsanɯkona.

¹¹ Pāi ãu ãiñeji repa rekoñoã cu'ache cho'oma'me. Ija'chea'me: Repanapi cu'ache cuasani rekoñoã cu'ache cho'ome pāi —chiisi'kɯa'mɯ repa.

¹² Ñucuarum chukuna repau neena na'a kueñe sani sēsinaa'me repau'te.

—¿Mu'u i'kasi'ere asa fariseopāi pe'ruche vesuku mu'u? —chiisinaa'me.

¹³ Chitena Jesús i'kasi'kuam.

—Pāi repana chiño tãmanesiñuã cu'ara'ñuruã cuheju ru'te sējosōme. Dios Cunaumu Pa'iku ũcuaja'che Repau chu'o masi che'chomana che'chocheji si'asōa'ku chini cuheku chũ'uja'm. ¹⁴ Repana fariseopāi pe'ruche cuasamanejũ'u musanukona. Diore masi cuasamanajeju repana rekoñoã na'ava'naja'ñe pa'inapi chekunani che'choju, na'ava'napi ũcuaja'che na'ava'nani juha sacheja'che cho'ome repana. Na'ava'upi chekuni ũcuaja'che na'ava'uni juha sani ũcuanuko cojena tuã'ijanaa'me repana ñamava'najeju. Fariseopāi ũcuaja'che repana che'chosinana'me Diopi chũ'uuna na'ava'na ti'jñecojñoñeja'ñe ruu cu'ache ti'jñecojñojanaa'me —chiisi'kuam repau.

¹⁵ Jã'aja'ñe i'kauna asa Pedro repau'te i'kasi'kuam.

—Mu'u i'kasi'ere na'a masi kujũ'u chukuna'te —chiisi'kuam.

¹⁶ Chikuna Jesús ija'che i'kasi'kuam:

—¿Musanukona ũcuaja'che chu'u i'kasi'e asavesuche?

¹⁷ Ija'chea'me: Pāiu ãu ũcuache'te ãni mevo cutapuna jmamakarū paa sējosōm. Rekocho kakamaū repau rekochota'ni meno cho'oma'm. ¹⁸ Jã'ata'ni pāi cu'ache cutuna repana rekoñoã cuasache'te i'kame. Jã'ajekuna repana rekoñoã cu'ache pa'im. ¹⁹ Pāi te'ena repana rekoñoã cu'ache cuasaju chekunare vanisōme. Chekuna repana pa'imanare ja'me kãime. Chekuna romineeju chekuna umuneeju cu'ache cho'ome. Chekuna pōse ñaame. Chekuna joreme. Chekuna cu'ache cutume chekunare. Pāi cu'ache cuasana ruu si'ache cu'ache

cho'ome. ²⁰ Jā'aja'ñe cuasaju cho'ona Diopi ñato repana rekoñoã ruu meno paame. Jā'ata'ni pāi ũcuuanapi rupu mai aipāi chũ'u jo'kasi'ere jũjña masi choache'te cho'omaneni Diopi ñato repana rekoñoã meno peome — chiisi'kuu'mu Jesús.

Judío peokoji Jesure cuasasi'ere kuamu
(Mr 7.24-30)

²¹ Ũcuarumu Jesús Genesaret chejapi eta Tiro vu'ejoopona'me Sidón vu'ejoopo pa'ichejana saisikuu'mu, chukuna repau neenana'me. ²² Sakuna repacheja cako cananeapāio judío peokoji rani cuiko i'kasi'koa'mo repau'te.

—Pāi Ũcuanukore Paaku, aperumu pa'isi'ku David Jojocoñosi'ku, Dios Raosi'kujeku, oijũ'u chu'uva'ore. Chu'u chiiva'o vatini paako ruarepa jũ'imo — chiisi'koa'mo.

²³ Jā'aja'ñe chiiko'teta'ni Jesús i'kamanesi'kuu'mu. Ũcuarumu chukuna repau neena repaoji jā'aja'ñe i'kaona asa repau'te kueñe tī'a ruu i'kasinaa'me.

—Jā'ore saosōjũ'u. Maini tuhako ruarepa cuiko i'kamo jā'o —chiisinaa'me.

²⁴ Chitena Jesús i'kasi'kuu'mu.

—Dios chu'ure, Israel jojosina Repau chu'ore vesuju ovejava'na kuiraku'te peova'naja'ñe pa'iju chuova'na pa'inani judíopāichi'a Repau chu'ore kuaku cho'okaau chini raosi'kuu'mu —chiisi'kuu'mu.

²⁵ Jā'aja'ñe i'kaku'teta'ni Jesure ti'jñeñe ro're puu ñu'io i'kasi'koa'mo repao.

—Pāi Ũcuanukore Paaku, chu'uva'ore cho'okaijũ'u — chiisi'koa'mo.

²⁶ Chikona Jesús i'kasi'kuu'mu repao'te.

—Pāipi chiiva'na ãiñe'te ãure tua jamuchaire ãuto cu'amu —chiisi'kuu'mu.

²⁷ Chikuna repao i'kasi'koa'mo.

—Ūcuarepaa'me jā'a. Jā'ata'ni jamuchai, mesako'a vuvu'te pa'ijū pāi āu āijū pu'che to'jñomajñarūāre āime —chiisi'koa'mo repao. ²⁸ Chikona Jesús repao'te i'kasi'kua'mu.

—Diore masi cuasamo mu'u. Mu'u chiiche cho'okaija'mu chu'u —chiisi'kua'mu.

Repau jā'aja'ñe i'karumupi repao mamako teana vajhasomo.

Pāi jū'iva'nare jainukore vasomu Jesús

²⁹ Ūcuarumu Jesús ūcuachejapi eta sani Galilea chiara ru'tuvana tī'asi'kua'mu. Jā'achejapi aikūtina muni pūsi'kua'mu repau. ³⁰ Pū űū'ina pāi jainuko repau űū'ichejana rani chi'isinaa'me. Chekunare cu'acū'a paava'nare, na'ava'nare, nuka ku'imava'nare, chu'o cutumava'nare, chekunare ravu jū'iva'nare ra chi'i repava'nare ūcuau ti'jñeñena jo'karena Jesús va-sokaisi'kua'mu repanare. ³¹ Ūcuarumu repana pāi chu'o cutumanesinapi cutujuna, nuka ku'imatesinapi nuka ku'ijuna, cu'acū'are paaju ro'osiva'napi re'oja'che ku'ijuna, na'ava'na pa'isinapi ñajuna, ña jñano, “Maire Israelpāi Paaku Dios cho'osi'ea'me ie”, chiiju Diore pojosinaa'me.

Pāi cuatro milrepanare Jesús āu āusi'ere kumu

(Mr 8.1-10)

³² Ūcuarumu Jesús chukuna'te repau neenare soni rao i'kasi'kua'mu.

—Inare pāi repana rasi'ere āu āni si'asō āiñejē'e peova'napi chu'una'me choteumucujña pa'ijuna oimu chu'u. Āu āimava'nare repana vū'ñana saoche cuhemu chu'u, saiju āucuhana phā'pha ai jū'ijū chini —chiisi'kua'mu repau.

³³ Chikuna chukuna repau neena i'kasinaa'me repau'te.

—Icheja pāi peochejajeku āu āiñejē'e peomu. ¿Je'se chukuna jā'arepanukore āu jñaa āujanaa'ñe? — chiisinaa'me.

³⁴ Chitena Jesús i'kasi'kuamū.

—¿Jetopupūā pā paache musanukona? — chiisi'kuamū.

Chikuna chukuna repau neena,

—Pā sieterepapūāna'me va'iva'nare te'eva'narechi'a paame chukuna —chiisinaa'me.

³⁵ Ūcuarumū Jesús repanare pāi, chejana puuaju chini chū'usi'kuamū. ³⁶ Puurena pāpūā sieterepapūāna'me va'iva'nare mini cājiku Dioni, “Re'orepamū”, chini chukunani repau neenani tu'se īsina pāire āusinaa'me chukuna. Jmanukoru pa'isi'e āu Ūcuauji Dioni sēkuna teana ruu carūhisi'kuamū. ³⁷ Pāi ūcuauko chajichechi'a āisinaa'me repa. Jā'ata'ni repa āijuna cajejaisi'e sieterepaju'ña sia maña timusinaa'me chukuna. ³⁸ Repa āu āisina pāi romijē'e chíjē'e kuēkuema'ñe chekurumū cuatro milrepana palicosome. ³⁹ Jā'a cho'o pi'nisirumū Jesús repanare pāi saosō choovuji tuni Magadán chejana jē'esi'kuamū chukunana'me.

16

Jesupi Diochi'a cho'omasiche'te cho'o ñoa'ku chini fariseopāina'me saduceopāi sēesi'ere kuamū

(Mr 8.11-13; Lc 12.54-56)

¹ Ūcuarumū fariseopāina'me saduceopāi Jesuni ñañu chini raisinaa'me. Rani repau'te, “Dios Raosi'kuma'mū iku”, chíjū cuasanajejū ūcuauñi cu'ache cho'oñu chini,

—Diochi'a te'eu cho'omasiche'te cho'o ñojũ'u chukuna'te —chiisinaa'me repana.

² Jã'aja'ñe i'karena Jesús i'kasi'kua'mu repanare.

—Icheja cana na'ito ija'che cuasaju i'kanaa'me musanukona: “Ina'ito canaumu maajaumu pa'iuna che'ro re'o ñataja'mu”, chiinaa'me. ³ Apeñataroã ũcuachi'a ija'che cuasaju i'kanaa'me musanukona: “Canaumu maajaumu pa'iu oko pikopi rua pa'iu iumucuse oko raja'mu”, chiinaa'me. Canaumu ñani umucuse pa'ijache cuasa i'kamasinata'ni irumu chu'ure ñanata'ni chu'u pa'iche vesume musanukona. ⁴ Musanukona cu'ache pa'iju chu'ure masi cuasamanapi, rupu ñañu chini, “Diochi'a te'eu cho'omasiche'te cho'o ñojũ'u chukuna'te; mu'u pa'iche'te masiñu chukuna”, chiime chu'ure. Jã'ata'ni cho'o ñomaneja'mu chu'u musanukonare. Chu'upi Dios chu'o kuasi'ku Jonás cho'ocojñosi'eja'chechi'a cho'ocojñokuna ñajanaa'me musanukona —chiisi'kua'mu repau repanare.

Chini repanare jo'ka sanisösi'kua'mu repau, chukuna repau neenana'me.

Fariseopãi cu'ache che'choche'te kuamu Jesús
(Mr 8.14-21)

⁵ Chukuna Jesús neena chiara chekukã'ko jẽ'erumu, pã cavesu jẽnisösinaa'me. ⁶ Ūcuarumu Jesús chukuna'te i'kasi'kua'mu.

—Ñarepajũ'u. Fariseopãina'me saduceopãi pã saucheja'chere ña chẽamanejũ'u —chiisi'kua'mu.

⁷ Chikuna chukuna ija'che cuasaju sãĩñechi'a i'kasinaa'me:

—Maipi pãre ramanerena jã'aja'ñe i'kacosomu iku —chiisinaa'me chukuna.

⁸ Chukuna cuasaju sãĩñechi'a cutuche'te masiku Jesús ija'che i'kasi'kua'mu:

—¿Je'se pa'iuna mʉsanʉkona pã peoche'te cuasaju cutuche? Chu'ure chuta'a masi cuasama'me mʉsanʉkona. ⁹ ¿Chu'u i'kache chuta'a asa chẽama'ñe mʉsanʉkona? ¿Chu'u aperumu pã cincorepapuãpi umupãi cinco milrepanare aʉsi'e cuasama'ñe mʉsanʉkona? Repana aijuna cajejaisi'e, ¿jetopuju'ña maña timure mʉsanʉkona? ¹⁰ ¿Ûcuachi'a pã sieterepapuãpi umupãi cuatro milrepanare chu'u aʉsi'e cuasama'ñe mʉsanʉkona? Repana aijuna cajejaisi'e, ¿jetopuju'ña maña timure mʉsanʉkona? ¿Peore jã'a chu'u cho'osi'e cavesʉsõre mʉsanʉkona? Chu'u peore cho'omasiku mʉsanʉkonare jã'aja'ñe kuiramasikujukuna, “Mai aijañe pã peome mai”, chiimanejũ'u. ¹¹ Chu'u i'kache masi asavesume mʉsanʉkona. Pãre i'kama'mu chu'u. Repana fariseopãina'me saduceopãi pã saucheja'chere che'chemanejũ'u —chiisi'ku'a'mu repau chukuna'te.

¹² Ûcuarumu chukuna Jesús neena repau i'kache'te asamasi ija'che cuasasinaa'me: “Áa, iku Jesús pã cho'orepache'te i'kama'mu. Rupũ maipi repana fariseopãina'me saduceopãi che'choche'te asa chẽamanea'ju chini i'kamũ iku”, chiisinaa'me chukuna sãñechi'a.

*Pedro, “Dios Raosi'ku'a'mu Jesús”, chiisi'ere kuamu
(Mr 8.27-30; Lc 9.18-21)*

¹³ Ûcuarumu Jesús Cesarea de Filipino vu'ejoopo pa'ichejana sani ti'a chukuna'te repau neenare ija'che sãesi'ku'a'mu:

—Pãi chu'ure, pãire ja'me paau chini Dios Raosi'ku pa'iche cutuni, ¿je'se i'kache? —chiisi'ku'a'mu.

¹⁴ Chikuna chukuna i'kasinaa'me.

—Pãi te'ena mu'u pa'iche'te cutuni, “Juan Pãi Okoro'veku'mu jã'u”, chiime. Chekuna, “Aperumu

pa'isi'kua'mu jā'u; Elíaa'mu”, chiime. Jo'e chekuna, “Jeremíaa'mu jā'u. Jā'apāani chekua'mu jā'u; aperumu Dios chu'o kuaasi'kua'mu”, chiime mu'ure —chiisinaa'me chukuna.

¹⁵ Chitena,

—Musanukonajē'e chu'u pa'iche'te cutuni, ¿je'se i'kache? —chiisi'kua'mu.

¹⁶ Chikuna Simón Pedro i'kasi'kua'mu.

—Dios, Si'arumu Pa'iku Mamaku'mu mu'u. Pāi ũcuanukore chũ'ua'ku chini Ūcuau Raosi'kua'mu mu'u —chiisi'kua'mu.

¹⁷ Chikuna Jesús i'kasi'kua'mu repau'te.

—Mu'ure Simonre, Jonás mamaku'te pāiu te'eujē'e kuananesinaa'me jā'a, mu'u cuasaku i'kasi'e. Chu'u Ja'ku Cunaumu Pa'ikuji mu'u rekochona kua jāuuna masiku i'kasi'kua'mu mu'u. ¹⁸ Chu'u mu'ure, “Pedro'mu”, chiimu. “Pedro” chini “Catapu” chiimu. Mu'u i'kasi'e ũcuarepajeku catapu jujacheja'che si'ama'ñe pa'ija'mu. Mu'u chu'ure i'kaku masi cuasacheja'che cuasaju chu'u chũ'ũñe asa jachama'ñe cho'onare si'arumu na'a rua jainukore chēaku pa'ija'mu chu'u, repanapi jūnisōsirumu jū'isina pa'ichejare ai pa'ima'ñe Dios pa'ichejare ai sani paapu chini. ¹⁹ Chu'u mu'ure, Dios chu'ore chu'vaa'ku chini jo'kam. Mu'upi chu'vakuna pāipi asa chēa Repau'te cuasaju jovonare repaana cu'ache cho'oche Dios Cunaumu Pa'iku tunosōkaija'mu, repanapi Ūcuau pa'ichejare sani paapu chini. Mu'u chu'vache'te asa jachaju Repau'te cuasacuhenareta'ni Dios Cunaumu Pa'iku repaana cu'ache cho'oche tunosōkaimaneja'mu. Jā'ajekuna Repau pa'icheja saimanejanaa'me repaana —chiisi'kua'mu Jesús.

²⁰ Ūcuarummu Jesús chukuna'te repau neenare, repau pa'iche'te chukunapi kwamaneajua chini ija'che chũ'usi'kua'mu:

—Chua pa'iche pāi chekunare te'euterejē'e, “Dios Raosi'kua'mu iku”, chijua kwamanejua — chiisi'kua'mu.

Repa chuenisōjañere kwamu Jesús

(Mr 8.31–9.1; Lc 9.22–27)

²¹ Jā'arumupi pi'ra Jesús chukuna'te repau neenare repau Jerusalén sani cu'ache cho'ocojñojañere kuasi'kua'mu.

—Chua repacheja saisirumu judío ainana'me judío phairipāi chũ'unana'me judiōpāi che'chonapi chũ'ujuna rua cu'ache cho'ojanaa'me chua're. Jā'aja'ñe cu'ache cho'ojua vanisōjanaa'me repana chua're. Jā'ata'ni chuenisō tācojñosi'kuta'ni choteumucujña pa'itona jo'e vajurajja'mu chua —chiisi'kua'mu repau. ²² Jesupi jā'aja'ñe i'kauna asa Pedro oiua repau'te te'eutete juha sa ija'che i'kasi'kua'mu:

—jDiopi ũsekaiuna jā'aja'ñe cho'ochē ti'jñemanea'ku mu're! jMu'uni jā'aja'ñe ti'jñeto cu'amu! — chiisi'kua'mu repau.

²³ Jā'ata'ni Jesús churi ña Pedro'te ija'che i'kasi'kua'mu:

—Vati ai cuasacheja'che cuasakujeku chua're ja'me pa'ima'ñe saijua mu'u. Dios chua're jo'kasi'ere chu'upi cho'oma'to cu'amu. Chekurumu mu'upi ũseku i'kauna chu'upi cho'omaneni cu'ache cho'omu. Pāi, Dios cuasacheja'che cuasamanaa'me. Mu'u ũcuaja'che Dios cuasacheja'che cuasama'mu —chiisi'kua'mu repau.

²⁴ Chini Jesús chukuna'te repau neenare i'kasi'kua'mu.

—Musanukonapi chu'u neena pañu chini musanukonare cho'ouache'te jo'kasõ chu'u chũ'ũñechi'a cho'oju pa'ijũ'u. Chu'ure cuasanare chu'ure cho'ocheja'che vanisõñu chiijanaa'me pãi. Pãipi musanukonani jã'aja'ñe cho'oñu chiiche'te asanijẽ'e chu'ure cuasache jo'kasõmanejũ'u. ²⁵ Musanukonapi chuenisõñe'te vajuchuju musanukona asa chẽasi'ere jo'kasõni jũnisõsirumu vati toana sani uuju pa'ijanaa'me. Jã'ata'ni chuenisõñejẽ'e vajuchuma'ñe chu'uni ũcua cuasaju chuenisõna, Dios pa'ichejare ai sani re'oja'che pa'ijanaa'me. ²⁶ Pãi cu'amajñarũ si'ache paanapi chu'ure cuasamaneni, repaña jũnisõ vati toa saisirumu ũcuana paacheji ro'i eta Dios pa'ichejana saicu'amu. ²⁷ Na'a pa'isirumu chu'u pãire ja'me paau chini Dios Raosi'ku chu'u Ja'kuja'iu ko'sija'iu chu'u neena ángelena'me jo'e cajeja'mu. Reparumu, pãi ũcuanku re'oja'che cho'osi'ena'me cu'ache cho'osi'e ro'i ro'ija'mu chu'u. ²⁸ Musanukona icheja chu'ure ja'me pa'ina te'ena chuta'a jũnisõma'ñe pa'iju chu'u Dios Raosi'ku pãire chũ'ura chini raiche ñajanaa'me. ũcuarepa'me jã'a —chiisi'kuam'u repau chukuna'te.

17

Rua ko'sija'iu Jesús carũhisi'ere kamu
(Mr 9.2-13; Lc 9.28-36)

¹ Seirepaumucujña pa'isirumuna Jesús, aikõtina muu Pedro'te, Santiagona'me Juanre, Santiago cho'jeu'te chẽa chekunare jo'ka te'enare aikõtina rua umu pa'ikõtina masi'kuam'u. ² Muni pa'iu Jesús repaña ñaju'te tiiuja'iu carũniasomu. Repau chia ñsũ miañeja'ñe ko'sijanasomu. Repau ju'ikãña rua poko'siakãña carũniasomu. ³ ũcuarumu Jesús neena, aperumu pa'isinare

Moisena'me Elía'te ũcuana'me nukaju chu'o cutunani ñaasome. ⁴ Jǎ'aja'ñe pa'ijuna ña Pedro ija'che i'kaasomu Jesure:

—Chũ're Paaku, maipi ichejare pa'ijuna ruu re'omu. Mu'upi chiito vu'ñarũã chotevu'ñarũã cho'okaija'mu chu'u, mu'u vu'eruna'me Moisés vu'eruna'me Elías vu'eru —chiniasomu.

⁵ Repau Pedro chuta'a jǎ'aja'ñe i'katona repana nukachejana piko ruu poko'sija'chepe caje ta'pisõ piko sa'navuji chu'o i'kache asoasomu repanare, ija'che chi-icheji: “Iku chu'u chii chu'u oi paaku'mu. Ruu pojomu chu'u ikure. Repau chu'ore asaju pa'ijũu musanukona”, chiniasomu.

⁶ Jǎ'aja'ñe i'kache'te asa kukucajejanisõ Jesús neena vajuchoju tãni meñe ũmeasome. ⁷ Ũcuarumu Jesús sani repanare chẽaku ija'che i'kaasomu:

—Vuijũu. Vajuchoymanejũu musanukona —chiniasomu.

⁸ Chikuna muñe ñato Jesús te'eu nukasomu; chekuna te'euje'e peoasome.

⁹ Jǎ'aja'ñe cho'ocuha repana aikũti cajerumu Jesús ija'che chũuasomu repanare:

—Diopi ñokuna musanukona irumu ñasi'e, chu'u Dios Raosi'ku jũnisõ vajuraisirumujatu'ka chekunare te'eu'tereje'e kũamanejũu —chiniasomu. ¹⁰ Chikuna repau neena Jesure ija'che i'kaasome:

—Jǎ'ata'ni, ¿je'se pa'iana maire judiõpã che'chona, “Dios raija'mu chiicojñoku chuta'a raimarumuna Elías charo raija'mu”, chiiju che'choche? —chiniasome.

¹¹ Chitena Jesús i'kaasomu.

—Repana che'choche ũcuarepaa'me. Elíaa'mu charo rani peore si'ache mamare care'vajau. ¹² Jǎ'ata'ni chu'u musanukonare, Elías ranicuhasi'kuam'mu, chiimu. Rani pa'iana repau pa'iche'te vesuju pã repanare uache

peore cu'ache cho'osinaa'me repau'te. Chu'ure Dios Raosi'kure ũcuaja'che repau'te cho'osi'eja'che cu'ache cho'ojanaa'me repana —chiniasomu.

¹³ Jā'aja'ñe i'kauna repau neena asa masi, “Aperumu pa'isi'ku Elías rani cho'ojachere i'kama'mu iku. Irumu pa'isi'ku Juan Pāi Okoro'vesi'ku rani pa'iu Elías cho'osi'eja'che cho'osi'ku pa'isi'ere i'kamu iku”, chiniasome repana.

Chīiva'ure vature paava'uni Jesús vasosi'ere kumu
(Mr 9.14-29; Lc 9.37-43)

¹⁴ Ūcuarumu repana Jesuna'me aikūti muisina chukuna repau neenana'me pāi repau'te tuhasina cha'aju nukachejana caje tī'asinaa'me. Caje tī'arena pāiu Jesús ti'jñeñena sani ro're puu ñu'iu ija'che i'kasi'kua'mu:

¹⁵ —Pāi Ūcuanukore Paaku, chu'u chīiva'ure oijū'u. Vatipi chēa paaku chū'ukuna si'arumu vē've curuku chekurumu toana tāiu chekurumu chiachana tāimu repava'u. ¹⁶ Mu'u neenani rasi'kua'mu chu'u repava'ure, repanapi vatini eto saosōkaapu chini. Jā'ata'ni eto saovesusinaa'me repana —chiisi'kua'mu repau.

¹⁷ Chitena Jesús i'kasi'kua'mu.

—Musanukona pāi irumu cana rua tīñe cuasaju masi cuasama'me chu'ure. ¿Keekerumu musanukona tīñe cuasache ñaku pa'iche chu'u? —Jā'aja'ñe i'ka pi'ni —Ichejana rajū'u repava'ure mu'u chīiva'ure —chiisi'kua'mu.

¹⁸ Chini repava'ure rauna Jesupi chū'una eta sanisōsi'kua'mu vati. Jā'arumupi repava'u teana vajuu pa'isi'kua'mu.

¹⁹ Jā'a cho'o pi'nisirumu chukuna Jesús neena ũcuana'me te'ena cutuju ija'che sēesinaa'me repau'te:

—¿Je'se pa'iana chukuna'te vatire eto saocu'au? —
chiisinaa'me.

²⁰ Chitena i'kasi'kuu'mu repau.

—Dioni masi cuasamapuna vatire eto
saocu'asi'kuu'mu musanukonare. Musanukonapi
mostazara'karuã ruu jmara'karuãja'ñe Diore jmamakarū
cuasanapi, “Dios peore masiku'mu”, chini cuasaju ikütire
aikütire, “Chekuchejare kuñu nukajũu”, chiito iküti
teana chekuchejana kuñura'amū. Musanukonapi Dioni
masi cuasarepato peore cho'ore'ochechi'a pa'ira'amū.
Ûcuarepaa'me jã'a. ²¹ Vati, iva'u chĩiva'u sa'navu
pa'isi'kujanare Dioni cuasaju ãu ãima'ñe pa'iju Repau'te
sēenarechi'a eto saore'omu —chiisi'kuu'mu repau
chukuna'te.

Repau chuenisōjañere jo'e kuamū Jesús

(Mr 9.30-32; Lc 9.43-45)

²² Ûcuarūmū Jesús chuta'a repau Galilea cheja
ku'irūmū ija'che i'kasi'kuu'mu chukuna'te repau
neenare:

—Chu'ure Dios Raocojñosi'kure cuhena pã cu'ache
cho'oa'ju chini chēa jo'kajanaa'me. ²³ Jo'karena chu'ure
vanisōjanaa'me repana. Chuenisō tācojñosi'kuta'ni cho-
teumucujñana jo'e vajurajia'mu chu'u —chiisi'kuu'mu
repau.

Jã'aja'ñe i'kache'te asarena ruu sumanesi'kuu'mu
chukuna'te.

Dios vu'e chũ'unare kuri ro'iche'te i'kamū Jesús

²⁴ Ûcuarūmū chukuna Jesús neena Ûcuana'me Ca-
pernaum vu'ejoopo sani ti'asirūmū Dios vu'e chũ'unare
kuri kookaina Pedroni ñaũu chini rani ija'che sēniasome:

—Jesús, musanukonare che'choku, ¿Dios vu'e
chũ'unare kuri ro'ima'ku? —chiniasome.

²⁵ Chitena Pedro,

—Jũju, ro'iku'mu repau —chiniasomu.

Jã'aja'ne i'kacuha ũcuau pa'ivu'ena Pedroji kakuana ña Jesús ija'che i'kaku repauni charo sēniasomu:

—Simón, ¿je'se cuasaku mu'u? Pãi chũ'una, ¿neeni pa'iche ro'i kuri sēeñe? ¿Ũcuana mamachiire sēeñe? Jã'apãani, ¿chekunani sēeñe? —chiniasomu.

²⁶ Chikuna Pedro,

—Chekunani sēeme repauna —chiniasomu.

Chikuna Jesús jo'e i'kaasomu.

—Jã'a pa'ito repauna mamachiĩ kuri ro'ichejẽ'e peomu. Jã'ajekuna chu'ure Dios Mamakujekuna Ja'ku vu'e chũ'unare kuri ro'iche peomu. ²⁷ Jã'ata'ni repanapi maini pe'rumanea'ju chini ija'che cho'ojũ'u: Chiarana caje pitome su'a ruo va'ire chareparo no'isiva'uni mini ñato repava'u chu'opo'te kurire'reva paaja'mu. Repare'reva kurire'reva chu'una'me mu'u Dios vu'e chũ'unare ro'iche ũcuapa'ruva ro'ire'reva pa'ija'mu. Mini ma ũcuare'revaji Dios vu'e chũ'unani ro'ijaijũ'u —chiniasomu repau repau'te.

18

“¿Kapi na'a ru masiku?”, chiime Jesús neena

(Mr 9.33-37; Lc 9.46-48)

¹ Reparumu chukuna Jesús neena ũcuauuni sani ija'che i'kaju sēsinaa'me repau'te:

—Chukuna Dios neena, ¿kapi na'a ru masiku? —chiisinaa'me.

²⁻³ Chitena Jesús chĩiva'ure soni rao chukuna chenevuna nuko ija'che i'kasi'kuu'mu:

—Musanukonapi tĩĩe cuasache'te jo'kasõ iva'u chĩiva'u cuasacheja'che cuasamaneni Dios pa'icheja saimanejanaa'me. ⁴ Jã'ajekuna musanukonapi iva'u chĩiva'u vesuku, “Cho'okaijũ'u chu'ure; vesumu

chũ'u", chiiũ cuasacheja'che cuasanapi chũ'u neena chekũnare na'a masina pa'ijanaa'me. ⁵ Pãi chũ'ũni cuasajũ chĩiva'nare ikũjava'nare pojona chũ'u neenajejũna chũ'ũre pojocheja'che cho'ome, Diopi ñato. Ũcuarepaa'me jã'a —chiisi'kũa'mũ repaũ.

*Pãi rũhiñe cuasamana cu'ache cho'oche'te kũamũ
(Mr 9.42-48; Lc 17.1-2)*

⁶ Ũcuarũmũ Jesús chũkũna'te jo'e ija'che i'kasi'kũa'mũ:

—Chĩiva'na cuasacheja'che chũ'ũre cuasakũni te'eũ'te cu'ache chũ'vakũ'te pãipi ija'che cho'oto na'a re'ora'amũ: Repaũ chuta'a chũ'u neeva'ũre cu'ache chũ'vamarũmũna toacũnapũji rũa uapũji repaũ cavũna pãipi jepo vẽe chiarana tũ rũoru na'a re'ora'amũ repaũ'te. Jã'aja'ñe cho'oma'to ũcua pa'iu chũ'u neeva'ũre cu'ache chũ'vaũna Diopi repaũ cu'ache cho'osi'e ro'ire chũ'ũto na'a rũa cu'ache pa'ija'mũ repaũ'te. ⁷ Pãi ũcuanũko re'oja'che pañũ chiinata'ni re'oja'che pa'ivesakũna si'arũmũ ũcua cu'ache cho'oju pa'ime. Jã'ajekũna chũ'ũre cuasava'napi cu'ache cho'oa'ju chini cu'ache chũ'vakũ'te rũa cu'ache ti'jñeja'mũ.

⁸ Jã'ajekũna, mũ'u jũtũpi chekũni cu'ache cho'oni repa jũtũ tũso so'ona sũjosũjũ'u. Chekũrũmũ mũ'u cũ'apũji chekũni cu'ache cho'oni repa cũ'apũ tũso so'ona sũjosũjũ'u. Jã'aja'ñe cho'omaneni jũñana'me cũ'a peore paakũta'ni vati toana saũna uukũ pa'ija'mũ mũ'u, ũcuapi jo'e cu'ache cho'osi'kũjekũ. Na'a re'omũ mũ'ũpi jũtũre tũso sũjosũ jã'apãani cũ'apũ'te tũso sũjosũ rũhiroorũ paava'ũta'ni Dios pa'ichejana sani re'oja'che pa'ito. ⁹ Ũcuaja'che mũ'u ñakovaji ñakũ chekũni cu'ache cho'oni repa ñakova ruta so'ona sũjosũjũ'u. Jã'aja'ñe cho'omaneni ñakocaã peore

paakuta'ni vati toana saouna uuku pa'ija'mu mu'u, ũcua ñakovaji ñaku jo'e cu'ache cho'osi'kujeku. Na'a re'omu mu'upi ñakova'te ruta sējosō te'eñakova paava'uta'ni Dios pa'ichejana sani re'oja'che pa'ito —chiisi'kua'mu Jesús chukuna'te.

*Ovejava'u cavesusiva'u pa'iche'te kuumu Jesús
(Lc 15.3-7)*

¹⁰ Ūcuarumu Jesús chukuna'te jo'e ija'che i'kasi'kua'mu:

—Iva'nare chíiva'nare te'e'u'terejē'e cu'ache cuasaju cuhemanējũ'u musanukona. Iva'na chíiva'na, chu'u Ja'kure Cunaumu Pa'iku'te Diore si'arumu ja'me pa'ina ángeles kuiracojñova'naa'me. ¹¹ Chu'u, pãire ja'me paau chini Dios Raosi'ku, pãire vati toa sani uuche'te ũseku chēa paara chini chejana cajesi'kua'mu.

¹² 'JJe'se cuasoku musanukonare? Chekurumu musanukona te'e'uji ovejava'nare cienrepava'nare paamu. Já'ajanukore paakuni chekurumu ovejava'u te'eva'u tĩichejana sani cavesusōmu. Ūcuarumu mu'u chekuvana'nare noventa y nueverepava'nare te'eva'nare aikūti ja'mevana jo'ka, cavesusiva'uni ku'era chini sanisōmu. ¹³ Sani ku'eku pa'iu jñaani chekuvana'nare noventa y nueverepanare cavesumanesiva'nare na'a ruu pojomu mu'u repava'ure. Pojoku repava'ure mini kuãa ramu mu'u. Ūcuarepaa'me jā'a. ¹⁴ Mai Ja'ku Dios Cunaumu Pa'iku ũcuaja'che, Repau'te cuasanare vesuva'nare iva'nare chíiva'nare oicheja'che oi'u te'e'u'terejē'e vati toana saapu chiima'mu —chiisi'kua'mu repau.

Chekuna cu'ache cho'oto jo'e cuasama'ñe pa'iche'te i'kamu Jesús

¹⁵ Ñuarumú Jesús chukuna'te jo'e ija'che i'kasi'kua'mú:

—Chekurumú mu'u majapãija'iaji Diore cuasakúji mu'uni cu'ache cho'oto, sani repa'u'te te'eu'te i'kajũ'u, repa'u cu'ache cho'osi'ere masia'ku. I'kauna asa jachama'to ũcua ja'me pa'imú mu'u repa'u'te. ¹⁶ Jã'ata'ni repa'uji asa jachato chekuni te'eu'te jã'apãani ka'chanare soni rao jo'e ũcuare repana asaju'te i'kajũ'u, repa'uni ja'me chu'vaa'ju. Repa'u cho'osi'e asa kuakainapi chotena jã'apãani te'eka'chapana pa'ito re'omu. ¹⁷ Repana chu'vache'te asacuheto Diore cuasakuanup'u'te soni rao kujũ'u repa'u cho'oche, repanapi asa ja'me chu'vaa'ju. Jã'ana chu'vache'te ũcua asacuheto, “Diore cuasama'kua'che pa'ia Romapãi chũ'unare kuri kookaina pa'icheja'che cu'ache pa'imú iku”, chini cuasaku ja'me pa'imanejú'u repa'u'te.

¹⁸ Musanukonapi Diore cuasanapi jã'aja'ñe cho'onani chekure, “Mu'u cu'ache cho'osi'e ro'i cu'ache chũ'ucojñoja'mú mu'u”, chiito Dios Cunaumu Pa'iku ũcuaja'che i'kaja'mú. Jã'ata'ni musanukonapi repa'uni, “Mu'u cu'ache cho'osi'e ro'i cu'ache chũ'uñe peomu mu'ure”, chiito Dios Cunaumu Pa'iku ũcuaja'che i'kaja'mú. ũcuarepaa'me jã'a.

¹⁹ 'Jo'e ija'chere i'kamú chu'u musanukonare: Musanukonapi ichejare chejare pa'iju ka'chana ũcuate'e cuasa, “Dioni sēñu maini cho'okaa'u”, chini Repa'uni sēeto chu'u Ja'ku Dios Cunaumu Pa'iku asa cho'okaija'mú musanukonare. ²⁰ Chu'ure cuasanapi chotena jã'apãani te'eka'chapana chi'i pa'iju chu'ure pojonare repana chenevu'te ja'me pa'ija'mú chu'u, ñoma'kuta'ni —chiisi'kua'mú Jesús chukuna'te.

²¹ Ñuarumú Pedro na'a kueñe sani Jesure ija'che sēesi'kua'mú:

—Chukuna'te Paaku, chekurumu chu'u majapaiuja'iuji chu'uni cuhama'ne cu'ache cho'oto, jzetopuñoã cuasamaneja'ne chu'u repau cho'oche? ¿Sieterepañoãjatuka? —chiisi'kuammu.

²² Chikuna Jesús repau'te ija'che i'kasi'kuammu:

—Sieterepañoãjatukama'ne, sieterepañoãchi'api septentarepañoã cho'otojẽ'e jo'e cuasamanejũ'u repau cu'ache cho'oche —chiisi'kuammu repau.

Põsero'i cavesucuhesi'ku cho'osi'ere kuammu Jesús

²³ Ūcuarumu Jesús chukuna'te jo'e ija'che i'kasi'kuammu:

—Dios neena chekunare cu'ache cho'ocojño jo'e cuasama'ne pa'inana'me cavesucuhenare Repau cho'ojache ija'chea'me: Aperumu pa'isi'ku pã chũ'uku repau'te cho'oche cho'okainapi ũcuani põsero'i paajuna repanapi ro'ia'ju chini sãsa chiniasomu. ²⁴ Chini ũcuanukore sãepi'raku repau'te na'a rua põsero'i paakuni te'eu'te charo soni raoasomu repau. ²⁵ Jã'ata'ni repau'te cho'oche cho'okaiva'u põsero'i ro'ijache kurijẽ'e peoasomu. Jã'ajekuna pã chũ'uku chekunare soni rao, “Ikure repau rũjona'me mamachiina'me repana paamajnarũ tua peore isisõjũ'u. Chu'upi repau põsero'i paache'te koorã”, chiiu chũ'uasomu. ²⁶ Chikuna asa repava'u ũcuau ti'ljñeñena ro're puu ñu'iu ija'che i'kaku rua sãniasomu: “Chu'ure paaku, oijũ'u chu'uvare. Na'mirepa sãema'ne cha'ajũ'u. Jmanukoruãchi'a peore ro'isõra chu'u mu'ure”, chiniasomu. ²⁷ Jã'aja'ne i'kana asa pã chũ'uku repauni oiũ, “Põsero'i sãema'mu chu'u mu'ure”, chini etoasomu repau'te.

²⁸ 'Jã'ata'ni repau, etouna saiũ repau'te ja'me cho'oche cho'okaiku'te repau'te jmanukoru põsero'i

paakuni tijñaasomu. Tijña repau'te cavuna chēa rusoku, “Mu'u pōsero'i teana ro'isōjũ'u chu'ure”, chiniasomu. ²⁹ Jā'aja'ñe cho'ona repava'u ũcuau ti'jñeñena ro're puu ñu'iu ija'che i'kaku rua sēniasomu: “Chu'ava'ure oi'u na'mirepa sēema'ñe cha'ajũ'u. Jmanukoruãchi'a ro'isōra chu'u mu'ure”, chiniasomu repau. ³⁰ Jā'aja'ñe i'kava'ureta'ni cha'acuheku repauni cu'ache cho'onare chēa cuaovu'ena cuao repau pōsero'i ro'i pi'niñetu'ka paaaju chini pāi chēanani chũ'uasomu repau. ³¹ Jā'aja'ñe cho'ona asa chekuna repauna'me cho'oche cho'okaina suma'ñe cuasa oiju sani repanare paakuni peore kuaasome repau cho'osi'e. ³² Kuaarena asa pāi chũ'uku repauni soijani raa'ju chini chũ'uasomu. Rarena repau'te, “Rua cu'aku'mu mu'u. Chu'ure rua pōsero'i paaku'teta'ni mu'ure sēemanesi'ku'a'mu chu'u, mu'upi rua i'kaku, 'Oijũ'u chu'ava'ure', chiisu chu'uni sēkuna. ³³ Chu'u mu'ure oi'u re'oja'che cho'osi'ēja'che cho'okairuja'chere chekure rua cu'ache cho'oasomu mu'u. Rua cu'amu jā'a”, chiniasomu repau. ³⁴ Jā'aja'ñe i'kaku pāi chũ'uku rua pe'rukup repau pōsero'i peore ro'isōñetu'ka repau'te cu'ache cho'oche chũ'uasomu —chiisi'ku'a'mu Jesús chukuna'te.

³⁵ Chini Jesús jo'e cheke ija'che i'kasi'ku'a'mu:

—Chu'u Ja'ku Cunaumu Pa'iku ũcuaja'che cho'oja'mu musanukonare, chekuna cu'ache cho'osi'ere musanukonapi cavesuma'ñe cuasato —chiisi'ku'a'mu.

19

Rũjoromi sējoma'ñe paache'te chu'vamu Jesús
(Mr 10.1-12; Lc 16.18)

¹ Jā'aja'ñe i'kacuha Jesús Galilea cheja pa'isi'kupi Judea chejana Jordán chiacha ũsuum muikā'ko pa'ichejana sani ti'asi'ku'a'mu repau, chukuna repau neenana'me. ² Pāi

rũa jainũko ja'me tuhasinaa'me repau'te. Tuharena ũcuachejana jũ'iva'nare vasosi'kuu'mũ repau.

³ Ũcuarũmũ fariseopãi te'ena Jesús pa'ichejana rani ija'che i'kaju s̃eesinaa'me repau'te, tiiñe i'kauna repaũni ch̃ẽa cu'ache cho'oũu chini:

—¿Pãiu'te repau r̃ũjopi ũcuauache'te cho'oru cuhekũ s̃ẽjore'okũ? —chiisinaa'me.

⁴ Chitena Jesús ija'che i'kasi'kuu'mũ:

—¿Aperũmũ tocha jo'kasi'e Dios chu'o kuache ña-manaa'ñe musanũkona? Ija'che chiimũ repa:

Dios apereparũmũ pãiu'te cho'osi'kuũmũna'me romio'te cho'osi'kuu'mũ.

⁵ Jã'ajekũna mũmũ repau pũka'kupãi ja'me pa'isi'e jo'kasõ r̃ũjona'me pa'imũ.

Jã'aja'ñe cho'o ũcuate'euja'che pa'ime repana,

chiimũ.

⁶ Diopi ñato ũcuate'euja'che pa'iju ka'chanama'me repana. Jã'ajekũna pãiu'ji Dios jã'aja'ñe paapu chini jo'kasi'ere jachaku r̃ũjoni s̃ẽjosõni cu'ache cho'omũ —chiisi'kuu'mũ repau.

⁷ Chikũna repau'te ija'che s̃eesinaa'me repana:

—Moisés aperũmũ ija'che chiiche chũ'u jo'kaasomũ:

Pãiu ũcuauakũji repau r̃ũjore paacuhekũ s̃ẽjora chiiku charo repao'te s̃ẽjojañere kuaku

utija'ovana tocha pi'ni ũcuaoni isia'ku, repao chekunare ñojaja'ova.

Jã'aja'ñe cho'ocuha repau s̃ẽjore'omũ repao'te.

¿Je'se pa'iuuna jã'aja'ñe chiiche tocha jo'kau? —chiisinaa'me.

⁸ Chitena Jesús repanare i'kasi'kuu'mũ.

—Musanũkonapi cu'ache cho'ochete jo'kacuheju ũcuauache cho'oũu chiijuuna jã'aja'ñe chũ'u jo'kaasomũ Moisés. Jã'ata'ni Dios mamarũmũ jã'aja'ñe chũ'u jo'kamanesi'kuu'mũ. ⁹ Chu'u musanũkonare ija'che

i'kamɯ: Pāiɯ ũcuatɯakɯji repaɯ rŷjore chekɯre ja'me kāima'koni rurepaɯ sējosō chekoni vejani Dios ũseche'te cu'ache cho'omɯ —chiisi'kɯa'mɯ.

¹⁰ Jā'aja'ñe i'kaɯna asa chɯkɯna repaɯ neena ija'che i'kasinaa'me repaɯ'te:

—Jā'aja'ñejekɯna pāipi vejama'ñe pa'ito na'a re'ora'amɯ —chiisinaa'me chɯkɯna.

¹¹ Chitena Jesús jo'e i'kasi'kɯa'mɯ.

—Jā'ata'ni pāi vejama'ñe te'ena pa'ina ũcuarepanɯko pa'imasima'me. Dios cho'okaicojñonachi'a pa'imasime vejama'ñe pa'ina. ¹² Pāi si'ache cho'oju romi vejamana pa'ime. Te'ena chīirɯmɯna teana romi paacu'ava'na aineesiva'na pa'ime. Te'ena romire cu'a cho'ochete ũseju chekɯnapi re'vasōkatena romi peome. Chekɯnata'ni Dios chŷ'ɯñe'te cho'oju pañu chini romi vejama'me. Pāi te'ena pa'imasini vejamanejŷ'ɯ. Jā'ata'ni te'ena pa'ivesɯni vejajŷ'ɯ —chiisi'kɯa'mɯ.

*Chīiva'nare Jesús re'oja'che i'ka jo'kasi'ere kɯamɯ
(Mr 10.13-16; Lc 18.15-17)*

¹³ Ūcuarɯmɯ pāi repaɯna chīiva'nare Jesús pa'ichejana rasinaa'me, repaɯji chīiva'nani chēsekɯ Dioni re'oja'chere sēekaaɯ chini. Jā'aja'ñe rajɯna ña chɯkɯna repaɯ neena ũsepi'rasinaa'me repanare. ¹⁴ Jā'aja'ñe cho'ojuɯna Jesús chɯkɯna'te i'kasi'kɯa'mɯ.

—Chīiva'nare raiŷsemanejŷ'ɯ mɯsanɯkɯna chɯ'ɯni raapɯ. Iva'na chīiva'naja'ñe pa'iju chɯ'ure masi cuasanapi Dios chɯ'o asa chēajanaa'me —chiisi'kɯa'mɯ repaɯ.

¹⁵ Chini Jesús repava'nare chīiva'nare chēsekɯ Diore sēekani pi'ni ũcuachejapi jo'e tīichejana sanisōsi'kɯa'mɯ chɯkɯnana'me.

Pōs kuri Jesure Dios pa'icheja saiche sēniasasi'ere **kuam**

(*Mr 10.17-31; Lc 18.18-30*)

¹⁶ Ūcuar **mu** pōs Jesuni ñara chini rani ija'che sēesi'kuam repa'te:

—Masi, ¿ñquere re'oja'che cho'oni'te Dios pa'icheja saija'che chu'u? —chiisi'kuam.

¹⁷ Chikuna Jesús repa'te i'kasi'kuam.

—¿Je'se pa'iana mu'u Dios pa'icheja sasa chiikuta'ni re'oja'che cho'ochete masira chini chu'uni sēeku? Diochi'aa'mu te'eu re'oja'che cho'omasiku. Repa pa'ichejana sasa chini Repa chu'u jo'kasi'ere asa jachama'ñe cho'oku pa'ijũ'u —chiisi'kuam Jesús repa'te.

¹⁸ Chikuna pōs i'kasi'kuam.

—Maipi cho'oju paapu chini Dios chu'u jo'kasimajñarũ raa'me. Jā'ata'ni, ¿jeere Dios na'a raa chiimajñarũ cho'oja'che chu'u? —chiisi'kuam.

Chikuna Jesús i'kasi'kuam.

—Ija'chea'me Dios chiirepache, Repa chu'u jo'kasi'e: “Pāi vanisōmanejũ'u. Umupāi, romi paana chekunare romi ja'me kāimanejũ'u. Ūcuaja'che romi umu pa'ina chekunare umupāi ja'me kāimanejũ'u. Chekuna nee ñaamanejũ'u. Chekuna pa'iche'te kuani joremanejũ'u.

¹⁹ Maja'kupāi ña, kukuju pa'ijũ'u. Chekunare oiju pa'ijũ'u musanukona meñe oicheja'che”, chiim. Jā'are cho'oku pa'ijũ'u mu'u —chiisi'kuam Jesús repa'te.

²⁰ Chikuna i'kasi'kuam repa.

—Peore jā'a jachama'ñe cho'oku pa'iku'mu chu'u. ¿ñquepi chu'ure chuta'a re'oja'che cho'ochete karaku? —chiisi'kuam repa pōs. ²¹ Chikuna Jesús repa'te i'kasi'kuam.

—Mu'upi karama'ñe re'oja'che cho'ora chini mu'u paache'te cu'amajñaruãre peore ïsisõ, kuri koo chuova'na pa'iva'nani rupu ïsijũ'u. ïsisõjani rani chu'una'me ku'iu chu'u chu'ũ'ũ'ne'te cho'oku pa'ijũ'u. Jã'aja'ñe cho'oni'te Dios pa'ichejana sani re'oja'che pa'ija'mu mu'u — chiisi'kuu'mu Jesús repau'te.

²² Jesupi jã'aja'ñe i'kauna asa põsuu ïsicuheku samava'u sanisõsi'kuu'mu ruu kuriujeku.

²³ Ūcuarumu Jesús chukuna'te repau neenare ija'che i'kasi'kuu'mu:

—Kuriu'te Dios pa'icheja saiukau'teta'ni saicu'aja'mu, repauji kurire na'a ruu cuasaku Dioni cuasama'to. Ūcuarepaa'me jã'a. ²⁴ Jo'e ūcuare i'kamuu chu'u musanukonare. Camellova'ure miuñakaruu cojeruu kaka etajaicu'acheja'che kuriu'te Dios pa'icheja saicu'aja'mu, repauji kurire na'a ruu cuasaku pa'ito —chiisi'kuu'mu repau chukuna'te.

²⁵ Jesupi jã'aja'ñe i'kauna asa jñano repau'te ija'che i'kasinaa'me chukuna:

—Jã'a pa'ito, ¿je'se cho'onani Dios pa'icheja saire'oja'u? —chiisinaa'me.

²⁶ Chitena Jesús chukunani ñaku ija'che i'kasi'kuu'mu:

—Maichi'a te'ena cuasajuna Dios pa'icheja saicu'amu maire pãi. Diopi cho'okaitota'ni Repau pa'icheja saiche vesama'mu —chiisi'kuu'mu.

²⁷ Chikuna Pedro ija'che i'kasi'kuu'mu Jesure:

—Chukuna mu'una'me pañu chini chukuna paasimajñaruã peore jo'kasõ rani mu'una'me ku'ime. Jã'aja'ñe cho'osi'e ro'i, ¿ũquere koojanaa'ñe chukuna? —chiisi'kuu'mu.

²⁸ Chikuna Jesús chukuna'te ija'che i'kasi'kuu'mu:

—Dios si'amajñaruã peore jo'e mama cho'osirumu chu'u pãire ja'me paa chini Dios Raosi'ku pãi chu'una

ñu'isaivu'te ñu'iu chũ'uja'mu. Reparumu musanukona chu'una'me ku'isina ũcuaja'che pãi chũ'una ñu'isai docerepasaire te'esaichi'a ñu'iju Israelpãi docerepana jojosinani chũ'uju pa'ijanaa'me. Ūcuarepaa'me jã'a. ²⁹ Pãi chu'uni cuasaju Dios chũ'uñe'te cho'oju pañu chini chekurumu repana vu'ña jo'kasõme. Chekurumu repana majaa'chupãire jo'kasõme. Chekurumu repana majaa'choromire jo'kasõme. Chekurumu repana cho'jechĩire jo'kasõme. Chekurumu repana puka'kupãire jo'kasõme. Chekurumu repana mamachiire jo'kasõme. Chekurumu chejña repana cho'oche cho'osichejña jo'kasõme. Jã'aja'ñe cho'osina ũcuanuko repana aperumu paasinuko na'a rua jñaajanaa'me. Ūcuachi'a jūnisōsirumu Dios pa'ichejare ai sani re'oja'che pa'ijanaa'me repana. ³⁰ Pãi te'ena pōsu kuriu repau nee jo'kacuhesi'ej'a'che repana neere jo'kacuheju karama'ñe paaju chekunare, “Re'oja'che pa'inaa'me ina”, chiicojñome. Chu'u chũ'uñe'te cho'oju repana paache jo'kasōnareta'ni chekuna ña cu'ache cutume. Jã'ata'ni Dios na'a pa'isirumu repana paache'te jo'kacuheju karama'ñe paaju chekunare, “Re'oja'che pa'ime ina”, chiicojñosinare, “Cu'ache pa'inaa'me ina”, chiija'mu. Chu'u chũ'uñe'te cho'oju repana paache jo'kasō chekunare cu'ache cutucojñosinareta'ni, “Re'oja'che pa'inaa'me ina”, chiija'mu Dios —chiisi'kua'mu Jesús chukuna'te.

20

Cho'oche cho'okaisinare ro'isi'ere kuamu

¹ Ūcuarumu Jesús chukuna'te repau neenare jo'e ũcuuji cuasaku ija'chere kuasi'kua'mu:

—Repau chũ'uñe cho'onare Dios cho'ojache ija'chea'me: Pãiu cheja cho'oche cho'ocheja paaku

rua apeñatato vuni etaasomu, päire ku'e jñaá repau pisi uche chio tuakaiche'te chu'u jo'kara chini. ² Ku'e jñaá repanare, “Cho'oché cho'oché te'eumucuse denario kurire'reva te'ere'reva ro'ija'mu chu'u musanukonare”, chiniasomu. Chini, “Jau”, chitena repanare chiona chu'u saasomu repau, pisi uchere tuakaapu chini. ³ Repanare saocuha vu'ena co'i, nueve pa'itona umucuse jo'e vu'ejoopona eta au isichejana muu chekunare päi cho'oché'te peoju rupu pa'inani ñasomu repau. ⁴ Ña repanare ija'che i'kaasomu repau: “Musanukona ũcuaja'che, chu'u uche chiona sani uchere ja'me tuakaiju'u. Cho'okaisi'e ro'i masi ro'ira”, chiniasomu. Chikuna asa, “Jau”, chini, saniasome repana. ⁵ Repana saisirumu jo'e vu'ena co'iasomu repau. Co'i pa'iu nukarepau su'itona jo'e eta muu repau charo cho'osi'eja'che cho'oasomu repau. Tres pa'ito na'ito eta jo'e ũcuaja'che cho'oasomu repau. ⁶ Jã'aja'ñe cho'osi'kupi na'irepa chekurumu cinco pa'itona jo'e eta au isichejana muu chekunare päi rupu pa'inani ña ija'che i'kaasomu repau: “Je'se pa'iana musanukona cho'ochéjẽ'e cho'oma'ñe si'aumucuse ichejare pa'iju pa'iche?”, chiniasomu. ⁷ Chikuna repau'te ija'che i'kaasome repana: “Päi te'eujẽ'e, 'Rani cho'oché cho'okaiju'u chu'ure; ro'ira', chiikujẽ'e peomu chukuna'te”, chiniasome. Jã'aja'ñe i'karena asa, “Chu'u uche chiona sani uchere tuakaiju'u chu'uni”, chiniasomu repau. Chikuna, “Jau”, chini sani, na'isõcuhasirumuta'ni tuakaniasome repana.

⁸ Ūcuarumu chio paaku, repau'te cho'oché cho'okainare chu'ukaiku'te na'iana ija'che i'kaasomu: “Chu'ure cho'oché cho'okainare ũcuanukore soni rao, cho'jerepa raisinani charo ro'iju'u. Chareparo raisinare cho'jerepana ro'iju'u”, chiniasomu. ⁹ Chikuna asa

repaŋji sokuna na'ito cinco pa'itona kaka cho'oche cho'osina rianasome. Rani ūcuanuko denario kurire're te'ere'rechi'a cho'oche te'eumucuse ro'ichenuko kooasome repana. ¹⁰ Jā'anare ro'i pi'nisirumu charo saisina ūcuanani ro'ipi'rajuna ija'che cuasaasome: “Maita'ni si'aumucuse cho'oche cho'osinajeju na'a ruu koojanaa'me”, chiiju cuasaasome. Jā'aja'ne cuasanareta'ni repanare ūcuajanukoruchi'a ro'iasomu repaŋ. ¹¹ Ro'ina koo ña chio paakuni ke'reju ¹² ija'che i'kaasome repana: “Inare na'irepa sani te'ehorachi'a cho'oche cho'osinare, chukuna'te ruu asucheja si'aumucuse cho'oche ruu cho'oju na'isinare ro'ichenuko ro'isi'kuam mu'u”, chiniasome repana. ¹³ Chitena chio paaku repanare te'eu'te i'kaasomu. “Ñaku, mu'ure tii'ne cho'oma'ne ūcuarepa cho'omu chu'u. Aperumu chu'u mu'ure, ‘Cho'oche cho'oche ro'i te'eumucuse denario kurire'reva te'ere'reva ro'ija'mu’, chiisi'kuam. ¹⁴ Jā'ajekuna mu'ure ro'isinuko saku saijũ'u mu'u. Chu'upi chio paakuji inani cho'jerepa saisinareta'ni musanukonare ro'ichenuko ro'ira chiito re'omu. ¹⁵ Chu'u neea'me jā'a kuri. Repa kuri chu'ure uache cho'ore'omu. ¿Chu'upi inani oiŋ ūcuajanukochi'a ro'ikuna pe'ruche musanukona?”, chiniasomu repaŋ —Jā'aja'ne i'kaku chu'vasi'kuam Jesús chukuna'te.

¹⁶ Dios ūcuaja'che chio paaku repaŋ'te si'aumucuse cho'oche cho'osinana'me na'irepa sani cho'osinani ūcuajanukoruchi'a ro'isi'eja'che Repaŋni cuasaju Repaŋ chũ'ũne ruu jeerumu cho'onare na'a cho'je cuasaju Repaŋ chũ'ũne cho'onare ūcuapa'ruvachi'a oiŋ repana jūnisōsirumu pa'iche re'oja'chere īsija'mu.

Jesús repaŋ chuenisōjañere jo'e kumu
(Mr 10.32-34; Lc 18.31-34)

¹⁷ Ũcuaram Jesús Jerusalén vu'ejuopona maiu pāipi jainuko ja'me maijuna, chukuna'te repau neenare docerepanare te'enare soni ija'che kuasi'kua'mu:

¹⁸ —Jerusalén vu'ejuopona maime mai. Ũcuachejana chu'ure Dios Raosi'kure pāipi chēa judío phairipāi chū'unana'me judíopāi che'chonani sa jo'kajanaa'me. Ũcuanapi chu'ure vanisōjañe chū'u ¹⁹ judío peonani jo'karena, rua cu'ache cutuju pāisoju sui'sue pi'ni kurususē'verona jē'jo nuko vēasōjanaa'me repana chu'ure. Jā'ata'ni choteumucujñana vajuraija'mu chu'u —chiisi'kua'mu Jesús chukuna'te repau neenare.

Santiagona'me Juanre puka'ko Jesure sēekaisi'ere kuamu

(Mr 10.35-45)

²⁰ Ũcuaram Zebedeo mamachii puka'kona'me Jesús pa'ichejana raisinaa'me. Rani repana puka'ko Jesús ti'jñeñena ro're puusi'koa'mo mamachiire re'oja'che cho'okaijachere sēsa chini. ²¹ Jā'aja'ñe cho'okona ña Jesús repao'te ija'che sēesi'kua'mu:

—¿Ũquere chiiko mu'u? —chiisi'kua'mu repao'te.

Chikuna repao ija'che i'kasi'koa'mo:

—Iva'nare chu'u chii'va'nare, mu'u chū'urumu te'eu'te mu'u ujaūtu cakā'kona, chekuni kā'koūtu cakā'kona puuche chū'uju'ñu'iju ja'me chū'uju paapu —chiisi'koa'mo repao.

²² Chikona Jesús repao mamachiire ija'che i'kasi'kua'mu:

—Musanukona Dios cho'ojachere vesuju jā'aja'ñe sēeme. Pāipi musanukonani chu'ure cho'opi'racheja'che vanisōñu chiito, ¿cuhemanejanaa'ñe musanukona? —chiisi'kua'mu repau.

Chikuna repana ija'che i'kasinaa'me:

—Cuhema'ñe cho'ocojñojanaa'me chukuna —
chiisinaa'me repana.

²³ Chitena Jesús repanare ija'che i'kasi'kua'mu:

—Chuu cho'ocojñoñeja'ñe cho'ocojño repajanaa'me
musanukona. Jã'ata'ni musanukonare chu'una'me
ñu'ijañe chũ'u jo'kacu'amu chu'ure. Chu'u Ja'ku
apereparumuna Repau ñsija'mu chiicojñosinani
jo'kaja'mu jã'a chu'una'me ñu'ine —chiisi'kua'mu
repa. ²⁴ Ūcuarumu chukuna Jesús neena dierepana,
repa sēesi'ere asa mamachĩire ka'chanare rua
pe'rusinaa'me. ²⁵ Jã'aja'ñe pe'rujuna ña Jesús chukuna'te
soni rao ija'che i'kasi'kua'mu:

—Ie masicosome musanukona: Icheja cheja
pã chũ'una repana neenare rua cuaja pa'iche'te
chũ'uju rua chuova'nare cho'uju pa'ime. ²⁶ Jã'ata'ni
musanukonapi te'eu pã chũ'uku pasa chini repana
cho'ocheja'che cho'omanejũ'u. Jã'aja'ñe cho'oma'ñe,
cho'oche cho'okaiva'uja'che chekunare cho'okaiu
pa'ijũ'u. ²⁷ Te'euji chekunare paara chini repana
paacojñoku pa'icheja'che pa'ijũ'u. ²⁸ Jã'aja'ñe pa'iku'mu
chu'u pãire ja'me paau chini Dios Raosi'ku. Pãipi
cho'okaapu chini raisi'kuma'mu chu'u. Pãire
ũcuanukore re'oja'che cho'okaiu repana cu'are jũni
ro'ikasa chini raisi'kua'mu —chiisi'kua'mu repa
chukuna'te.

Na'ava'na ka'chanare Jesús vasosi'ere kuumu

(Mr 10.46-52; Lc 18.35-43)

²⁹ Ūcuarumu chukunapi Jericó vu'ejoopo pa'isinapi
Jesuna'me eta saijuna pã rua jainuko ja'me saisinaa'me
chukuna'te. ³⁰ Eta saiju ñato na'ava'na ka'chava'na
ma'a ru'tuva'te ñu'isinaa'me. Ūcuarumu repana Jesús
caraiche'te asa ija'che i'kaju ujachu'opi cuisinaa'me:

—Pāi Ũcuanukore Paaku, David aperumu pa'isi'ku
jojosi'ku, oijũ'u chukunava'nare —chiisinaa'me repana.

³¹ Jā'aja'ne i'kajuna chukuna'te tuhana pāi,

—Re'omu. Jo'e i'kamanejũ'u —chiisinaa'me repanare.
Jā'ata'ni repana jo'e na'a ruu cuiju i'kasinaa'me.

—Pāi Ũcuanukore Paaku, David aperumu pa'isi'ku
jojosi'ku, oijũ'u chukunava'nare —chiisinaa'me repana.

³² Jā'aja'ne i'kaju cuijuna asa canuka Jesús repanare
soni rao ija'che sēesi'kuam:

—¿Ëquere cho'okaa chini sēeñe musanukona
chũ're? —chiisi'kuam Jesús repanare.

³³ Chikuna repana,

—Pāi Ũcuanukore Paaku, chukuna ñakocaã ñoa'ku
chiime chukuna —chiisinaa'me repana.

³⁴ Jā'aja'ne i'karena Jesús repanani oi repana
ñakocaãna nona repana ñakocaã teana re'ojañakocaã
care'osōsi'kuam. Ũcuarumu repana na'ava'na pa'isina
ñakocaã re'oja'che ñaju ũcuani jovo ja'me ku'iju
pa'isinaa'me.

21

Jerusalén vu'ejoopo Jesús sani tī'asi'ere kuam

(Mr 11.1-11; Lc 19.28-40; Jn 12.12-19)

¹⁻² Ũcuarumu chukuna Jesuna'me saiju Jerusalén
kueñe cajoopo Olivo aikūti pa'ijooona Betfagé
vu'ejoopona tī'asinaa'me. Ũcuarumu Jesús chukuna'te
repa neenare te'eka'chapanarechi'a saopi'raku ija'che
chũ'usi'kuam:

—Jeejoopona kueñe cajoopona saijũ'u musanukona.
Sani ũcuachejana burrava'ore quēo suosiva'ore
chīina'me rñiva'oni jñaa'janaa'me musanukona. Jñaa
repava'nare jose ichejana rakaijũ'u. ³ Pāi ũcuakujji
musanukonare, “¿Ëque cho'oñu chini musanukona

jā'ava'nare joseche?”, chiito, “Maire Paaku iva'nare chiimu. Na'mi co'choja'mu repa iva'nare”, chijũ'u —chiisi'kuam.

⁴ Jesupi jā'aja'ñe i'kauna, aperumu Dios chu'o kuakaisi'ku tocha jo'kasi'epi ija'che chiicheji ũcuarepa ti'jñesi'kuam.

⁵ Jerusalén vu'ejoopo pa'inare ija'che i'kakaijũ'u:

“Ñajũ'u, musanukonare chũ'uku raiche.

Pe'keru pa'iu burrava'o pöse ve'eva'o mamakuni tuhiu raimu”,
chiicheji.

⁶ Ūcuarumu repa Jesús neena sani repa chu'usi'e cho'oasome. ⁷ Burrava'ore jña, repaona'me mamaku'te jose Jesús pa'ichejana ra, kãñapi tuorena Jesús repa'ure tuhisi'kuam. ⁸ Ūcuarumu pã ruu jainuko repa tuhiu saima'ana repa sē'sevu ju'ikãñapi tĩ'te ja ũhasinaa'me. Chekuna pũti kare veri ũcua ma'ana ũhasinaa'me. ⁹ Repa'te tuhana pã charo sainana'me cho'je raina ija'che i'kaju cuisinaa'me:

—jiku aperumu pa'isi'ku David Jojocojñoku ruu masi'mu! ;Diopi re'oja'che cho'okaa ikure, Repa Raosi'kure! Cunaumu Pa'iku Dios peore Masi'mu —chiisinaa'me repa.

¹⁰ Repa Jesús Jerusalén vu'ejoopo sani tĩ'asirumu repajoopo pa'ina pã repauni ñañu chini jainuko chi'i repa'te ja'me tuhasinani ija'che sēsinaa'me:

—;Jeeja'iu'u jā'u? —chiisinaa'me.

¹¹ Chitena chekuna ija'che i'kasinaa'me:

—Galilea cheja pa'ijoopo Nazaret vu'ejoopo raisi'kuam jā'u. Jesua'mu. Dios chu'o kuakaikumu —chiisinaa'me.

Dios vɯ'ena kaka pōse ĩsinare Jesús eto saosi'ere **kɯamɯ**

(Mr 11.15-19; Lc 19.45-48)

¹² Ūcuar**ɯmɯ** Jesús Dios **vɯ**'ena kaka, repav**ɯ**'e pōse koosinana'me ĩsinare peore eto saok**ɯ** chek**ɯ**nare kuri sa'ñekaisina mesako'ñana'me ũkupova'nare ĩsisina ñu'isisaiv**ɯ**ã j**ɯ**jo tajño ũhasi'k**ɯ**a'm**ɯ**. ¹³ Jã'aja'ñe cho'ok**ɯ** ija'che i'kasi'k**ɯ**a'm**ɯ** repa**ɯ**:

—Dios chu'o aper**ɯmɯ** tocha jo'kasi'e ija'che k**ɯ**am**ɯ**:

Chu'**ɯ** v**ɯ**'e pãi chu'**ɯ**re pojo**ɯ** sēev**ɯ**'ea'me, chiim**ɯ**. Jã'ata'ni m**ɯ**san**ɯ**kona pōse ñaana cho'ocheja'che kaka cu'ache cho'ome iv**ɯ**'e —chi**ɯ** eto saosi'k**ɯ**a'm**ɯ** Jesús repanare.

¹⁴ Ūcuar**ɯmɯ** na'ava'nana'me cu'acũ'a paava'na Dios **vɯ**'ena kakarena Jesús ña repanare vasosi'k**ɯ**a'm**ɯ**. ¹⁵⁻¹⁶ Jesupi Diochi'a masiche'te cho'o**ɯ**na ña judío phairipãi ch**ɯ**'**ɯ**nana'me judi**ɯ**pãi che'chona r**ɯ**a pe'rusinaa'me. Ūcuachi'a repav**ɯ**'e pa'inapi ch**ɯ**ĩpi Jesús cho'osi'ere ña, cuij**ɯ** **ɯ**jach**ɯ**'opi, “j**ɯ**k**ɯ** aper**ɯmɯ** pa'isi'k**ɯ** David Jojosi'k**ɯ** Dios Raocojñosi'k**ɯ** r**ɯ**a masi**ɯ**'m**ɯ**!”, chii**ɯ**na asa pe'ruj**ɯ** Jesure ija'che i'kasinaa'me repana:

—¿Ch**ɯ**ĩ i'kaj**ɯ** cuiche asama'k**ɯ** m**ɯ**'**ɯ**? —chiisinaa'me.

Chitena Jesús i'kasi'k**ɯ**a'm**ɯ**.

—J**ɯ**j**ɯ**, asam**ɯ** chu'**ɯ**. Dios chu'o aper**ɯmɯ** tocha jo'kasi'e, ¿ñamanaa'ñe m**ɯ**san**ɯ**kona? Ija'che chiim**ɯ**:

V**ɯ**jach**ɯ**ĩna'me na'a aina Diopi cho'okai**ɯ**na

Ūcu**ɯ**ni pojo**ɯ** re'oja'che i'kajanaa'me, chiim**ɯ** —chiisi'k**ɯ**a'm**ɯ** Jesús repanare.

¹⁷ Ūcuar**ɯmɯ** chu'k**ɯ**na repanare pãi jo'ka Jesuna'me Betania **vɯ**'ejoopona sani kãisinaa'me.

*Higoñu*ji jo'e kũimanea'ku chini i'kamũ Jesús

(Mr 11.12-14, 20-26)

¹⁸ Jo'e apeñatato Jesús chukunana'me Jerusalén vu'ejoopona jo'e co'isi'kuu'mũ. Co'ikuna Jesure ãucuhaasomũ. ¹⁹ Co'iku higoñũ ma'a ru'tuva nukañũ'te ña repañũ kueñe sani ñato repara'puruã peoñuji ja'ochi'a pa'isi'kuu'mũ. Jã'ajekuna repañũ ija'che i'kasi'kuu'mũ repaũ:

—Jmamakarujẽ'e jo'e ãira'puruã kũimaneja'mũ iñũ —chikuna repañũ teana te'erumũ jũnisõsi'kuu'mũ. ²⁰ Jã'aja'ñe cho'ouna ña cuasaju chukuna repaũ neena ija'che s̃esinaa'me repaũ'te:

—¿Je'se cho'okuna jã'añũ higoñũ teana jũnisõũ? —chiisinaa'me.

²¹⁻²² Chitena Jesús i'kasi'kuu'mũ.

—Musanukonapi Diore jachama'ñe masi cuasani higoñũ chu'u cho'osi'ejachechi'a cho'oma'ñe, cheke si'ache cho'omasiju ikũtire aikũtire, “Icheja kũñũ chiarana su'a nukajũ'u”, chiito repakũti musanukona chũ'ũñe cho'oja'mũ. Musanukona Repaũ'te s̃eñe peore cho'okaija'mũ Repaũ, Ũcuauñi masi cuasajuna. Ũcuarepaa'me jã'a —chiisi'kuu'mũ repaũ.

Jesús ruu masi i'kasi'ere kuamũ

(Mr 11.27-33; Lc 20.1-8)

²³ Jã'aja'ñe cho'ocuha jo'e rani reparumũ Jesús Dios vu'ena kakasi'kuu'mũ. Kaka pa'iu che'chokuna judío phairi chũ'unana'me judío aina rani ija'che s̃esinaa'me repaũ'te:

—¿Je'se cuasa pãi chũ'una cho'ocheja'che cho'oku mu'u? ¿Neepi chũ'urena rani cho'oku mu'u? —chiisinaa'me.

²⁴⁻²⁵ Chitena i'kasi'kuu'mũ repaũ.

—**Chũ'u** ũcuaja'che **mũsanũkonani** **chũ'o** sēniasara. ¿Neepi Juanre Pāi Okoro'vekũ'te chēa raore? ¿Diopi raou? Jā'apāani, ¿pāipi chēa raore repau'te? **Mũsanũkonapi** **kũaru** **chũ'u** ũcuaja'che iere cho'oa'kũ chini **chũ'ure** chēa raosi'kũ mami **kũaja'mũ** **mũsanũkonare** —**chiisi'kũa'mũ**.

Chikũna sãĩnechi'a ija'che cutusinaa'me repana: “¿Je'se mai ikũre i'kajanaa'ñe? Maipi, ‘Juanre Dios chēa raosi'kũa'mũ’, chiito ikũ maire, ‘¿**Mũsanũkona** je'se pa'ũna jā'aja'ñe cuasanata'ni Juan **chũ'vasi'e** cuasamanere?”, **chiija'mũ**. ²⁶ Ũcuachi'a, ‘Pāipi chēa raosinaa'me’, **chiicu'amũ** maire. Ina pāi jainũko, ‘Juan Dios **chũ'o** **kũakaikũ** pa'isi'kũa'mũ’, **chiijũ** cuasame. Jā'ajekũna maipi jā'aja'ñe i'kato ina asa pe'rujũ cu'ache cho'ojanaa'me maire”, **chiniasome** repana. ²⁷ Sãĩnechi'a jā'aja'ñe cutu pi'ni Jesure ija'che i'kasinaa'me repana:

—Juanre raosi'kũ mami vesũme **chũkũna** — **chiisinaa'me**.

Chitena Jesús i'kasi'kũa'mũ.

—**Chũ'u** ũcuaja'che **mũsanũkonapi** jā'aja'ñe i'karena **chũ'ure** **chũ'u** raosi'kũ mami **kũamaneja'mũ** — **chiisi'kũa'mũ** repau.

Pāiũ mamachĩi te'eka'chapana cho'osi'ere **kũamũ**

²⁸ Ũcuarũmũ Jesús repanani **chũ'vakũ** ija'chere cuasakũ **kũasi'kũa'mũ**:

—¿Je je'se cuasokũ **mũsanũkonare**? **Pāiũ** chĩi ka'chanare **ũmũpāichi'a** paaasomũ. Paakũji repanare te'eũ'te ija'che i'kaasomũ repau: “Jmava'ũ, iumucuse **chũ'u** pĩsi uche chio cho'oche cho'ojaikajĩũ”, **chiniasomũ**. ²⁹ **Chikũna** mamakũ i'kaasomũ. “Saiũama'mũ **chũ'ure**”, **chiniasomũ**. Jā'ata'ni na'a pa'iu jo'e mama cuasa saniasomũ repau, **pũka'kũni** cho'oche'te cho'okasa chini. ³⁰ Jā'aja'ñe cho'ocuha

puka'ku chekure mamaku'te ũcuaja'che i'kaasomu. I'kauna asa, “Jau, sasa”, chinasomu. Jã'ata'ni saimaneasomu repau —Jã'aja'ñe chiiu kuasi'kuamũ Jesús repanare. ³¹⁻³² Jã'aja'ñe kua pi'ni repanare ija'che sēniasasi'kuamũ repau:

—Musanukona cuasato repau mamachĩi, ¿kaupi puka'ku chiiche cho'okaku? —chiisi'kuamũ.

Chikuna i'kasinaa'me repana.

—Charo i'kacojñosi'ku —chiisinaa'me.

Chitena Jesús repanare ija'che i'kasi'kuamũ:

—Juan Pãi Okoro'veku rani musanukonare, Dios chũ'ũne cho'ona re'oja'che pa'iche'te chu'vasi'kuamũ. Jã'ata'ni jachasinaa'me musanukona. Jã'a cho'oto Romapãi kuri kookainana'me s'ũromi, Juan chu'vasi'ere asa chẽa repana cu'ache cho'oche ũhasõsinaa'me. Jã'aja'ñe cho'osinajeju repana jũnisõsirumu Dios pa'ichejana saijanaa'me. Musanukonata'ni repana cho'oche peore ñasinata'ni mama cuasa cu'ache cho'oche ũhasõmanesinajeju saimanejanaa'me. Ūcuarepaa'me jã'a —chiisi'kuamũ repau.

*Cho'oche cho'okaina cu'ache cho'osi'ere kuamũ
(Mr 12.1-12; Lc 20.9-19)*

³³ Ūcuarumu Jesús repanani chu'vaku jo'e chekere cuasaku kuasi'kuamũ.

—Pãiu cheja paaku pĩsi uche chio tã pi'ni si'acachio rũhiso'koro jeo tusuasomu. Repaso'koro jeo pi'ni uche cha'ca chachojavu je'naasomu repau ũcuate'evuji conora'ka meajacheja pa'ivu. Ūcuachi'a repachio kuirakaijanapi si'acachio ñaju kuirakaiju paapu chini vu'e umu nukavu'e cho'oasomu repau. Peore cho'o pi'ni repa chio kuirakaijanare jãaa jo'ka tũichejana sanisõasomu repau. ³⁴ Sani pa'iu uche tuarumu tĩ'aua repau'te cho'oche cho'okainare uche chio

kuirakaina pa'ichejana saosomu repau, uchehere miiyani rakaapu chini. ³⁵ Jã'ata'ni sani tĩ'arena ña repana uche kuirana repanare chẽa te'eu'te rua asi vaiju, chekuni vanisõju jo'e chekuni catapi asi su'aasome. Jã'aja'ñe cho'o uchejẽ'e peonare asichi'a vani co'choasome repana. ³⁶ Co'irena ña uche chio paaku repau'te cho'oche cho'okainare na'a jainukore jo'e ũcuachejana saosomu. Jã'ata'ni sani tĩ'arena repana uche chio kuirakaina peore ũcuaja'che repanare asi vani co'choasome.

³⁷ Jo'e ũcuaja'che cho'o co'chorena ña uche chio paaku ija'che cuasaku i'kaasomu: “Chu'u chĩini repana pa'ichejana saora. Jã'ureta'ni ña, kukujacosome repana”, chiiu cuasaasomu repau. ³⁸ Jã'aja'ñe cuasa mamakuni saosomu repau. Jã'ata'ni repau mamakuji sani tĩ'ana ña uche chio kuirakaina sãñechi'a ija'che i'kaasome: “Jã'u uche chio paaku mamaku'mu. Puka'ku jūnisōsirumu repau paasi'e paajua'mu jã'u. Vanisõñu jã'uni. Maipi puka'ku jūnisōsirumu repau paasi'ere paañu”, chiniasome repana. ³⁹ Chini repau'te chẽa chio ru'tuvana juha sa vanisōasome repana —chiisi'ku'a'mu Jesús repanare.

⁴⁰ Jã'aja'ñe kuacuha repau kuasi'e asasinare ija'che sēesi'ku'a'mu Jesús:

—Repau mamaku'te vanisōsi'ere asa uche chio paakuji sani, ¿je'se cho'oja'u repanare uche kuirakainare? —chiisi'ku'a'mu.

⁴¹ Chikuna repana i'kasinaa'me.

—Sani repau mamaku'te vanisōsinare sãñe vanisōja'mu repau. Repanare vanisō uche chio kuirakaijanare chekunani jñaa jo'kaja'mu repau, cu'ache cho'oma'ñe uche tua pi'ni repau'te sa ĩsijanani —chiisinaa'me repana.

⁴² Chitena Jesús i'kasi'ku'a'mu.

—¿Dios chu'o aperumu tocha jo'kasi'e jmamakarujě'e ñamanaa'ñe musanukona? Ija'che chiimũ:
 Pãi vu'e cho'ona vu'ña tuu re'ojatuure ku'eju paniasome.
 Ku'eju te'etuupu jñaani cuheasome repana.
 Cuheju jo'kaasome repatuupu.
 Chekunata'ni na'a ruu masinajeju rani repatuupu mini
 kuãa sa
 repana vu'e chakavuna nukoasome,
 repana vu'epi na'a ruu jujaa'ku chini.
 Diopi cho'okaiuna jã'aja'ñe cho'ojuna ña cuasa Repauni
 pojoju i'kame chukuna,
 chiimũ. ⁴³ Jã'ajekuna musanukonare ija'che i'kamũ
 chu'u: Repaũ chu'u jo'kasi'ere cho'oma'to uche paaku
 repaũ chio kuirakaisinare cho'osi'aja'che cho'oja'mũ
 Dios musanukonare. Musanukonare sējosō chekunani
 chēa paaja'mũ, Repaũ chu'uñe cho'ojanare. ⁴⁴ Pãiu
 vu'e tuupuna tãni ruu asi tãimũ. Ūcuachi'a vu'e tuupuji
 pãiuñi tãito jūnisōmũ —chiisi'kuu'mũ repaũ.
⁴⁵ Ūcuarumũ judío phairipãi chu'unana'me
 fariseopãi Jesús cuasaku i'kasi'ere asa masi, “Iku
 Jesús Ūcuau cuasaku kũacheji maini cu'ache i'kamũ”,
 chiiju pe'rusinaa'me. ⁴⁶ Jã'aja'ñe i'kauna asa pe'ruju
 repaũ'te chēañu chiisinata'ni pãipi, “Jesús Dios chu'o
 kuakaiku'mũ”, chiiju cuasajuna, “Maipi repaũ'te
 chēañe'te chu'uto pe'rujanaa'me ina maire”, chini
 vajuuchuju chēamanesinaa'me repana.

22

Pãi chu'uku mamaku romi vejarumu fiesta cho'oa'ju
 chini soisina cho'osi'ere kũamũ
(Lc 14.15-24)

¹ Ūcuarumũ Jesús jo'e judío phairipãi chu'unana'me
 fariseopãire chu'vakũ ija'chere cuasaku kuasi'kuu'mũ:

² —Repau chũ'uñe cho'onare Dios cho'ojache ija'chea'me: Pãi chũ'uku repau mamakuji romioni vejakuna pojoku fiesta cho'oasomu. ³ Jã'aja'ñe cho'oku ja'me fiesta cho'ojanare repau aperumu kuasinani soijani raa'ju chini, repau'te cho'oche cho'okainare chũ'u saomasom repau. Jã'ata'ni repau sani soito raicuheasome. ⁴ Raicuherena repau'te cho'oche cho'okainare jo'e chekunani saomasomu. “Ija'che chu'o sa kuajũ'u repau: Chu'upi chũ'uuna vacava'nare ãure ãujuna jujusiva'nare vani peore care'vacuhasi'ea'me. Rani ñaa'ju; chu'u neeku romi vejache'te pojoju ãure ãñu, chiijuũ'u repau”, chiniasomu repau. ⁵ Jã'ata'ni repau soicojñosina asa jachaju raicuheasome. Cuheku te'eu repau chiore ñara chini saniasomu. Cheku pösere ñsira chini saniasomu. ⁶ Chekunata'ni pãi chũ'uku saosinare chëa te'enare asi vaiju chekunani vanisōasome. ⁷ Repau vanisōsi'ere asa pãi chũ'uku rua pe'ruku repau neenare sōtaopãi chũ'u saomasomu, repau'te cho'oche cho'okainare vanisōsinani sãñe vanisō repau pa'isijoopo peore uosōa'ju chini. ⁸ Jã'aja'ñe cho'ocuhasiru repau pãi chũ'uku repau'te cho'oche cho'okainare jo'e i'kaasomu. “Chu'u neeku romi vejache ñaju pojoju fiesta cho'ojache peore care'vacuhasi'ea'me. Chu'u charo soisinata'ni raicuhesinajeju fiesta ja'me cho'omanejanaa'me repau raicuhesi'e ro'i. ⁹ Jã'ajekuna callejoovuã pãi rua nuka ku'ijoovuãna sani musanukona tijñanare ũcuuanare soni rajũ'u, fiesta'te ja'me cho'oa'ju”, chiniasomu repau. ¹⁰ Chikuna eta sani ku'iju repau tijñasinare pãi, cu'ache pa'inana'me re'oja'che pa'inare ũcuuanukore soni ra pãi chũ'uku vu'ena cuaoasome repau. Jã'aja'ñe cho'orena repavu'e timuvu'e kakaasome pãi.

¹¹ Ũcuuaru pãi chũ'uku repau soisinani ñara

chini fiesta cho'oruupuna kaka pãiu'te te'eu'te romi vejaku'te pojona fiesta cho'oju ju'ikãña ju'imava'uni ñaasomũ. ¹² Ña repau'te ija'che i'kaasomũ: “¿Je'se pa'iana mu'u romi vejaku'te fiesta cho'ona ju'ikãña ju'ima'kupi ja'me kaka pa'iku icheja?”, chiniasomũ. Já'ata'ni repau i'kamaneasomũ. ¹³ Ūcuarumu repau pãi chũ'uku ãu ãunare ija'che i'kaasomũ: “Ikure jũjñana'me cū'a vëe chijachejana ve'sena etua jo'kajũ'u. Ūcuachejare pa'iu oiũ cõjire asoche ãiu paaũ”, chiniasomũ. ¹⁴ Dios ũcuaja'che pãi chũ'uku cho'ocheja'che pãi ũcuaukore soimũ Repau'ni cuasaju jovo re'oja'che paapu chini. Já'ata'ni pãipi repau'ni cuheju te'eva'na cuasajuna jainukore chëa paama'mũ Dios —chiisi'kuamũ Jesús repañare.

*Jesús pãi chũ'unare kuri ro'iche'te i'kasi'ere kuamũ
(Mr 12.13-17; Lc 20.20-26)*

¹⁵ Ūcuarumu fariseopãi Jesupi já'aja'ne i'kauna asa sani sãiñechi'a cutuasome.

—Chekunani Jesús pa'ichejana saonu mai. Repanapi chu'ore sëejuna repau'ji tiiñe i'kato maire chũ'unani kuãnu repau i'kasi'e. Maipi kuato chekurumu repau'te chëañe chũ'ujanaa'me repaña —chiiju repaña cho'ojache care'vaasome repaña. ¹⁶ Chini repaña neenare te'enare chëa Herode'te chiikuanupu ja'me pa'inare raosinaa'me repaña, Jesuni ija'che i'kaa'ju chini:

—Masiu, chu'o ũcuarepare cutuku'mũ mu'u. Pãipi asa chëa re'oja'che paapu chini Dios chũ'uñe ũcuarepare che'choku'mũ mu'u. Já'a masime chukuna. Mu'u che'choche'te chekunapi asa cu'ache i'katojë'e kuku cuasoma'ne ũcua che'choku pa'iku'mũ mu'u. ¹⁷ Já'ajekuna mu'uni chu'o sëniasañu chiime chukuna, mu'u cuasaku i'kache'te asa masiñu chini.

Romapāi chũ'ukũji Césapi, chũkũna pa'iche ro'ire sēeto, ¿ro'ijanaa'ñe chũkũna repau'te? Jā'apāani, ¿ro'imanejanaa'ñe? ¿Je'se cuasaku mu'u? — chiisinaa'me repana.

¹⁸ Jā'ata'ni Jesús repana cu'ache cho'oñu chiiche'te masakũ ija'che i'kasi'kuu'mu:

—Re'oja'che pa'ina cho'ocheja'che sē'sevũchi'a re'oja'che cho'ome musanũkona. Chũ'upi tĩĩñere i'kaa'ku chini jā'aja'ñe sēeme musanũkona chũ'ure.

¹⁹ Kurire'reva musanũkona pa'iche ro'i ro'ijare'reva'te mini ñojũ'u chũ'ure —chiisi'kuu'mu repau.

Chikũna repau'te kurire'reva miiyani ra ñosinaa'me repana. ²⁰ Ñojũna Jesús ija'che i'kasi'kuu'mu repanare:

—Iku kurire'reva pa'iku kuechũsi'ku, ¿keeja'iu'u? Ũcuachi'a, ¿nee mamipi pa'iku ire'reva? —chiisi'kuu'mu.

²¹ Chikũna i'kasinaa'me repana.

—Maire chũ'ukũ César chiana'me repau mami pa'imũ jā'are'reva —chiisinaa'me repana.

Chitena Jesús i'kasi'kuu'mu repanare.

—Jā'a pa'ito pa'iche ro'ire repauji kuri ro'iche chũ'uto ro'ijũ'u repau'te. Dios chũ'u jo'kasi'e ũcuachi'a cho'oju pa'ijũ'u —chiisi'kuu'mu Jesús repanare.

²² Jā'aja'ñe i'kaũna asa kũku repau'te jo'ka sanisōsinaa'me repana.

*Jũ'isina vaju*raiche'te Jesure sēniasasi'ere kuamu
(Mr 12.18-27; Lc 20.27-40)

²³ Ũcuauucusena saduceopāi te'ena Jesuni ñañu chini raisinaa'me. “Pāi jũ'isina jo'e vaju'raimanejanaa'me”, chiiju cuasanajeju Jesure ija'che sēesinaa'me repana:

²⁴ —Masiu, Diopi chũ'uuna Moisés aperũmu maire tocha jo'kasi'e ija'che chiimu:

Pāiu romio'te vejasi'kupi, chuta'a chīi peokuji jo'ka jūnisōru

repu cho'jeuji veja paa'ku majaa'chu paasi'kore.

Repaoni veja chīire paaku ija'che cuasaku paau: “Chu'u a'chu jūnisōsiva'u chīijanaa'me ina chu'u chīi”,
chiau,

chiimu repu tocha jo'kasi'e. ²⁵ Jā'ajekuna chu'o kuañu chiime chukuna mu'ure. Icheja chukuna'te ja'me pa'isina majapāichi'a sieterepana pa'isinaa'me umupāi. Pa'iju repana majaa'chu chareparo cakupi te'eu romio'te veja paaku chuta'a chīi peokuji jo'ka jūnisōsi'kua'mu. ²⁶ Jo'ka jūnisōuna cho'jeu repu majaa'chu rājo pa'isi'koni veja paaku ūcuaja'che chuta'a chīi peokuji jo'ka jūnisōsi'kua'mu. Jūnisōuna na'a cho'je caku ūcuate'eo'te veja ūcuaja'che chīi peokuji jūnisōsi'kua'mu. Jā'aja'ñechi'a sieterepana ūcuanuko ūcuate'eo'te vejaju chīi peonachi'a jo'ka jūnisōsinaa'me repana. ²⁷ Repana peore jūnisōsirumu ūcuaja'che jūnisōsi'koa'mo. ²⁸ Jā'ajekuna pāi jūnisōsina ūcuanuko jo'e vajuraisirumu, ¿kupi repao'te jo'e paaja'u? — chiisinaa'me repana.

²⁹ Chitena Jesús i'kasi'kua'mu repanare.

—Tīiñe cuasame musanukona. Dios chu'o aperumu tocha jo'kasi'ejē'e vesuju jū'isinare Dios vasomasichejē'e vesume musanukona. ³⁰ Pāi ūcuanuko jo'e jūni vajuraisirumu umupāina'me romi jo'e vejamanejanaa'me Diore ja'me pa'ina ángeles pa'icheja'che pa'inajeju. ³¹ Diopi i'kakuna asaju pāi jū'isina vajurajachere kuaju tocha jo'kasi'e, ¿ñamanaa'ñe musanukona? Ija'che chiimu:

³² “Chu'u Dios, pāi jūnisōsinarejē'e vajunareja'che ñaku'mu, repana rekoñoāpi vajukuna.

Jā'ajekuna musanukona aipāi vajurumu chu'ure
 cuasasinare paaku'mu chu'u, Abrahamre, Isaare,
 Jacobre", chiisi'ku'a'mu Dios,
 chiimū repa tocha jo'kasi'e —chiisi'ku'a'mu Jesús
 repanare saduceopāi.

³³ Jesupi jā'aja'ñe che'cho'una asa kukuasome repana.

Dios pāi na'a ru'a chū'uñe'te ku'amū Jesús

(Mr 12.28-34)

³⁴ Jesupi jā'aja'ñe masi chu'va'una saduceopāi jo'e
 i'kamanesi'ere asa fariseopāi repaū pa'ichejana rani
 chi'isinaa'me. ³⁵ Chi'i repanare ja'me pa'iku te'eū
 judi'opāi che'chokuji Jesure ija'che sēesi'ku'a'mū, repaū
 masiche'te cho'o ñara chini:

³⁶ —Dios maire chū'u jokasi'e, ¿jeea'che Repaū maire
 na'a ru'a cho'ojū'u chiiche? —chiisi'ku'a'mū.

³⁷ Chikuna Jesús ija'che i'kasi'ku'a'mū:

—Pāi Ūcuanukore Paakuni Dioni musanukona aūji
 ru'a cuasaju pa'ijū'u. Musanukona rekoñoāna'me
 cuasache peore jā'api Dioni ru'a cuasaju pa'ijū'u.
 Jā'aa'me Repaū chū'u'repache. ³⁸ “Jā'are na'a ru'a
 cho'ojū pa'ijū'u”, chiimū Dios. ³⁹ Cheke ūcuaja'chea'me,
 repaū chū'u'repache. Ija'che chiimū: “Musanukona
 meñe oicheja'che chekunare oiju pa'ijū'u”, chiimū.
⁴⁰ Jā'are ka'chamajña cho'ojū pani, cheke Repaū
 chū'usi'e ūcuate'erumu peore cho'ocheja'che cho'ome
 musanukona Repaūji ñato, aperumu Repaū chu'o
 kuakaisina che'chosi'e ūcuachi'a —chiisi'ku'a'mū repaū.

¿Nee chū'a'ū pāire chū'u'ku chini Dios Raosi'ku?

(Mr 12.35-37; Lc 20.41-44)

⁴¹⁻⁴² Repana fariseopāi chi'isikuanupu chuta'a pa'ijūna
 Jesús repaū pa'iche'te ku'ara chini ija'che sēesi'ku'a'mū
 repanare:

—Cristo, Dios raoja'mu chiisi'ku pa'iche'te cuasani, ¿je'se cuasache musanukona? ¿Nee chiia'u repa'u? — chiisi'kuam mu Jesús repanare.

Chikuna i'kasinaa'me repana.

—Aperumu pa'isi'ku David Jojosi'kuam mu repa'u — chiisinaa'me repana.

⁴³⁻⁴⁴ Chitena Jesús i'kasi'kuam mu.

—Repa'u David, aperumu Dios Rekochoji cho'okaiuna ija'che i'kaasomu:

Cristo Dios Raoja'u chu'ure paaku'mu, chiniasomu. Ūcuachi'a cheke ija'che chiimu repa'u i'kaku tocha jo'kasi'e:

Dios chu'ure Paaku'te ija'che i'kaasomu:

“Chu'ure kueñe ujjũtu cakã'kona puujũ'u.

Chu'upi cho'okaiuna mu'ure cuhesina ũcuauko mu'u chũ'ũne cho'ojanaa'me”, chiniasomu Dios.

Jã'aja'ñe tocha jo'kaasomu David. ⁴⁵ ¿Je'se pa'ina, David, “Chu'ure paaku'mu Cristo”, chiisi'eta'ni, “David Jojosi'kuam mu Cristo”, chiiche pãi? —chiisi'kuam mu Jesús repanare.

⁴⁶ Jã'aja'ñe i'kauna asa sãine i'kavesuju te'echu'opojẽ'e i'kamanesinaa'me repana. Jã'ajekuna repana fariseopãi jã'arumu pi'ra repa'u'te te'eujẽ'e jo'e chu'o sãevajuchusinaa'me.

23

Fariseopãina'me judiopãi che'chona cu'ache cho'ochete kuumu Jesús

(Mr 12.38-40; Lc 11.37-54; 20.45-47)

¹ Jã'a i'ka pi'nisirumu pãire ija'che i'kasi'kuam mu Jesús, chukuna'te repa'u neenare ũcuachi'a:

² —Maire judiopãi che'chonana'me fariseopãi si'arumu Moisés tocha jo'kasi'e chu'vaju pa'ime, pãipi asa chã

cho'ojũ paapũ chini. ³ Repana chu'vajũ chũ'ũñe peore asa jachama'ñe cho'ojũ pa'ijũ'ũ. Repana pa'icheta'ni ña chẽa ũcuaja'che pa'imanejũ'ũ mũsanũkona. Ũcuana i'kache cho'oma'ñe chekere cho'onaa'me repaña. ⁴ Jmamakarũjẽ'e repañare cho'ouama'ñere chekunare rũa cuajare si'ache chũ'ũ jo'kanaa'me repaña. ⁵ Aperũmũ pa'isina judío umũpãi Dios chũ'ũsi'e cho'ojũ va'i ca'nipi rũhira'vũrũã cho'o ũcuara'vũrũã sa'navũãna Dios chu'o tochasija'orũã mañaasome, repaña jũjũñare quẽo tũñu chini. Jã'ajekũna repaña fariseopãi pãipi ña, "Re'onajejũ Dios chu'o rũa chiime ina", chiapũ chini si'ache cho'ojũ Dios chu'o tocha maña tũira'vũrũã na'a ujavũã cho'o repaña chiapũãna'me jũjũña quẽo tũime repaña. Ũcuaja'che pãipi ña, "Diore rũa cuasanaa'me jã'ana", chiapũ chini kãña re'ojakãñapi ujacueñoãre ju'ijũ nũka ku'ime repaña. ⁶ Ũcuaja'che pãipi repañani ãu ãũũ chini soito mũa repañare soisi'kũre kueñe ñũ'ineeme repaña. Ũcuachi'a mai judiõpãi chi'ivũ'ena mũa kakani masina ñũ'isaivũãre ñũ'ineena'a'me repaña. ⁷ Ũcuachi'a ãu ñsichejũñare ku'ijũna, pãipi repañani ña chẽa pojojũ, "Peore masinajejũ pãi che'chonaa'me ina", chiito rũa pojõnaa'me repaña.

⁸ 'Mũsanũkonata'ni pãire che'choni rupũ repañapi mũsanũkonani, "Peore masinajejũ pãi che'chonaa'me ina", chiapũ chini che'choto cu'amũ. Mũsanũkona chu'ũre cuasajũ majapãija'ñechi'a pa'inaa'me. Mũsanũkonare che'chokũ peore Masiũ ũcuate'eũ'mũ chu'ũ, Dios Raosi'kũ. ⁹ Ũcuachi'a icheja cheja pa'inare te'eũ'terejẽ'e masinare, "Peore masiũ'mũ ikũ", chini repañ'te, "Ja'kũ", chiijũ pa'imanejũ'ũ, Cũnaũmũ Pa'ikũ'te Diorechi'a ũcuate'eũ'te peore Masiũ'te Ja'kũ paanajejũ. ¹⁰ Ũcuachi'a pãi chũ'ũni rupũ repañapi

mʉsanʉkonani, “Peore masinajejʉ pāi chũ'ʉnaa'me ina”, chiapʉ chini chũ'ʉto cu'amʉ. Mʉsanʉkonare chũ'ʉku peore masiʉ ũcuatē'eʉ'mʉ chʉ'ʉ, Dios Raosi'ku. ¹¹ Mʉsanʉkonapi te'eʉ chekʉnare pāi chũ'ʉra chini cho'oche cho'okaiva'ʉja'che chekʉnare re'oja'che cho'okaiʉ pa'ijũ'ʉ. ¹² Ija'chea'me: Pāi ũcuanapi meñe, “Chekʉnare na'a rʉa masime chʉkʉna”, chiijʉ cuasanare, “Rʉa vestʉnaa'me ina”, chiija'mʉ Dios. Jā'ata'ni repanapi meñe, “Chekʉnare na'a rʉa vestʉnaa'me chʉkʉna”, chiijʉ cuasanare, “Rʉa masinaa'me ina”, chiija'mʉ Dios —chiisi'ku'a'mʉ Jesús.

¹³ Ūcuarʉmʉ Jesús fariseopāina'me judíopāi che'chonare ija'che i'kasi'ku'a'mʉ:

—Sē'sevʉchi'a re'oja'che cho'onajejʉna rʉa cu'ache ti'jñeja'mʉ mʉsanʉkonare judíopāi che'chonana'me fariseopāi. Dios chʉ'o masinata'ni chʉ'ʉni cuhejʉ Dios pa'icheja saimanejanaa'me mʉsanʉkona. Jā'ajekʉna chekʉna ũcuaja'che chʉ'ʉre cuasajʉ jovoñu chiisinata'ni jovoma'me mʉsanʉkona chʉ'ʉre cuheche'te ñani. ¹⁴ Ūcuachi'a va'jeva'na paache jorejʉ tʉtesōnaa'me mʉsanʉkona. Jā'aja'ñe cho'onata'ni pāipi ña, “Re'onaa'me ina”, chiapʉ chini Diore sēni rʉa jeerʉmʉ sēejʉ pa'inaa'me mʉsanʉkona. Jā'aja'ñe cho'onajejʉna Diopi chũ'ʉna rʉa cu'ache ti'jñeja'mʉ mʉsanʉkonare, sē'sevʉchi'a re'oja'che cho'onare.

¹⁵ 'Sē'sevʉchi'a re'oja'che cho'onajejʉna rʉa cu'ache ti'jñeja'mʉ mʉsanʉkonare judíopāi che'chonana'me fariseopāi. Jā'aja'ñe cu'ache pa'inapi si'achejña ku'ijʉ chiaraã chekʉkã'jño jēni, pāi jainʉkore che'chome mʉsanʉkona, repanapi asa chēaa'jʉ chini. Mʉsanʉkonapi che'chojʉna asa chēasina

mʉsanʉkonare na'a cajejaiche cu'ache pa'inajejʉ
mʉsanʉkona saijatoana vati toana saijanaa'me repana.

16 'Na'ava'napi ũcuaja'che na'ava'nani juha sacheja'che
chekʉnare cu'ache che'chonajejʉna rʉa cu'ache
ti'jñeja'mʉ mʉsanʉkonare. Ija'che i'kajʉ che'chonaa'me
mʉsanʉkona: “Dios mamire i'kacuhejʉ Repaʉ
vʉ'ere roijʉ, ‘Cho'ojanaa'me’, chiisi'ere cho'omaneni
cu'ache cho'oma'me. Jā'ata'ni Dios vʉ'e pa'imajñarʉã
pachokuri cho'osimajñarʉãre roijʉ, ‘Cho'ojanaa'me’,
chiisi'ere cho'omaneni cu'ache cho'ome mʉsanʉkona”,
chiinaa'me. 17 ¡Ñakocaã ñamava'naja'ñe rʉa vesʉnaa'me
mʉsanʉkona! ¿Keere Dios na'a rʉa chiiku? ¿Repaʉ
vʉ'e? Jā'apãani, ¿pachokuri repavʉ'equē? Dios
rʉa chiimʉ Repaʉ vʉ'e. Repa pachokuri ũcuachi'a
repavʉ'e pa'ichejekʉna chiimʉ Repaʉ. 18 ũcuachi'a
ija'che i'kanaa'me mʉsanʉkona: “Mesako'a pã Diore
ĩsisimajñarʉã tʉo ʉoko'are roijʉ, mʉsanʉkona
‘Cho'ojanaa'me’, chiisi'ere cho'omaneni cu'ache
cho'oma'me. Jā'ata'ni Diore ĩsisimajñarʉãre roijʉ,
‘Cho'ojanaa'me’, chiisi'ere cho'omaneni cu'ache
cho'ome”, chiinaa'me. 19 ¡Ñakocaã ñamava'naja'ñe rʉa
vesʉnaa'me mʉsanʉkona! ¿Keere Dios na'a rʉa chiiku?
¿Repaʉ'te ĩsimajñarʉã? Jā'apãani, ¿repamajñarʉã
ʉoko'a? Dios rʉa chiimʉ repaʉ'te ĩsimajñarʉã. Repako'a
ũcuachi'a repaʉ'te ĩsimajñarʉã ʉoko'ajekʉna chiimʉ
Repaʉ. 20 Repako'are pãipi roijʉ i'kani repako'a tʉosi'e
ũcuachi'a peore roijʉ i'kame. 21 ũcuaja'che Dios vʉ'ere
roijʉ i'kani repavʉ'e Pa'iku'te Diore ũcuachi'a roijʉ
i'kame. 22 ũcuaja'che cʉnaʉmʉre roijʉ i'kani repacheja
pa'isaivʉ Dios chʉ'ʉkʉ ñu'isaivʉ'te roijʉ ũcuachi'a
repasaivʉ ñu'iku'te Diore roijʉ i'kame.

23 'Dios chʉ'ʉ jo'kasi'ere cho'oju ja'orʉã ău

va'isuche maña kua'koja'oruäre si'arumu ïsiju pa'inaa'me musanukona, Repau chu'ure ïsijũ'u chiisi'e. Chekurumu dierepaja'oruã jñaani te'eja'oru ïsinaa'me. Chekurumu cienrepaja'oruã jñaani dierepaja'oruã ïsinaa'me. Jã'aja'ne cho'onata'ni Dioni masi cuasama'ne pa'ijũ sê'sevuchi'a re'oja'che cho'onajeju Dios chu'urepache asa jachaju cho'omanaa'me musanukona: re'oja'che cho'oche, chekunare oiju pa'iche, chekunare ũcuarepa cho'oche. Jã'aja'ne cho'onajeju na ruu cu'ache ti'jñeja'mu musanukonare fariseopãina'me judiöpãi che'chonare. Repa cu'amajñarũ ũcua ïsiju pa'ijũ'u Diore. Repau chu'usi'ea'me jã'a. Jã'ata'ni, “Chekunare re'oja'che cho'okaiche'te na'a ruu cho'oju pa'ijũ'u”, chiimũ Dios. ²⁴ Na'ava'napi chekunani juha sacheja'che cho'ome musanukona. Ñiñena mi'api tuãni mañaru jmava'ureta'ni ña mini sêjo ñiñeja'ne Dios ruarepa chu'uma'ñere si'arumu cuasaju ruu cho'ome musanukona. Ūcuachi'a camelloji tuãni mañaru ujuu'teta'ni ña mini sêjoma'ne ũcuau'te cuasoma'ne teana ruosõñeja'ne Repau chu'urepacheta'ni cuasamapu cho'oma'me musanukona.

²⁵ Ūcuachi'a cunaro'rona'me cunare'a sê'sevuchi'a sosaju sa'navũ sosama'ñeja'ne musanukona rekoñoã cu'ache cuasache jo'kasõmanajeju sê'sevuchi'a re'onaja'ne cho'oju chekuna nee joreju tute paanaa'me musanukona. Ūcuachi'a musanukonare cho'ouache ũcuuache cho'onaa'me. Jã'aja'ne pa'ijuna Diopi chu'una ruu cu'ache ti'jñeja'mu musanukonare fariseopãina'me judiöpãi che'chonare. ²⁶ Musanukona fariseopãi rekoñoã cu'ache cuasanaa'me. Jã'ajekuna musanukona rekoñoã cu'ache cuasache'te jo'kasõjũ'u. Jo'kasõni re'oja'che cho'oju pa'ijanaa'me musanukona.

²⁷⁻²⁸ Musanukona judiöpãi che'chonana'me fariseopãi

pāi'u'te tāsicheja catapu poja'che choasi'pure nukorena re'oja'che ñoñeja'ñe sē'sevuchi'a re'onaja'ñe ñome. Jā'ata'ni musanukona rekoñoã jū'isi'kure tāsicoje sa'navu jā'jusi'ena'me tara pa'icheja'che cu'ache cuasanata'ni sē'sevuchi'a re'onaja'ñe cho'ojuna pāi ña, “Re'onaa'me ina”, chiime musanukonare. Jā'aja'ñe cho'ojuna ruu cu'ache ti'jñeja'mu musanukonare.

²⁹ 'Sē'sevuchi'a re'oja'che cho'onajejuna ruu cu'ache ti'jñeja'mu musanukonare judiöpai che'chonana'me fariseopai. Ūcuachi'a aperumu Dios chu'o kuasiva'nana'me Dioni cuasaju re'oja'che pa'isinare musanukona aipāipi vanisōsiva'nare tāsichejña sē'sevuchi'a, re'oja'che ñochejña care'vaju pa'ime musanukona, pāipi ña, “Dios chu'o kujaju chuenisōsiva'nare oime jā'ana”, chiapu chini. ³⁰ Jā'aja'ñe cho'ojuna ija'che i'kanaa'me musanukona: “Mai aipāi pa'irumu chukunapi ja'me pani Dios chu'o kuasiva'nare vanisōmanera'asinaa'me”, chiinaa'me. ³¹ Jā'aja'ñe i'kaju, “Dios chu'o kuasiva'nare vanisōsina jojocojñosinaa'me chukuna”, chiicheja'che ku jñaume musanukona. ³² Musanukona aipāi cho'osi'eja'che cu'ache cho'ojuna pañu chiime musanukona. Jā'aja'ñe cho'ojuna ruu cu'ache ti'jñeja'mu musanukonare.

³³ 'Aña pa'icheja'che ruu cu'ache pa'inaa'me musanukona. Jā'ajekuna Dios musanukonare vati toana saoja'mu. ³⁴ Jā'aja'ñe pa'inani chu'u musanukonare Dios chu'o kujajanana'me Repa chu'o che'chojanana'me masinare chēa raoja'mu. Jā'ata'ni musanukona repanare cuheju te'enare vanisōju chekunare kurususē'veroāna jē'jo vēasōju jo'e chekunare mai judiöpai chi'ivu'ñana muva asi vaijanaa'me. Ūcuaja'che repanani cu'ache cho'oñu chini vu'ñajoopoã repa saisiyoopoã tuha ku'ejanaa'me musanukona. ³⁵ Jā'are cuhasōma'ñe

cho'oju pani, aperumu Dioni cuasaju re'oja'che pa'inare vanisōsi'e ro'i musanukonapi peore ro'ijanaa'me. Chareparo re'oja'che cho'osi'kure Abelre vanisōsirumupi Berequías mamaku'te Zacarías'te, Diore ĩsimajñarua uochejana vanisōrumujatu'ka re'oja'che pa'isinare musanukona aipāipi vanisōrena musanukonapi ro'ijanaa'me repanare vanisōsi'e ro'i. ³⁶ Ūcuarepaa'me jā'a. Irumu pa'inapi repana cho'osi'e peore ro'ijanaa'me musanukona —chiisi'kua'mu Jesús repanare.

*Jerusalén vu'ejoopo pa'inani oimu Jesús
(Lc 13.34-35)*

³⁷ Ūcuarumu Jesús jo'e i'kasi'kua'mu.

—Musanukona Jerusalén vu'ejoopo pa'ina cu'ache cho'ochete ñaku rua suma'ku pa'imu chu'u. Kurao repao chiiva'nare kue'chaka vu'evuaña soni paacheja'che re'oja'che cho'okasa chiiku'teta'ni cuheme musanukona chu'ure. Musanukona Jerusalén vu'ejoopo cana Repau chu'ore musanukonani kuaa'ju chini Dios raosiva'nare cuheju vanisōnaa'me. Ūcuachi'a Repau chu'ore chu'vaa'ju chini Dios raosiva'nare cuheju si'arumu catapi su'a vĕasōnaa'me musanukona. ³⁸ Asarepajū'u. Ijoopo musanukona pa'ijooopo Jerusalén vu'ejoopo, pāipi cu'ache cho'oñu chiito ũsemanaja'mu Dios. Ūsemana pāi rani peore ñañosōjanaa'me ijoopo. ³⁹ Chekere kuara. Saipi'ramu chu'u chura. Sanisōuna rua jeerumu ñamanejanaa'me musanukona chu'ure. Jā'ata'ni chu'upi jo'e chejana cajekuna ña, “Diopi re'oja'che cho'okaa'u ikure, Repau Raoku'te”, chiijanaa'me musanukona chu'ure —chiisi'kua'mu Jesús.

24

Dios vu'e ñañosõjañere kuamu Jesús

(Mr 13.1-2; Lc 21.5-6)

¹ Ūcuarumu Jesús Dios vu'e pa'isi'kupi eta saiuna chukuna repa neena repa'te rani,

—Dios vu'e pa'iche'te ñaju cutuñu —chiisinaa'me.

² Chitena Jesús ija'che i'kasi'kua'mu:

—Musanukona ivu'e Dios vu'e pa'iche'te peore ñaju cutume. Já'ata'ni na'a pa'isirumu, catapuã te'epujë'e chekupuna'me su'ima'ñe peore ñañosõjanaa'me pã ivu'e —chiisi'kua'mu Jesús chukuna'te.

Cheja si'api'rarumu cho'ojachere kuamu

(Mr 13.3-23; Lc 17.22-24; 21.7-24)

³ Já'aja'ñe i'kacuha Jesús chukuna repa neenana'me sani Olivo aikütina muni pu ñu'isi'kua'mu. Ūcuarumu chukuna repa'ni chu'ore te'ena sēniasañu chini raisinaa'me repa'te. Rani ija'che sēsinaa'me:

—Mu'u chukuna'te kuasi'e, ¿jeerumu cho'ojachea'che? Ūcuachi'a mu'u jo'e rajarumuna'me icheja cheja si'ajarumu tī'añe, ¿je'se masijanaa'ñe chukuna? —chiisinaa'me chukuna.

⁴ Chitena Jesús i'kasi'kua'mu.

—Ñarepaju pa'iju jorena i'kache asa chēama'ñe pa'ijũ'u. ¡Cacu'ocojñoñe! ⁵ Pã jainuko te'enachi'a ku'iju joreju chu'uni roiju, “Dios Raosi'kua'mu chu'u. Cristoa'mu”, chijjanaa'me. Já'aja'ñe i'kaju jorejuna pã jainuko repanare cuasaju jovojanaa'me repa.

⁶ Ūcuachi'a si'achejña pã vaiche asani kukumanejũ'u musanukona. Já'aja'ñe pa'ija'mu cheja si'api'rarumu. Já'ata'ni cheja chuta'a si'amanaja'mu. ⁷ Pã ūcu-ate'echeja pa'ina chekuchejña pa'inani sani vanisõjanaa'me. Ūcuaja'che ruarepa asuku ãupi aineemauna

pāi si'achejñarũã ãucuhana jūnisōjanaa'me. Ũcuaja'che cheja si'achejñarũã r̄ua pi'ruja'm̄u. ⁸ Jā'ata'ni peore jā'a na'a r̄ua cu'ache cho'or̄um̄upi tī'api'rak̄u chareparo cho'oche'me.

⁹ Repar̄um̄u pāi m̄usan̄ukonare ch̄u'uni cuasaj̄una cuhej̄u ch̄ẽa sa chek̄unani jo'kajanaa'me, cu'ache cho'oa'j̄u chini. Jā'aja'ñe cho'o'j̄u m̄usan̄ukonare te'enare vanisōjanaa'me repana. Pāi si'avāj̄u m̄usan̄ukonare ch̄u'uni cuasaj̄una cuhejanaa'me.

¹⁰ Repar̄um̄u pāi jain̄uko ch̄u'ure cuasache jo'kasō pa'ij̄u, ch̄u'ure ũcua cuasava'nare cuhej̄u chek̄unapi repanani cu'ache cho'oa'j̄u chini rope'e ch̄ũ'ũ jo'kajanaa'me.

¹¹ Ũcuachi'a pāi jain̄uko te'enachi'a ku'ij̄u, “Dios ch̄u'o k̄uakaiku'm̄u ch̄u'ũ”, chiij̄u jorej̄u pāi jain̄ukore cac̄u'o'j̄u pa'ijanaa'me. ¹² Repar̄um̄u r̄ua si'ache cu'ache cho'or̄um̄ujek̄una pāi jain̄uko chek̄unare cuasache jo'kasōjanaa'me.

¹³ Jā'ata'ni pāi repana jūnisōr̄um̄ujat̄u'ka ch̄u'ure masi cuasana Dios pa'ichejare ai sani pa'ijanaa'me. ¹⁴ Pāi cu'ache cho'oche ũhasinare Dios ch̄ẽa paache k̄uach̄u'o Rep̄a ch̄u'o re'oja'che ch̄u'ure cuasanapi ku'ij̄u ch̄u'vajanaa'me,

pāi si'achejña pa'ina asa ch̄ẽaa'j̄u chini. Jā'aja'ñe cho'o pi'nisir̄um̄una icheja cheja si'asōja'm̄u.

¹⁵ 'Dios ch̄u'o aper̄um̄u k̄uasi'k̄u Daniel tocha jo'kasi'e ija'che chiim̄u:

Na'a pa'isir̄um̄u pāi Dios cuheche'te rup̄u t̄ũosi'k̄uni

Dios v̄u'ena sa n̄uko,

“Dioa'm̄u ik̄u. Pojoj̄ũ'ũ ik̄ure”, chiijanaa'me,

chiim̄u. Repa tochasi'ere ña masijanaa'me m̄usan̄ukona.

¹⁶ Pāipi jā'aja'ñe cho'o'j̄una ñani Judea cheja pa'ina aik̄ujñana v̄u'v̄u katisōa'j̄u. ¹⁷ Pāi ũcuauana repana v̄u'ña ve'koroãre pani cu'amajñar̄uãre miñu chini

kakama'ñe teana v̄u'v̄usōa'j̄u. ¹⁸ Ũcuaja'che pāi chiño

saisina pani repana vu'ña paache'te cu'amajñaruãre miñu chini co'ima'ñe teana ũcuachejapi vu'vusõa'ju. ¹⁹ Reparum romiva'nare chíi su'iva'nana'me oje chūsava'nare rua vesache cu'ache pa'ija'mu. ²⁰ Dioni rua sēeju pa'ijũ'u, reparumupi puumucusena jā'apāni okorumuna tĩ'amanea'ku chini. ²¹ Reparum tĩ'aru mamarumupi pi'ra irumujatu'ka pāi jmakarujẽ'e ñama'ñepi cu'a rua cu'acheji pa'ija'mu. Ūcuachi'a reparum cho'osi'e cu'a jo'e ti'jñemaneja'mu. ²² Repa cu'ache pa'irumure Diopi ñsemana na'a jeerumu cu'ache pa'ito pāi te'eujẽ'e jujama'ñe cho'osõra'ame. Jā'ata'ni Diopi Repa chẽa paanani oiũ ñsekuna cu'a rua jeerumu pa'imaneja'mu.

²³ 'Reparum pāi musanukonare ija'che i'kajanaa'me: "Rani ñajũ'u. Dios Raosi'ku Cristo ichejare pa'imũ". Jā'apāni, "Sani ñajũ'u. Dios Raosi'ku jeechejare pa'imũ", chijanaa'me. Pāipi jā'aja'ñe i'kato asa jachajũ'u musanukona. ²⁴ Reparum pāi te'ena ku'ijũ jorejũ, "Dios Raosi'ku'a'mu chu'u. Cristoa'mu", chijanaa'me. Chekuna, "Dios chu'o kuakainaa'me chukuna", chijanaa'me. Jā'aja'ñe jorejũ i'kajũ Dios cho'ocheja'chere cho'o ñojanaa'me repana, Dios chẽa paanapi ña Repa'te cuasache'te jo'kasõ ũcuanani jovo repana chũ'uñe'te cho'ojũ paapu chini. Jā'ata'ni Dios neenapi ñarepajũ pa'imani repana jorena i'kachũ'o asa cuasajũ jovojanaa'me. ²⁵ Musanukonare chu'u repana cho'ojachere masia'ju chini irumuna kumamu. ²⁶ Jā'ajekuna pāiũ ũcuauakujĩ musanukonani, "Rani ñajũ'u. Dios Raosi'ku pāi peochejare pa'imũ", chiito sani ñamanejũ'u. Ūcuachi'a chekunapi, "Rani ñajũ'u. Dios Raosi'ku jeechejare kati pa'imũ", chiito cuasamanejũ'u. ²⁷ Cunamupi oko fe'neni ñsum

mũikã'kopi ãsũũ na'ikã'kojatũ'ka peore miañe fe'ne chũvokuna ñame pãĩ. Chũ'ũ ũcuaja'che Dios Raosi'kũ icheja cheja jo'e cajerũmũ pãĩ ũcuanũko ñajũ'te cajeja'mũ. ²⁸ Cu'ava'nare jũni jã'jusiva'nare jñaã caje chi'ime vacho —chiisi'kua'mũ Jesús chũkuna'te.

Pãire ja'me paaũ chini Dios Raosi'kũ jo'e rajjachere kũamũ

(Mr 13.24-37; Lc 17.26-30, 34-36; 21.25-36)

²⁹ Ũcuarũmũ Jesús chũkuna'te jo'e i'kasi'kua'mũ.

—Repa cu'ache cho'o pi'nisirũmũ ãsũũ miamaneja'mũ. Pãimiaũ ũcuaja'che miamaneja'mũ. Cũnaũmũ pa'ina ma'jñoko chejana tuã'tuasõjanaa'me. Ũcuachi'a cũnaũmũ pa'imajñarũã ñũ'kueja'mũ. ³⁰ Reparũmũ pãĩ si'achejñarũã pa'ina chũ'ũre cuhena cũnaũmũ cho'оче'te ña, “Dios Raosi'kũ jo'e cajepi'racosomũ”, chini kũkũcajejani rũã oijanaa'me. Jã'aja'ñe cho'otona chũ'ũ Dios Raosi'kũ peore Masiũji, rũã re'oja'che ñoũ ko'sija'ie cũnaũmũpi pãĩ ũcuanũko ñajũ'te pikona'me cajeja'mũ. ³¹ Reparũmũ trompetavũ rũã asoche juhitona chũ'ũ neenare ángeles chũ'ũ saoja'mũ chũ'ũ. Chũ'ũũna sani ku'ijũ chũ'ũ chẽã paanare cheja si'acheja pa'inare ãsũũ mũikã'ko sũripũ cakã'ko, co'covũ cakã'ko pa'inana'me ãsũũ na'ikã'ko pa'inare ra chi'ijanaa'me repana.

³² 'Chura higoñũ pa'iche'te cuasajũ'ũ. Higoñũ karũã ã'jkarũã carũni ja'o ma'mañe ñani, “Ũsũũũ tĩ'api'ramũ ie”, chiime mũsanũkona. ³³ Ũcuaja'che chũ'ũ chura kũasi'epi tĩ'akũna ñani, “Jesús Dios Raosi'kũ chejana jo'e cajepi'ramũ”, chiijanaa'me mũsanũkona. ³⁴ Mũsanũkona jojosina chuta'a jũnisõmarũmũna chũ'ũ kũasi'e peore ti'jñeja'mũ. Ũcuarepaa'me jã'a.

³⁵ Cunaumuna'me cheja si'asōja'mu. Chu'u chũ'u jo'kasi'eta'ni si'asōma'ñe ũcua pa'ija'mu.

³⁶ 'Pāi te'eujē'e masima'me chu'u kuasi'e pa'ijarumu. Cunaumu pa'ina ángeles ũcuachi'a vesume. Chu'u Dios Mamaku ũcuachi'a vesumu. Ja'kuchi'a masimu jā'a.

³⁷ 'Chu'u Dios Raosi'ku jo'e cajeumucuse ti'apirarumu Noé pa'irumu pa'isina pa'isi'ēja'che cu'ache pa'ijanaa'me pāi. ³⁸ Reparumu pāi chuta'a cheja peore ko'sa mevosōmarumu Dioni cuasamaru āu āiju, cono ũkuju, romi vejaju, repanare uache cho'oju paniasome, Noé choovu ujavu kakaumucusejatuka.

³⁹ Jā'ata'ni repana, “Cu'ache ti'jñeja'mu maire”, chiima'ñe pa'irumuna okopi ra ko'sauna peore runisōasome. Ūcuaja'che pāi chu'u Dios Raosi'ku rajache cuasamarumuna jo'e rajaja'mu chu'u. ⁴⁰ Reparumu ángeles caje chekurumu umupāi te'eka'chapana chio ũcuate'echio pa'inare te'eu'te saju chekuni jo'kajanaa'me. ⁴¹ Chekurumu romi te'eka'chapana ũcuate'echeja āu toanare te'eo'te saju chekoni jo'kajanaa'me.

⁴² 'Chu'u musanukonare paaku rajarumu vesume. Jā'ajekuna ñarepaju pa'iju chu'uni cha'aju pa'ijũ'u.

⁴³ Iere asa chēajũ'u musanukona. Pāiu vu'e paaku ñaau rairumu masini pē'jemu, ñaau kakache'te ũsera chini.

⁴⁴ Musanukona chu'u rajache cuasamarumuna icheja cheja jo'e cajeja'mu chu'u, Dios Raosi'ku. Jā'ajekuna vu'e paaku ñaau'te pē'jeñeja'ñe chu'u cajejachere pē'jeju musanukona rekoñoā re'ojarekoñoā care'vaju pa'ijũ'u —chiisi'ku'a'mu Jesús.

Dios chũ'uñe re'oja'che cho'ona pa'ichena'me re'oja'che cho'omana pa'iche'te kuumu

(Lc 12.41-48)

⁴⁵ Ūcuarumũ Jesús chukunani chu'vakũ ija'chere cuasakũ kuasi'kuu'mũ:

—Cho'ochẽ cho'okaikũ rũhiñẽ cuasakũjekũ repau'te paakũ chũ'ũ jo'kasi'e re'oja'che cho'okaiũ paniasomũ. Jã'aja'ñẽ cho'okũna repau'te paakũ so'ona saipi'rakũ ũcuauñi cheke cho'ochẽ chũ'ũ jo'kaasomũ, chekunani repau'te cho'ochẽ cho'okainani repana chiiche'te ãure si'aumucujña ïsikaiũ paau chini. Jã'aja'ñẽ jo'ka so'ona sanisõasomũ repau. ⁴⁶⁻⁴⁷ Sani pa'isi'kũpi na'a pa'isirumũna jo'e rani ñato repau'te cho'ochẽ cho'okaiva'ũ, repau chũ'ũ jo'kasi'e re'oja'che cho'okaiũ paniasomũ. Jã'aja'ñẽ re'oja'che cho'okaisi'ere co'i ña repau'te paakũ pojokũ repau paache peore ũcuauñi jo'kaasomũ, chũ'ũkaiũ paau chini. ⁴⁸⁻⁴⁹ Jã'ata'ni repau'ji cu'ache cuasakũ ija'che cho'oru rũa cu'ache ti'jñera'amũ repau'te, “Chu'ure paakũ, so'o saisi'kũ pesa raimaneja'mũ”, chini repau'te ja'me cho'ochẽ cho'okainare vaiũ, cono jũ'inana'me jovo repau'te paakũ nee ãu rũa ãiũ conore ũkukũ pa'ito. ⁵⁰ Ūcuachi'a repau'te paakũ raijarumũjẽ'e cuasama'ñẽ pa'iu repau'jẽ'e vesurumũna raira'amũ repau. ⁵¹ Jã'aja'ñẽ cho'okũ pa'ikũni rani ña repau'te paakũ rũa pe'rukũ rũa vani pi'ni cu'achejana saora'amũ repau'te, sã'sevũchi'a re'oja'che cho'onare saochejana. Saõna ũcuachejare pa'iu rũa oiũ cõjire asoche ãiũ rũa chuova'ũ pa'ira'amũ —chiisi'kuu'mũ repau.

25

Romichĩ dierepana cho'osi'ere kũamũ

¹ Ūcuarumũ Jesús chukunani jo'e chu'vakũ ija'chere cuasakũ kuasi'kuu'mũ:

—Pãi chu'ũ jo'e raijachere cha'aju repana rekoñoã re'ojarekoñoã care'vasinare chu'ũ cho'ojache

ija'chea'me: Pãiu romi vejajau cheku cheja sani pa'isi'kupi jo'e raiuna romichii dierepana repauni tijña pojoñu chini uopuã u'chape'epi miapuã mini eta muasome. (Aperumu judío romichii, romi vejapi'ranare jā'aja'ñe cho'oasome.) ² Repana romichii, cincorepana rūhiñe cuasamasina paniasome. Chekuna cincorepana rūhiñe cuasavesuasome. ³ Repana romichii rūhiñe cuasavesuna uopuã mini sanata'ni u'chape'e repapuã pa'iche si'aua jo'e ro'vejache samaneasome. ⁴ Chekunata'ni rūhiñe cuasamasinajeju uopuã mini u'chape'e repapuã pa'iche si'aua jo'e ro'vejache churura'puruãna ro've saasome. ⁵ Sani repana romichii romi vejajapi pesa raimauna cha'a ca'na ũcuanuko ũme kãnisōasome. ⁶ Ñamirepana pã i'kache ija'che chiiche'te asaasome repana romichii: “Romi vejajau ranicuhamu. Sani tijña pojojũ'u repau'te”, chiniasome. ⁷ Jā'aja'ñe i'kache'te asa repana romichii, ũcuanuko vuni uopuã care'vaasome. ⁸ Ūcuarumu rūhiñe cuasavesuna chekunani masinani ija'che i'kaasome: “Chukuna'te uopuã chachapi'ramu. Musanukona paache u'chape'e jmanukoruã ĩsijũ'u chukuna'te; ro'veñu”, chiniasome. ⁹ Chitena rūhiñe cuasamasina i'kaasome. “Pãame. Chukunapi ĩsisōru u'chape'e karasōja'mu maire ũcuanukore. U'chape'e ĩsichejana sani musanukona chiiche koojũ'u. Jā'aja'ñe cho'oto na'a re'omu”, chiniasome. ¹⁰ Chitena repana u'chape'e kooñu chini saisirumuna romi vejajau rianiasomu. Ūcuarumu romichii rūhiñe cuasamasina repau'te tijña pojoju ũcuana'me vu'ena kakaasome repau romi vejache'te ñaju pojoñu chini. Kakarena repavu'e jatisa'aro jeosōasome. ¹¹ Repana kakasōsirumuna romichii chekuna u'chape'e kooñu chini saisina ũcuavu'ena rani tĩ'a ija'che i'kaasome repau'te: “Jatisa'aro vatakaijũ'u

chukuna'te; kakañu”, chiniasome. ¹² Jã'aja'ñe i'kanareta'ni ija'che i'kaasomu repau: “Musanukonare vesuku'mu chu'u. Ūcuarepaa'me jã'a”, chiniasomu. ¹³ Musanukona ūcuaja'che chu'u jo'e rajjarumu vesunajeju ñarepaju pa'iju, romichĩ cuasamasisina cho'osi'aja'che peore re'oja'che care'va pa'iju cha'ajũ'u chu'ure —chiisi'kuamũ Jesús chukuna'te.

Kurire're koosina pa'iche'te kuamu

(Lc 19.11-27)

¹⁴ Ūcuarumu Jesús chukunani jo'e chu'vakũ ija'chere cuasaku kuasi'kuamũ:

—Dios chũ'u jo'kasi'e masi cho'osinana'me masi cho'omanare Repau cho'ojache ija'chea'me: Pãiu chekuchejana saipi'raku repau'te cho'ochē cho'okainare soni rao repanare te'enarechi'a kuri ĩsiasomu, ūcuapi cho'ochē'te cho'oa'ju chini. ¹⁵ Soni te'eu'te cinco milrepare're kurire're ĩsiasomu, chekuni dos milrepare're, jo'e chekuni milrepare're. Na'a ruu paamasiku'te na'a ruu ĩsi, chekunare na'a vesunare jmanukoruã ĩsi sanisõasomu repau. ¹⁶ Repau jo'ka sanisõsirumu repau'te cho'ochē cho'okaiku kuri cinco milrepare're koosi'ku põsere koo ĩsiku jo'e cinco milrepare're koasomu. ¹⁷ Cheku dos milrepare're koosi'ku ūcuaja'che põsere koo ĩsiku jo'e dos milrepare're koasomu. ¹⁸ Jã'ata'ni cheku milrepare're koosi'ku sani chejana coje ũni repau'te paaku nee kurire're ūcuacojena chave paaasomu.

¹⁹ Ruu jeerumu sani pa'isi'kupi repanare paaku co'i ūcuanani soapu chini chũ'u saomasu, repau ĩsisi'ere kurire repa paaju cho'osi'ere kuẽkue ña masira chini. ²⁰ Sotena cinco milrepare're koosi'ku charo rani repau'te paaku'te ija'che i'kaasomu: “Chu'ure

paaku, mu'u chu'ure ĩsisire'repi pōsere koo ĩsiku jo'e cinco milrepare're koosi'kua'mu chu'u", chini, repau'te kurire're diez milrepare're ĩsiasomu repau. ²¹ Chikuna repau'te paaku i'kaasomu. "Re'omu jā'a. Cho'oche rua re'oja'che cho'okaisi'kua'mu mu'u. Kuri ka'charu koosi'kuta'ni re'oja'che cho'osi'kujekuna mu'ure jo'e na'a rua jo'kaja'mu chu'u. Chu'u pa'icheja'che pojoku pa'ijũ'u", chiniasomu repau. ²² Repau cho'ocuhasirumu cheku dos milrepare're koosi'ku rani repau'te paaku'te ija'che i'kaasomu: "Chu'ure paaku, mu'u chu'ure ĩsisire'repi pōsere koo ĩsiku jo'e dos milrepare're koosi'kua'mu chu'u", chini repau'te cuatro milrepare're ĩsiasomu repau. ²³ Chikuna repau'te paaku i'kaasomu. "Re'omu jā'a. Cho'oche rua re'oja'che cho'okaisi'kua'mu mu'u. Kuri ka'charu koosi'kuta'ni re'oja'che cho'osi'kujekuna mu'ure jo'e na'a rua jo'kaja'mu chu'u. Chu'u pa'icheja'che pojoku pa'ijũ'u mu'u", chiniasomu repau.

²⁴ Jā'ata'ni cheku kurire're milrepare're koosi'ku rani repau'te paaku'te ija'che i'kaasomu: "Chu'ure paaku, mu'u pa'iche masimu chu'u. Mu'ure cho'oche cho'okainare oima'kua'mu mu'u. Chekuna cho'oche cho'o koosi'e kuri tuasōku'mu mu'u. Ūcuaja'che āu chekuna tāsi'e tuasōku'mu mu'u. ²⁵ Jā'ajekuna jā'are cuasaku vaju'chuku mu'u chu'ure ĩsisire're kurire're chejana coje ũni chave paaku ũcuare're co'chamu chu'u mu'ure", chini repau'te kurire're milrepare're ĩsiasomu repau. ²⁶⁻²⁷ ĩsiuna repau'te paaku i'kaasomu. "Rua cu'akujī ñameu'mu mu'u. Chu'u pāi oima'ñena'me chekuna cho'oche cho'o koosi'e kuri tuachena'me chekuna tāsi'e āu chu'u tuasōñe masakuta'ni, ¿je'se pa'iana mu'u chu'u ĩsisi'e kurire're kuri vū'ena sa jo'kamanu? Sa jo'karu rani na'a rua koor'amu

chũ'u. Jã'aja'ñe cho'omaneuna pe'rukũ mu'ure cu'ache cho'oja'mũ chũ'u", chini somũ repaũ. ²⁸⁻²⁹ Chini chekũnare repacheja pa'inare i'kaasomũ repaũ. "Pãiu ũcuache'te koo masi paakũ ũcuare paakũta'ni na'a ruã koo karama'ñe paaja'mũ. Jã'ata'ni jmanũkorũ koosi'kũpi masi paama'kũ repaũ paache ruã jmanũkorũta'ni peore tũasõcojñoja'mũ. Jã'ajekũna ikũre kurire're milrepare're tũã chekũni, diez milrepare're paakũni ñisijũ'u. ³⁰ Repaũ paasi'e tũã chekũni ñisicuha ve'sena chijachejana saojũ'u repaũ'te, chũ'ure cho'oche re'oja'che cho'okaimanesi'kũre. ũcuachejare pa'iu chũova'u oiũ cõjire asoche ãiu paau", chini somũ repaũ —chiisi'kũa'mũ Jesús.

Pãiu ũcuankũ ko repaũ cu'ache cho'osi'e ro'i ro'ia'ju chini chũ'uja'mũ Dios

³¹ ũcuarũmũ Jesús jo'e i'kasi'kũa'mũ.

—Chũ'u Dios Raosi'kũ re'oja'che ñoũ ko'sija'iu chũ'u neena ángelena'me ũcuankũ chejana jo'e caje pãiu chũ'ũkũ ñu'isaivũ'te ñu'iu pãiu ũcuankũ re'oja'che cho'osi'ena'me cu'ache cho'osi'e ro'iche chũ'uja'mũ chũ'u. ³² Ñu'iu chũ'ũkũna pãiu ũcuankũ rani chũ'u ti'jñeñena chi'ijanaa'me. ũcuankũ rani chi'irena oveja kuirakũ ovejava'nana'me cabrava'nare te'ekuanuchi'a jña'nuñeja'ñe chũ'u Dios Raosi'kũ repaũre pãiu re'oja'che pa'inana'me cu'ache pa'inare te'ekuanuchi'a jña'nuja'mũ. ³³ Re'oja'che pa'inare chũ'u ũjajũtu cakã'kona raiche chũ'uja'mũ chũ'u. Cu'ache pa'inareta'ni chũ'u kã'kojũtu cakã'kona raiche chũ'uja'mũ chũ'u. ³⁴ Chũ'u pi'ni chũ'u Pãiu ũcuankũre Chũ'ũkũ ũjajũtu cakã'ko pa'inare ija'che i'kaja'mũ: "Raijũ'u mũsanũkona, chũ'u Ja'kũ Dios re'oja'che cho'okaicojñoja. Mũsanũkonare chũ'u

neenani jo'kara chini chuta'a cheja cho'omarumuna Dios care'vasichejare Repau pa'ichejare sani re'oja'che pa'ijũ'u. ³⁵ Chu'ure āucuhato āu āusinaa'me musanukona. Ūcuachi'a chu'ure okouato oko ūkuasinaa'me. Ūcuachi'a chu'upi ku'iu k*āi*ñe peoto chu'ure k*āi*ñe jo'kasinaa'me. ³⁶ Ūcuaja'che chu'upi k*ā*ña peoto chu'ure k*ā*ña ruu ūsisinaa'me. Ūcuaja'che chu'u jū'ito kuirasinaa'me. Ūcuaja'che p*āi* cu'ache cho'onare ch*ē*a cuaove chu'u pa'ito rani ūnasinaa'me musanukona chu'ure”, chiija'mu chu'u. ³⁷ J*ā*'aja'ñe i'kauna asa repana re'oja'che cho'osina chu'ure ija'che s*ē*niasajanaa'me: “Chuuna'te Paaku, mu'ure chuuna, jjeeru āucuhakuni āu āure? Ūcuachi'a, jjeeru chuuna mu'ure okouakuni oko ūkuare? ³⁸ Ūcuachi'a, jjeeru chuuna mu'ure k*āi*ñe peokuni k*āi*ñe jo'kare? Ūcuachi'a, jjeeru chuuna mu'ure k*ā*ñare peokuna k*ā*ña *ī*sire? ³⁹ Ūcuachi'a, jjeeru chuuna mu'ure jū'ikuni kuirare? Ūcuachi'a, jjeeru chuuna mu'ure p*āi* cu'ache cho'onare ch*ē*a cuaove pa'ikuni mua ñare?”, chiijanaa'me. ⁴⁰ Chitena chu'u P*āi* Ūcuukore Chu'uku ija'che i'kaja'mu repanare: “Chu'u neenare mua vesuva'narej*ē*'e musanukona re'oja'che cho'okaisi'e peore chu'ure cho'okaisi'ea'chea'me. Ūcuarepaa'me j*ā*'a”, chiija'mu chu'u.

⁴¹ 'Repanare i'kacuha chu'u P*āi* Ūcuukore Chu'uku k*ā*'kojũtu cak*ā*'ko pa'inare ija'che i'kaja'mu: “Musanukona, Diore cu'ache cho'ocoj*ũ*opi'rana chu'ure ja'me pa'imanejũ'u. Vati toana si'aruu uuku pa'itoana saijũ'u, vati ai repau neenana'me paau chini Dios jo'kasitona. ⁴² Chu'ure āucuhato āu āumanesinaa'me musanukona. Ūcuachi'a chu'ure okouato oko ūkuamanesinaa'me. ⁴³ Ūcuachi'a chu'upi ku'iu k*āi*ñe

peoto **chũ'ure** kãĩñe jo'kamanesinaa'me. Ûcuachi'a **chũ'upi** kãña peoto **chũ'ure** kãña **rupũ** ïsimanesinaa'me. Ûcuachi'a **chũ'upi** jũ'ito kuiramanesinaa'me. Ûcuachi'a **chũ'upi** pãĩ cu'ache cho'onare **chêa** cuaovũ'e pa'ito rani ñamanesinaa'me **mũsanũkona**", **chiija'mũ** **chũ'ũ** repanare. ⁴⁴ **Chikũna** repana **chũ'ure** ija'che **sêñasajanaa'me**: "Pãĩ Ûcuanũkore Paakũ, **¿jeerũmũ** **chũkũna** **mũ'ure** ãucuhakũni ãu ãumanere? Ûcuachi'a, **¿jeerũmũ** **chũkũna** **mũ'ure** okoũakũni oko ũkuamanere? Ûcuachi'a, **¿jeerũmũ** **chũkũna** **mũ'ure** kãĩñe peokũni kãĩñe jo'kamanere? Ûcuachi'a, **¿jeerũmũ** **chũkũna** **mũ'ure** kãña peokũni kãña ïsimanere? Ûcuachi'a, **¿jeerũmũ** **chũkũna** **mũ'ure** jũ'ikũni kuiramanere? Ûcuachi'a, **¿jeerũmũ** **chũkũna** **mũ'ure** pãĩ cu'ache cho'onare **chêa** cuaovũ'e pa'ikũni **mũa** ñamanere?", **chiijanaa'me**. ⁴⁵ **Chitena** **chũ'ũ** Pãĩ Ûcuanũkore **Chũ'ũkũ** ija'che i'kaja'mũ repanare: "Chũ'ũ neenare **rua** **vesũva'narejê'e** **mũsanũkona** te'echojê'e re'oja'che cho'okaimanesi'e **chũ'ure** re'oja'che cho'okaimanesi'ejachea'me. Ûcuarepaa'me **jã'a**", **chiija'mũ**. ⁴⁶ **Jã'aja'ñe** i'kacuha **chũ'upi** **chũ'ũna** repana re'oja'che pa'imanesi'e ro'i vati toana sani si'arũmũ **uujũ** pa'ijanaa'me. Re'oja'che pa'isinata'ni Dios pa'ichejare sani si'arũmũ re'oja'che pa'ijanaa'me —**chiiũ** **chũ'vasi'kũa'mũ** **Jesús** **chũkũna'te**.

26

*Jesuni chêañu chini pãĩ te'ena cutusi'ere kũamũ
(Mr 14.1-2; Lc 22.1-2; Jn 11.45-53)*

¹ Repa peore i'ka pi'nisirũmũ **Jesús** **chũkũna'te** repaũ neenare i'kasi'kũa'mũ.

² —Pã sauma'ñe ãirumu, pascua tĩ'añe ka'chaumucujña karache masime musanukona. Ūcuarumuna pãĩ chu'ure Dios Raosi'kure chẽa sa jo'kajanaa'me, kurususẽ'verona jẽ'jo vẽasõa'ju chini —chiisi'kua'mu repa.

³ Reparumu judío phairipãĩ chũ'unana'me judío aina, judío phairi ai Caifás vu'ena chi'iasome. ⁴ Chi'i repaña, “Jesuni i'kaju cacu'o repa'ji cu'ache i'kauna chẽa sa vanisõñe'te chũ'unu”, chini repaña cho'ojache care'vaasome. ⁵ Jã'aja'ñe cho'oñu chiinata'ni ija'che i'kaasome:

—Pascuarumuna repa'te chẽañe chũ'unaneñu. Jã'arumuna cho'oru pãĩ si'achejña raisina jainuko asa pe'ruju cavajanaa'me —chiniasome repaña.

*Romio Jesús s̄jopuna okoma'ña ro'vesi'ere kumamu
(Mr 14.3-9; Jn 12.1-8)*

⁶ Jã'a cho'oto Jesús Betania vu'ejoopo'te pa'isi'kua'mu, Simón asi ravu paaku chiicojñoku vu'ere. ⁷ Reparumu romio, okoma'ñatupu alabastroji cho'ositupu rua ro'itupu cãjiko m̄ta ũcuavu'ena kaka, Jesure mesako'a ãu ãiu ñu'ikuni repa s̄jopuna okoma'ña rosi'koa'mo. ⁸⁻⁹ Jã'aja'ñe cho'oonã ña chukuna repa neena pe'ruju ija'che i'kasinaa'me:

—¿Je'se pa'ina iko jã'ara'ka rurepapa jañosõo, ñisõ kuri rua koo chuova'na pa'iva'nani ñisruja'chere? —chiisinaa'me.

¹⁰ Jã'aja'ñe i'kajuna asa Jesús chukuna'te ija'che i'kasi'kua'mu:

—Iko cho'оче ñaju ke'remanejũ'u musanukona. Repao chu'ure okoma'ña rosi'e re'oja'chere cho'osi'koa'mo iko. ¹¹ Pãĩ chuova'na pa'ina musanukonana'me si'arumu pa'ijanaa'me. Jã'ajekuna repañare si'arumu re'oja'che cho'okaiju pa'ire'oja'mu

musanukonare. Chu'uta'ni musanukonare si'arum ja'me pa'imaneja'm. Jã'ajekuna chu'ure si'arum ja'aja'ne cho'okaicu'aja'm musanukonare. ¹² Iko chu'ure tãcojñopi'rakuni okoma'ñapi ro care'vakaisi'koa'mo. ¹³ Cheja ũcuachejña Dios chu'o re'oja'che chu'vachejña iko chu'ure cho'osi'e ũcuaja'che kũajanaa'me, pãipi repao re'oja'che cho'osi'ere cavesuma'ne cuasaa'ju chini. ũcuarepaa'me jã'a — chiisi'kua'm repa.

Pãipi cu'ache cho'oa'ju chini Judas chekunare Jesure jo'kajachere kũam

(Mr 14.10-11; Lc 22.3-6)

¹⁴ ũcuarum chukuna Jesús neena docerepana pa'ikujj te'eũ Judas Iscariote, judfo phairipã chũ'una pa'ivu'ena mua ¹⁵ ija'che i'kaasom repanare:

—Chu'upi, musanukonani Jesuni jo'kato, ¿jeenuko ro'iche musanukona chu'ure? —chinasom.

Chikuna, Jesure jo'kajache ro'i, treintarepare're kurire're kuẽkue ĩiasome repana. ¹⁶ ĩsirena koo repa Judas ũcuarum teana Jesús pa'ichejana sani pẽ'je ñaku paniasom, pã jainuko peorumna repa'ni jo'kara chini.

Judïopãire Dios cho'okaisi'ere cuasajũ ãu ãi'ne'te kũam

(Mr 14.12-25; Lc 22.7-23; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-26)

¹⁷ ũcuarum chukuna Jesús neena judïopã pã sama'ne ãirum pascua charo cho'oumucusepi tĩ'ana Jesure sani ija'che sēniasasinaa'me:

—¿Jeechejana mai pascuarum ãija'ne ãu care'vajaijũ'ũ chiiku mu'ũ chukuna'te? —chiisinaa'me.

¹⁸ Chitena Jesús i'kasi'kua'm.

—Vu'ejoo'pona sani pãiu'te repajoopo cakure tijña ija'che kũajũ'ũ: “Masũ mu'ure ija'che chiiũ chu'o

raum: 'Chu'ure cu'ache cho'ojaramu ti'acuhaja'mu. Pascua ãiñe ãu chu'u neenana'me mu'u vu'ena sani ãija'mu chu'u', chiisi'ku'a'mu Jesús", chiijũ'u repau'te —chiisi'ku'a'mu Jesús chukuna'te.

¹⁹ Ũcuaramu te'eka'chapana repau neena sani Jesús i'kasi'e pãiu'te ku'a pi'ni ũcuau vu'ena kaka pascuarumu ãijañe ãu care'vaasome.

²⁰ Na'icuhasirumu Jesús chukuna repau neena do-cerepanana'me sani ãure ãiu ñu'isi'ku'a'mu. ²¹ Āu ãiu ñu'ikuji Jesús chukuna'te i'kasi'ku'a'mu.

—Musanukonare ja'me pa'iku te'eu chu'ure cuhenani jo'kaja'mu, repapani chu'uni cu'ache cho'oa'ju chini. Ũcuarepaa'me jã'a —chiisi'ku'a'mu.

²² Jã'aja'ñe i'kauna asa chukuna repau neena suma'ñe cuasaju te'enachi'a ija'che sēniasasinaa'me repau'te:

—Chukuna'te Paaku, ¿chu'ua'che mu'ure jã'aja'ñe jo'kajau? —chiisinaa'me chukuna ũcuanuko.

²³ Chitena Jesús i'kasi'ku'a'mu.

—Chu'ure cu'ache cho'ojau, chu'una'me ũcuate'ere'ava cunare'ava pãpu chũ'seku pa'imu.

²⁴ Chu'ure Dios Raosi'kure, Repau chu'o aperumu tocha jo'kasi'e kuche ũcuarepa cu'ache ti'jñeja'mu. Jã'ata'ni chu'uni vanisõa'ju chini jo'kasi'kure na'a ru'a cu'ache ti'jñeja'mu. Repauji aineemaneru na'a re'ora'amu repau'te —chiisi'ku'a'mu repau.

²⁵ Ũcuaramu Judas cu'ache cho'ojanare Jesure jo'kajau ija'che sēesi'ku'a'mu repau'te:

—Masiu, mu'u i'kasi'ku, ¿chu'ua'che? — chiisi'ku'a'mu.

Chikuna Jesús,

—Jũju, ũcuau'mu mu'u —chiisi'ku'a'mu repau'te.

²⁶ Chuta'a ãu ãiu ñu'ikuji Jesús pãpu mini Diore, “Re'orepamu”, chini chukunani repau neenani tu'se isiku ija'che i'kasi'kuu'mu:

—Ie pã chu'u ca'nivu'me. ãijũ'u —chiisi'kuu'mu repau chukuna'te.

²⁷⁻²⁸ Chini conoro'rova mini Dioni, “Re'orepamu”, chini chukunani repau neenani isiku ija'che i'kasi'kuu'mu:

—Ie uche cono chu'u chiea'me. Musanukona ucuanuko ukujũ'u iro'rova. Pãi ucuanuko cu'ache cho'ochete jũni ro'ikasa chini chuenisõja'mu chu'u. Jã'aja'ñe cho'ochete chu'u chiepi menisõna Dios mamare, “Ija'che cho'oñu”, chiisi'ere cho'oku musanukona cu'ache cho'ochete tũnosõ jo'e cuasamañere cuasaju chi'i iere uche conore ukuju pa'ijũ'u. ²⁹ Jã'ata'ni musanukonare ija'che i'kamũ chu'u: Chu'u pãi ucuanukore chũ'urumujatu'ka uche cono jo'e ukumaneja'mu chu'u —chiisi'kuu'mu repau chukuna'te.

Pedro, “Repau'te ñama'kuu'mu chu'u”, chijachere kuamu Jesús

(Mr 14.26-31; Lc 22.31-34; Jn 13.36-38)

³⁰ Ūcuarumu chukuna Jesuna'me Dioni pojoju uja pi'ni Olivo aikũtina saisinaa'me. ³¹ Repacheja sani tĩ'asirumu Jesús ija'che i'kasi'kuu'mu chukuna'te:

—Iñami musanukona ucuanuko chu'uni masi cuasamapu chu'uni cu'ache cho'ojuna vaju chuju jo'ka sanisõjanaa'me. Dios chu'o aperumu tocha jo'kasi'e ija'che kuamu:

Ovejava'na repanare kuirakuni vanisõrena vaju chuju te'enachi'a vu'vusõjanaa'me, chiimu. ³² Jã'ata'ni chu'u jũni vajurani Galilea chejana musanukonare charo saija'mu —chiisi'kuu'mu Jesús chukuna'te.

³³ Chikuna Pedro i'kasi'kua'mu repau'te.

—Chekuna ũcuanuko mu'ure jo'kasoto chu'uta'ni mu'ure jmamakarujẽ'e jo'kamaneja'mu — chiisi'kua'mu.

³⁴ Chikuna Jesús i'kasi'kua'mu repau'te.

—Iñami chuta'a kura chu'ima'tona pãipi s̃ejuna choteñoã, “Jesure ñama'kua'mu chu'u”, chiija'mu mu'u. Ūcuarepaa'me jã'a —chiisi'kua'mu.

³⁵ Chikuna Pedro jo'e i'kasi'kua'mu.

—Pãipi chu'uni vanisõñu chiitojẽ'e, “Jesure ñama'kua'mu chu'u”, chiima'ñe mu'una'me chuenisõja'mu chu'u —chiisi'kua'mu.

Chikuna asa chukuna ũcuanuko Jesús neena ũcuaja'che i'kasinaa'me.

Getsemaní chiichejare pa'iu Jesús Dioni s̃eesi'ere kuumu

(Mr 14.32-42; Lc 22.39-46)

³⁶ Jã'aja'ñe i'ka pi'ni Jesús, chukuna repau neenana'me Getsemaní chiichejana sani tĩ'a ija'che i'kasi'kua'mu chukuna'te:

—Ichejare ñu'iju cha'ajũ'u musanukona, chu'u na'a jã'achejaruna sani Ja'kure s̃eni pi'niñetu'ka — chiisi'kua'mu.

³⁷ Chini repanare jo'ka Pedro'mu Zebedeo mamachĩi ka'chanare sa, s̃uma'ñe cuasaku oniasomu repau.

³⁸ Jã'aja'ñe oi'u repanare ija'che i'kaasomu repau:

—Chu'u rekocho jũ'iuache ruu s̃uma'mu chu'ure. Musanukona ichejana canuka kãima'ñe chu'una'me pa'ijũ'u —chiniasomu.

³⁹ Chini te'e'u jmacheneru sani ro're ñu'iu meñe sime chejana chia tĩ'iu Dioni ija'che s̃eniasomu repau:

—Ja'ku, mu'ure ñseuato pãi chu'ure cu'ache cho'opi'rache ñsekaijũ'u. Jã'ata'ni chu'u chiicheta'ni

cho'omanejũ'u. Ũseuama'to mu'ure uache cho'ojũ'u
—chinasomu.

⁴⁰ Jã'aja'ñe i'kacuha vuni, repau neena pa'ichejana co'i
ñato kãni ũhiju paniasome repana. Kãnisõrena Pedroni
i'kaasomu repau.

—¿Musanukonare te'ehorajẽ'e kãima'ñe chu'una'me
pẽ'jecu'au? ⁴¹ Rekoñoã re'oja'che cho'oñu chiime
musanukona; jã'ata'ni re'oja'che cho'ovesume.
Jã'ajekuna kãima'ñe Dioni sẽeju pa'ijũ'u, Ũcuauji
cho'okaiuna cu'ache cho'omaneñu chini —chinasomu
Jesús repanare.

⁴² Chini Jesús jo'e sani Puka'kuni ija'che sẽniasomu:

—Ja'ku, chu'ure cu'ache cho'ojache ũsekaiuama'to
mu'ure uache cho'ojũ'u —chinasomu.

⁴³ Sẽnicuha co'i repau neenare jo'e kãni ũhiju pa'inani
ñaasomu repau. Repanare ukucacajepani repana ñako-
caã ñañejẽ'e cu'ache ta'piasomu. ⁴⁴ Puka'kuni sãsa
chini repanare jo'ka jo'e sani, repau aperumu i'kasi'ere
ũcuate'ere i'kaku sãniasomu repau. ⁴⁵ I'ka pi'ni co'i
repau neenare ija'che i'kaasomu repau:

—¿Chuta'a vaima'ñe kãine ina? Chu'ure Dios
Raosi'kure, pãi chãa cu'ache cho'onare jo'karumu
tĩ'acuhamu. ⁴⁶ Juna, vujũ'u; sañu! Chu'uni cu'ache
cho'oa'ju chini chekunare jo'kajau ranicuhamu —
chinasomu Jesús repanare.

Jesure pãi chãasi'ere kuumu

(Mr 14.43-50; Lc 22.47-53; Jn 18.1-11)

⁴⁷ Jesús chuta'a i'katona Judas chukuna docerepana
Jesús neenare ja'me pa'ikuji, pãi ruu jainukore
va'jñana'me vãsoñoã cãjinani raku charo raisi'kuammu.
Judío phairipãi chũ'unana'me judío aina chũ'urena
raniasome repana. ⁴⁸ Jesure jo'kajau Judas aperumu,

repanare pāi ija'che i'kaasomɯ: “Mɯsanɯkonapi Jesuni masia'jɯ chini, repaɯ pa'ichejana sani ti'ani chūsu pojoja'mɯ chu'u repaɯ'te. Chu'u jā'aja'ñe cho'otona chēa sajũ'u repaɯ'te”, chiniasomɯ. ⁴⁹ Jā'aja'ñe i'kasi'kuɯjekɯ Judas, Jesús pa'ichejana rani tī'a,

—¿Pa'iku, Masiu? —chini repaɯ'te chūsu pojosi'ku'a'mɯ.

⁵⁰ Jā'aja'ñe i'kaku chūsuna Jesús i'kasi'ku'a'mɯ repaɯ'te.

—Chu'ure ja'me pa'isi'ku, mu'u cho'ora chini raisi'e teana cho'ojũ'u —chiisi'ku'a'mɯ.

Chikuna chekuna rani Jesure chēasinaa'me.

⁵¹ Jā'aja'ñe cho'ojuna ña Jesure ja'me pa'iku te'eu va'ti ruta judío phairi aire cho'оче cho'okaiku'te cājoro tēo vatosōsi'ku'a'mɯ. ⁵² Tēona Jesús i'kasi'ku'a'mɯ.

—Mu'u va'ti mañajũ'u. Pāi ũcuanɯko va'jñapi cavajɯ chekunare vanisōna, va'jñana chuenisōjanaa'me.

⁵³ Chu'upi Ja'kuni sēeto teana ángeles ru'a jainuko pāi vaimasinani raora'amɯ, chu'ure ũsekaijanare. “Iku're jā'aja'ñe cho'ocu'amɯ”, chiiɯ cuasacosomɯ mu'u.

⁵⁴ Jā'ata'ni chu'upi jā'aja'ñe cho'oto, Dios chu'o aperumɯ tocha jo'kasi'e kuache, “Ija'che cho'ocojñoja'mɯ”, chiche ũcuarepa ti'jñema'mɯ —chiisi'ku'a'mɯ.

⁵⁵ Chini Jesús repanare pāi ija'che i'kasi'ku'a'mɯ:

—¿Je'se pa'iana mɯsanɯkona chu'ure ñaau'te cho'очеja'che va'jñana'me vāsoñoā cājijɯ chēañu chini raiche? Si'aumucujña Dios vu'e mu'a mɯsanɯkonana'me pa'iu pāire che'choku pa'isi'ku'a'mɯ chu'u. Jā'ata'ni mɯsanɯkona chu'ure chēamanesinaa'me. Irumuta'ni chu'uni Diopi ũsemana chēame mɯsanɯkona.

⁵⁶ Jā'ata'ni peore ie irumɯ cho'оче Dios chu'o aperumɯ kuakaisina kujɯ tocha jo'kasi'epi ũcuarepa ti'jñecuhamɯ —chiisi'ku'a'mɯ repaɯ.

Ūcuarumũ chũkũna Jesũs neena ũcuankũko vajũchũju repaũ'te te'eũ'te jo'ka vũ'vũsõsinaa'me.

*Pãĩ chũ'ũna Jesure chũ'o sãniasasi'ere kũamũ
(Mr 14.53-65; Lc 22.54-55, 63-71; Jn 18.12-14, 19-24)*

⁵⁷ Repana Jesure chẽasina judío phairi ai Caifás pa'ivũ'ena saasome repaũ'te, judiõpãĩ che'chonana'me judío aina chi'i pa'ivũ'ena. ⁵⁸ Jã'a cho'oto Pedro so'opi ñakũ cho'jepi phairi ai vũ'e sa'navũ pa'iraripũjatũ'ka tuhaasomũ. Tuha ja'me kaka repavũ'e pẽ'jekaina pãĩ chẽanana'me pũasomũ repaũ, Jesure cho'oche'te ñara chini.

⁵⁹ Repavũ'e chi'i pa'ina judío phairipãĩ chũ'ũnana'me judiõpãĩ chũ'ũna ũcuankũko jorenani ku'e raa'ju chini chekũnani chũ'ũasome, “Jesũs cu'ache cho'osi'kũa'mũ”, chiiju jorerena repaũni vanisõñe'te chũ'ũñũ chini. ⁶⁰⁻⁶¹ Ku'e jñaã rarena jorena jainũko raisinata'ni ũcuankũko ũcuate'e i'kamapũna, Jesure vanisõñe chuta'a chũ'ũcu'aasomũ repanare.

Jã'ata'ni repana i'kacuhasirumũ chekũna ka'chana ũcuavũ'ena rani kaka ija'che i'kaasome:

—Ikũ Jesũs ija'che i'kasi'kũa'mũ: “Chũ'ũpi ivũ'ere Dios vũ'ere ñañosõni choteumucujñaãna jo'e cho'o pi'nija'mũ”, chiisi'kũa'mũ —chiniasome repana.

⁶² Jã'aja'ñe kũarena asa phairi ai vũni Jesure ija'che sãniasomũ:

—Je'se chiikũ mũ'ũ? Ina mũ'ũre i'kache, jũcuarepaa'che mũ'ũ i'kasi'e? —chiniasomũ.

⁶³ Jã'ata'ni Jesũs i'kamaneasomũ. I'kamaũna phairi ai jo'e i'kaasomũ.

—jDios Si'arumũ Pa'ikũni roiũ chũ'o ũcuarepare i'kaa'kũ chini chũ'ũmũ chũ'ũ mũ'ũre! Mũ'ũpi pãĩ

ũcuanukore chũ'ua'ku chini Dios Mamaku Cristo pani kũajũ'u chukuna'te —chiniasomu.

⁶⁴ Chikuna Jesús i'kaasomu.

—Ūcuau'mu chu'u. Ūcuachi'a ija'che i'kamũ chu'u musanukonare: Na'a pa'isirumu musanukona chu'ure Dios Raosi'kure Ja'ku peore Cho'omasu uajũtu cakã'kore kueñe ñu'ikuji pikona'me cunamupi cajekuna ñajanaa'me —chiniasomu.

⁶⁵ Jã'aja'ñe i'kauna asa pe'rukũ phairi ai repau ju'ikãña meñe rueni che'rekũ chekunani ija'che i'kaasomu:

—Dios rua cuheche'te i'kasi'kuamũ iku. Iku cu'ache cho'osi'e kũanare chekunare chiima'me mai. Musanukonare iku i'kasi'e asinare, ⁶⁶ ¿je'se cuasoku? —chiniasomu.

Chikuna i'kaasome repana.

—Cu'ache cho'oku'te vanisõñe pa'imũ —chiniasome.

⁶⁷⁻⁶⁸ Ūcuarumu pã Jesús ñakocaã kãase'rechoji quẽo tusu repau chiana coo tutuju jẽsoasome. Chekuna ija'che i'kaju repau chiana charaasome:

—Mu'upi, Dios Raosi'ku pani cuasa i'kajũ'u. ¿Neepi mu'ure charare? —chiniasome.

*Pedro, “Jesure ñama'kuamũ chu'u”, chiisi'ere kuamũ
(Mr 14.66-72; Lc 22.56-62; Jn 18.15-18, 25-27)*

⁶⁹ Jã'a cho'oto Pedro repav'u'e sa'navu cararipu'te ñu'iu paniasomu. Ūcuarumu romichĩio repav'u'e cho'оче cho'okaiko repav'u'te rani ija'che i'kaasomo:

—Mu'u ũcuaja'che Jesús Galilea cheja cakuna'me ku'isi'kucosomu —chiniasomo.

⁷⁰ Jã'ata'ni Pedro chekuna ũcuanuko asaju'te ija'che i'kakũ jachaasomu:

—Mu'u i'kache vesumu chu'u —chiniasomu.

⁷¹ Jã'aja'ñe i'kacuha repavũ'e kakasa'aro'te sani pa'iana cheko romichĩio repau'te ña chekunani ija'che i'kaasomo:

—Iku ũcuaja'che Jesús Nazaret vũ'ejoopo cakuna'me pa'isi'kucosomu —chiniasomo.

⁷² Chikona Pedro Dioni roiũ jo'e jachaku ija'che i'kaasomu:

—Jã'ũre ñama'kuamũ chu'ũ —chiniasomu.

⁷³ Jmamakarũ pa'isirũmuna repacheja pa'ina Pedro'te sani ija'che i'kaasome:

—Mu'ũ ũcuaja'che chekurũmu Jesús neenare ja'me pa'isi'kucosomu. Mu'ũ cutuchu'opi asa masime chũkuna, Galilea cheja cana cutuche chu'o i'kakuna —chiniasome repana.

⁷⁴ Chitena Pedro Dioni roiũ,

—Chu'ũpi chu'o ũcuarepare i'kama'to Diopi cu'ache cho'oa'ku chu'ũre —chiiũ jachaku, — Jã'ũre ñama'kuamũ chu'ũ —chiniasomu. Repau jã'aja'ñe i'katona kura chuniasomu. ⁷⁵ Chu'iana Pedro, repau'te Jesús i'kasi'ere cuasaasomu, “Chuta'a kura chu'ima'tona choteñoã jachaku, ‘Jesure ñama'kuamũ chu'ũ’, chiija'mũ mu'ũ”, chiisi'ere. Jã'are cuasa Pedro repacheja pa'isi'ku eta rũa oiche oniasomu.

27

Pilatoji vanisõñe'te chũ'ua'ku chini Judío phairipã chũ'unana'me judío aina Jesure sa jo'kasi'ere kuamu

(Mr 15.1; Lc 23.1-2; Jn 18.28-32)

¹ Ñatasirũmu repana judío phairipã chũ'unana'me judío aina ũcuanũko, “Pilatoji jã'ũre Jesure vanisõñe chũ'ua'ku chini ũcuani sa jo'kañũ”, chiniasome.

² Cutu pi'ni Jesure vëe Romapã chũ'ũkuni Pilatoni sa jo'kaasome repana.

Judas jũ'isi'ere kũamũ

³ Ūcuarũmũ Judas, Jesure cu'ache cho'ojanare jo'kasi'kũ repanapi, Jesuni vanisõñe'te Pilatoji chũ'ũa'kũ chini sajũna ña repaũ cu'ache cho'osi'e sũma'ñe cuasaasomũ. Jã'aja'ñe cuasa repaũ Jesure ñsikũ koosi'e kurire're treintarepare're repare're ro'isinani judío phairipãi chũ'ũnana'me judío ainani jo'e co'choasomũ repaũ. ⁴Jo'e co'chokũ ija'che i'kaasomũ repaũ:

—Jesure, cu'ache cho'omanesi'kũni vanisõa'jũ chini jo'kakũ cu'ache cho'osi'kũa'mũ chũ'ũ —chiniasomũ repaũ repanare.

Chikũna i'kaasome repana.

—Chũkũna'te chũ'ojẽ'e peomũ jã'a. Mũ'ũ cho'osi'ea'me jã'a —chiniasome repana.

⁵ Chini koochejũna Judas, kurire're Dios vũ'ena kaka su'a ũha sanisõasomũ. Sani sũkiñũ mũmũ cakapũna mũni pĩsime quẽo sũo ũcuajũ meñe cavũna pĩsimeji quẽo chãni rueeũ jũnisõasomũ repaũ.

⁶ Repaũ jũnisõsirũmũ phairipãi chũ'ũna repare're kurire're sia sãñechi'a ija'che i'kaasome:

—Ire're kurire're vanisõjaurẽ sa jo'kasi'e ro'i, ro'isire'rejekũna cãjovũ Dios vũ'e pa'ivũ mañacu'amũ. Mai aipãi chũ'ũ jo'kasi'e jã'aja'ñe cho'oche ãsemũ —chiniasome repana.

⁷ Chini repare're cho'ojache cutu pi'ni toto miicheja chiichejare kooasome repana, tĩipãi rani pa'ijũ jũnisõrena tãjachejare cho'o care'va paañũ chini. ⁸ Jã'ajekũna repacheja vanisõjaurẽ sa jo'kasi'e ro'i ro'isire're koosiche-jajekũ irũmũjatũ'ka Chiecheja ve'emũ. ⁹ Jã'aja'ñe cho'orena aperũmũ Dios chũ'o kũasi'kũ Jeremías kũakũ tocha jo'kasi'epi ũcuarepa ti'jñesi'kũa'mũ. Ija'che chiimũ repa tocha jo'kasi'e:

Diopi chũ'ũũna chu'ũ cho'osi'eja'che cho'oju Israelpāi chejare kooñu chini pāi'ũte jo'kasi'e ro'i ro'isinũko kurire're treintarepare're mini saasome.

¹⁰ Repare're mini sa toto miicheja chiichejare kooasome repaũ, chiimũ.

Pilato Jesure chu'o sēniasasi'ere kuamũ
(Mr 15.2-5; Lc 23.1-5; Jn 18.28-38)

¹¹ Reparũmũ pāi chũ'ũku Pilato ũcuau ti'jñeñena Jesuni sa nũkorena ija'che sēniasomũ:

—¿Judíopāi ũcuanũkore chũ'ũku'ũ mu'ũ? —
chinasomũ.

Chikuũna Jesús,

—Ūcuau'mũ chu'ũ —chinasomũ.

¹² Judío phairipāi chũ'ũnana'me judío aina,

—Si'ache cu'ache cho'okũ'mũ iku —chinasome repaũte. Jā'ata'ni Jesús repanare sāiñe i'kamaneasomũ.

¹³ Jā'ajekũna Pilato repaũte sēniasomũ.

—¿Ina mu'ũre cu'ache i'kache asama'ku mu'ũ? —
chinasomũ.

¹⁴ Jā'ata'ni Jesús jmakarũjẽ'e i'kamaneasomũ. Repaũ sēeñe'te i'kamaũna Pilato, “¿Jeeja'iu'ũ iku?”, chiiũ cuasaasomũ.

Pāi Jesure vanisõñe chũ'ũsi'ere kuamũ
(Mr 15.6-20; Lc 23.13-25; Jn 18.39-19.16)

¹⁵ Repaũ Pilato ũsurũmũ pa'iche pascuarũmũ tĩ'ato chẽacojñosi'kũre te'eu'te etoasomũ, pāi, “Jā'ũni etojũ'ũ”, chiicojñokũni. ¹⁶ Reparũmũ pāiũ rũa cu'ache cho'osi'ku Barrabás pāi chẽavũ'ere paniasomũ, repaũ cho'osi'e pāi ũcuanũko asa masicojñokũ. ¹⁷⁻¹⁸ Ūcuarũmũ Pilato ija'che cuasa, “Ikũre Jesure pāipi jainũko jovojuũna

ña pe'rujɯ chɯ'ɯni ra jo'kacosome”, chini pāi jainɯko chi'i pa'ichejana ija'che sēniasomɯ:

—¿Neeni etojũ'ɯ chiiche mɯsanɯkɯna chɯ'ɯre? ¿Barrabani? Jā'apāni, ¿Dios Raosi'kɯ chiicojñokɯni Jesuni etoja'che chɯ'ɯ? —chiniasomɯ.

¹⁹ Jā'aja'ñe sēniasa repaɯ pāi chũ'ɯkɯ ñu'isaivɯ ñu'itona repaɯ rũjo chɯ'o raoasomo repaɯ'te. “Jā'ɯre re'okɯ'te pāi'ute cu'ache cho'omanejũ'ɯ. Mɯ'ɯpi repaɯni chēa paakɯna ñami rɯa vajɯchɯache ñoñe'te cu'ache kāni ñasi'koa'mo chɯ'ɯ”, chiniasomo.

²⁰ Jā'ata'ni judío phairipāi chũ'ɯnana'me judío aina pāire rɯa i'kaasome, repanapi Barraba'te etochena'me Jesure vanisōñe'te sēapɯ chini. ²¹ Ūcuarɯmɯ Pilato repanare pāi jo'e sēniasaasomɯ.

—Inare ka'chanare, ¿jaɯni etojũ'ɯ chiiche mɯsanɯkɯna chɯ'ɯre? —chiniasomɯ.

Chikɯna repaɯ,

—Barrabani etojũ'ɯ —chiniasome.

²² Chitena Pilato ija'che sēniasomɯ:

—Jā'aja'ñe cho'oni, Jesure, Dios Raosi'kɯ chiicojñokɯ'te, ¿je'se cho'oja'che chɯ'ɯ? —chiniasomɯ.

Chikɯna repaɯ ūcuarɯko,

—Kurususē'verona jē'jo nɯko vēasōjũ'ɯ jā'ɯre — chiniasome.

²³ Chitena Pilato i'kaasomɯ.

—¿Ūquere ikɯ Jesús cu'ache cho'ou? —chiniasomɯ.

Jā'ata'ni repaɯ jo'e ɯjachu'o cuijɯ,

—Kurususē'verona jē'jo nɯkojũ'ɯ jā'ɯre — chiniasome.

²⁴ Jā'aja'ñe i'kajɯ repanapi na'a rɯa pe'rujɯ i'kajɯna asa Pilato, “I'kate'ecuhamɯ chɯ'ɯ inare”, chiɯ cuasaasomɯ. Jā'ajekɯna repaɯ cho'oñu chiiche'te chũ'ɯcuhekɯ repaɯ chɯ'o peoche'te cho'o ñokɯ jũjñare

choara chini okore raa'ju chini chũ'uasomũ repau. Oko rarena repana ñaju'te jũjñare choaku repanare ija'che i'kaasomũ repau:

—Chũ'ũ ikũre vanisõñe chũ'ũcuhekũjekũ chu'o peomũ. Musanũkona cho'oche'me jã'a —chiniasomũ Pilato repanare.

²⁵ Chikũna pãĩ ũcuanũko ija'che i'kaasome:

—Jã'ũre vanisõsi'e ro'i chũkũnana'me chũkũna jojo-cojñosina ro'ijanaa'me —chiniasome.

²⁶ Jã'aja'ñe i'karena asa Pilato repana chiiche cho'okũ Barrabani etoasomũ. Jesureta'ni suĩ'sueche'te chũ'uasomũ repau. Suĩ'sue pi'nirena repau neenani sõtaopãire Jesure jo'kaasomũ repau, sa kurususẽ'verona jẽ'jo nũkoa'ju chini.

²⁷ Ūcuarũmũ sõtaopãipi Pilato neena repau vũ'ena sa nũkoasome Jesure. Repau'te sa nũko chekunare sõtaopãĩ soni rao chi'i Jesure rũhiso'koro nũkaasome repana.

²⁸ Chi'i nũkaju repau'te, kãña ti'tesõ chimaajakãare sachaasome repana. ²⁹ Ūcuachi'a miu tuhivu cho'o repau s̄jopũna tũo vãsocho pãĩ chũ'ũna cãjiño repau ujjajũtũna ĩsiasome repana, cãjia'ku chini. Jã'aja'ñe cho'o repau'ni pãisoju ũcuau ti'jñeñena ro're puũ ñũ'ijũ, ija'che i'kaasome repana: “Ikũpi judiopãire si'arũmũ chũ'ũku paau”, chiniasome.

³⁰ Ūcuachi'a repau'ni coo tutuju vãsocho repau cãjiñoji tũa repau s̄jopũna rũa vaniasome repana. ³¹ Jã'aja'ñe cho'oju repau'te pãiso pi'ni, repana sachasikãa tĩto repau ju'isikãare jo'e sachaasome repana. Sacha pi'ni kurususẽ'verona jẽ'jo nũkoñu chini repau'te sasõasome repana.

*Jesure kurususẽ'vero jẽ'josi'ere kũamũ
(Mr 15.21-32; Lc 23.26-43; Jn 19.17-27)*

³² Repacheja etua Jesure saju Simonre Cirene cheja cakure chēa repa tātavana kurususē'vero tuo, “Muupi isē'vero kuāa sakaijū”, chiniasome repana.

³³ Saiju Gólgota aikūtina tī'asinaa'me repana. (“Gólgota” chini “Pāi sījopujakūti” chiim.) ³⁴ Repacheja tī'asirumu Jesure uche cono ruara'ka ja'mesi'ere ũkuasinaa'me repana. Jā'ata'ni Jesús jmamakarū ũku ña jo'e ũkucuhesi'kuam.

³⁵ Repana Jesure kurususē'vero jē'jo nukosirumu sō-taopāi repa ju'isikāñare paañu chini catara'karuā mami tochasira'karuāpi chejana su'asinaa'me Jesús ju'isikāña paajauni jñaañu chini. ³⁶ Jā'aja'ñe cho'o pi'ni Jesuni pē'jeñu chini ũcuachejana puusinaa'me repana. ³⁷ Ūcuachi'a repauni cho'oju soju repa'te cu'ache i'kasi'ere kujū, JESUA'M IKU. JUDIOPĀI CHŪ'UKU'M, chiiche chooko'ana tocha kurususē'vero chā'tirona jē'jo susinaa'me repana.

³⁸ Ūcuachi'a pōse ñaasinare ka'chanare kurususē'veroāna jē'jo Jesús ujjajūtū cakā'kona chekure nukosinaa'me repana. Chekuni kā'kojūtū cakā'kona nukosinaa'me. ³⁹⁻⁴⁰ Repanare jē'jo nukosirumu repacheja caraina Jesure tea ñaju repana sījo sū'cuiju cu'ache i'kaju caraisinaa'me.

—“Dios vū'e ñañosōni choteumucujñana jo'e cho'o pi'nija'mu chu'”, chiisi'kuam mu'u. Jā'aja'ñe i'kasi'ku chura mu'upi meñe jū'iñe ũsejū, masini. Dios Mamaku pani cajejū' jā'acheja kurususē'vero — chiisinaa'me repana.

⁴¹ Judío phairipāi chū'unana'me judiópāi che'chonana'me judío aina ũcuaja'che pāisoju repa'te cu'ache i'kasinaa'me.

⁴² —Chekunare jũ'iñe ñsesi'kũasomũ jã'u. Jã'ata'ni repau'te chura ũcuauji meñe jũ'iñe ñsecu'amũ. “Is-raelpai chũ'ũku'mũ iku”, chiicojñosi'ku'a'mũ repau. Jã'ajekũna ũcuachejapi cajea'ku. Repauji cajeũna ñani, “Dios Mamaku'mũ iku”, chiijũ cuasajanaa'me mai. ⁴³ “Dios chu'ũre ũcuauñi cuasakũna cho'okaija'mũ”, chiisi'ku'a'mũ repau. ũcuachi'a, “Dios Mamaku'mũ chu'ũ”, chiisi'ku'a'mũ. Jã'ajekũna chura Pũka'ku Diopi cho'okaaũ repau'te, Repauji ñsera chini —chiisinaa'me repana.

⁴⁴ Repauña'me kurususẽ'veroã jẽ'jo nukocojñosina ũcuachi'a ja'me cu'ache i'kasinaa'me Jesure.

Jesús jũ'isi'ere kũamũ

(Mr 15.33-41; Lc 23.44-49; Jn 19.28-30)

⁴⁵ Reparũmũ nukarepau su'itona ñsuũ miañe ta'pisõũna cheja si'acheja trejatũ'ka chija'isi'ku'a'mũ.

⁴⁶ Jã'aja'ñe cho'otona Jesús ujachũ'opi ija'che i'kaku cuisu'ku'a'mũ:

—Elí, Elí, ¿lema sabactani? —chiisi'ku'a'mũ. (Ija'che chiimũ jã'a, “Dios, chu'ũre Paaku, Dios, chu'ũre Paaku, ¿je'se pa'iũna mu'ũ chu'ũre jo'kasõku?” chiimũ.)

⁴⁷ Jã'aja'ñe i'kaũna asa repacheja pa'ina te'ena ija'che i'kasinaa'me:

—Aperũmũ pa'isi'kũni Elíani soicosomũ jã'u —chiisinaa'me.

⁴⁸ ũcuarũmũ repanare ja'me pa'iku te'eũ vu'vu sani chu'ũsovu mini uche cono ruara'kana chũũ vãsochona quẽo suo Jesuni muosi'ku'a'mũ chu'chu'ũku'a'ku chini.

⁴⁹ Jã'ata'ni chekũna ija'che i'kasinaa'me:

—Cho'omanejũ'u. Elíapi rani repau'te jũ'iñe ñseche'te ñañu. Raimanejacosomũ repau —chiisinaa'me repana.

⁵⁰ Jã'aja'ñe i'katona Jesús jo'e ruã cuicuha jũnisõsi'ku'a'mũ. ⁵¹ Repau Jesús jũ'itona Dios vu'e

sa'navu caruupu kakasa'aro rueekaa ũcuate'ekāapi joorepapoji umupi vuvuna che're cajeasomu. Ūcuachi'a cheja si'acheja pi'rukuna catapuā jonisōasomu. ⁵² Ūcuachi'a jū'isinare tāsicojña ta'pisipuā cata ũcuate'epuā vataasomu. Jā'aja'ñe cho'ona vajurumu Diore cuasasiva'na jainuko Ūcuaji vasuuna vajurani repanare tāsichejñapi etaasome. ⁵³ Jesús jūnisō tācojñosi'ku vajuraisirumuna Jerusalén vuvu'ejoopona satena pāi ruu jainuko ñaasome repanare.

⁵⁴ Ūcuarumu sōtaopāi cienrepanare chu'uku sōtao Jesure pē'jekainana'me cheja pi'ruche'te ñaju reparumu cho'оче peore ña, kukuśō ija'che i'kasinaa'me:

—Dios Mamarepaku pa'icosomu jā'u —chiisinaa'me.

⁵⁵ Jā'a cho'oto Galilea chejapi ja'me rajju Jesure kuirasiva'na romiva'na so'opi nukaju ñaju pa'isinaa'me repau'te cho'оче. ⁵⁶ María Magdalenaa'mo, María Santiagona'me José puka'koa'mo, Zebedeo mamachii puka'koa'mo, chekuna romina'me pa'isinaa'me.

Jesure tāsi'ere kumu

(Mr 15.42-47; Lc 23.50-56; Jn 19.38-42)

⁵⁷⁻⁵⁸ Na'isōsirumuna José kuriu Arimatea vuvu'ejoopo cakupi rani pa'iu Jesure cuasaku jovosi'ku rani ti'a, Jesuni jū'isi'kuni sa tāra chini sani Pilatoni sēniasomu. Sēkuna Pilato repauni isia'ju chini chu'uasomu. ⁵⁹⁻⁶⁰ Repau'te sēni isiuuna sábanakāa menojē'e peokāapi rea aikūti caripana repau mamarepa cho'osicojena sa cuaa ũhaasomu. Repacoje kakacheja catapu ruu ujapuji ũha ta'pisō sanisōasomu repau. ⁶¹ Jā'ata'ni María Magdalenana'me cheko María repacoje ti'jñeñe'te ñu'iju ñaju paniasome.

Jesure tāsicoje pē'jekaijanare jo'kasi'ere kumu

⁶² Jo'e apeñatato puumucusena judío phairipái chũ'unana'me fariseopái Pilato pa'ivũ'ena sani chí'i ija'che i'kaasome repau'te:

⁶³ —Chukuna'te paaku, repau joreu chuta'a vajurumu i'kasi'e churana cuasame chukuna. Ija'che i'kasi'kuamũ repau: “Chu'upi chuenisõni choteumucujña pa'isirumuna jo'e vajurajiamũ”, chiisi'kuamũ. ⁶⁴ Jã'ajekuna mu'upi repau'te tāsicoje pẽ'jejanare choteumucujña chũ'u jo'kato na'a re'omu. Jã'aja'ñe cho'oma'to chekurumu repau neena ñamina rani repau'te ñaa sa joreju, “Vajuranicuhasi'kuamũ repau”, chiiju pãire kuajanaa'me. Aperumu ũcuanapi jorejuna pãi jainuko jachama'ñe, “Jesús Dios Raosi'kuamũ”, chiiju cuasasinaa'me. Jã'ajekuna irumuna repapani jã'aja'ñe cho'o joreju i'kajuna pãipi na'a jainuko jachama'ñe cuasato na'a rua cu'ajamũ —chiniasome repana.

⁶⁵ Chitena Pilato i'kaasomu.

—Jau. Repau paasina repau'te ñaamanea'ju chini peore cho'ore'ochetu'ka cho'ojũ inare sõtaopái repacoje pẽ'jejanare sa repana cho'ojache masi i'ka jo'kajũ'u pẽ'jea'ju —chiniasomu.

⁶⁶ Chikuna sani Jesure tāsicoje ta'pisi'pu catapu cha'opi je'na suoasome, pãipi vataru ña masiñu chini. Jã'aja'ñe cho'o pi'ni repacoje pẽ'jekaijanare sõtaopái ũcuachejana jo'kaasome repana.

Jesús vajuraisi'ere kuamũ
(Mr 16.1-8; Lc 24.1-12; Jn 20.1-10)

28

¹ Repana judíopái puumucuse carakuna María Magdalenana'me cheko María romicorumũ apeñatadona Jesure ũhasicojere ñañu chini saniasome. ² Repana sani

tí'asirum teana cheja ruu pi'ruasom cunam Diore ja'me pa'ikují ángelpi ũcuachejana cajekuna. Caje Jesure tāsicoje sani tí'a repacoje ta'pisi'pu catapu kuño ũha ũcuapu sē'sevu'te puñ ñuniasomu repau. ³ Repau ángel oko fe'neñeja'ñe ko'sija'iu ñoasomu. Repau ju'ikãña pojakãña paniasomu. ⁴ Jã'aja'ñe ju'ikuni ña repacoje pē'jesina sōtaopāi kukucajejani kurukurujuñ jūnisōñena ũniasome. ⁵ Jã'ata'ni ángel repanare romi ija'che i'kaasomu:

—Vajuchumanejũ'u. Musanukona Jesure ku'eche masimu chu'u. Kurususē'verona jē'jo nuko vēasōsi'kuni ku'eme musanukona. ⁶ Icheja peomu repau. Vajuranicuhasi'kuam'u, repau chuta'a jū'imaramu cho'ora chiisi'e. Repau'te ũhasicheja rani ñajũ'u. ⁷ Kaka ña pi'ni teana sani repau neenare ija'che kujũ'u: “Jesús vajuranicuhasi'kuam'u. Musanukonare na'a charo Galilea chejana saija'mu repau. ũcuachejana sani repau'te ñajanaa'me musanukona”, chiijũ'u repanare. Musanukona jã'are kura chini raisi'kuam'u chu'u —chiniasomu ángel repanare.

⁸ ũcuarumu romiva'na jã'aja'ñe i'kauna asa kukusōsiva'nata'ni ũcuacojepi cu'arepa eta pojoju vu'vūasome, Jesús neenani chu'ore kuñu chini. ⁹ Vu'vuju peosichejapi Jesús repanare ti'jñeñe rani nukaku ija'che i'kaasomu:

—Re'oja'che pa'ijũ'u musanukona —chiniasomu. Chikuna repau cū'ana sū'ka pojoasome repa. ¹⁰ Jã'aja'ñe cho'ojuna Jesús repanare ija'che i'kaasomu: — Vajuchumanejũ'u musanukona. Sani chu'u neenare ija'che kujũ'u: “Jesús musanukonare, ‘Galilea chejana saijũ'u; ũcuachejana chu'ure ñajanaa'me’, chiisi'kuam'u”, chiijũ'u repanare —chiniasomu repau.

Sōtaopāi kuaasi'ere kuamu

¹¹ Repana asasi'ere kuañu chini romiva'na chuta'a saitona sōtaopāi Jesure tāsicoje pē'jesina chekuna te'ena vu'ejoopona charo sani tī'a repacheja cho'osi'e peore judío phairipāi chū'unani kuaasome. ¹²⁻¹³ Kuaarena asa repana judío phairipāi chū'una judío ainana'me chi'i repana cho'ojache cutu pi'ni sōtaopāire ija'che i'kaju kuri ruā īsiasome:

—Pāi ūcuanukore ija'che kuajū'u: “Chukuna kānisōsirumu na Jesure repau neena ñamina rani ñaa sasōsinaa'me”, chijū'u. ¹⁴ Musanukonapi jā'aja'ñe kuaarena asani chekuru mu maire chū'uku pe'ruja'mu musanukonare. Jā'ata'ni chukunapi i'kajuna cu'ache cho'oche chū'umaneja'mu repau musanukonare — chiniasome.

¹⁵ Chitena sōtaopāi kuri koo sani repana chū'usi'e cho'oasome. Jā'aja'ñe cho'osi'ejekuna judiopāi irumu jatuka repana kuaasi'e, “Ūcuarepaa'me jā'a”, chini cuasaju chekunare ūcuare kuame.

Jesús repau neenare chū'u jo'kasi'ere kuamu

(Mr 16.14-18; Lc 24.36-49; Jn 20.19-23)

¹⁶ Ūcuarumu chukuna Jesús neena oncerepana Galilea chejana sani aikūtina musinaa'me, Jesús chukuna'te saijū'u chiisikūtina. ¹⁷ Sani mu ni Jesure ña pojoju ro're puusinaa'me chukuna. Chekuna te'ena jachaju, “Jesuma'mu iku”, chijju cuasasinaa'me. ¹⁸ Jā'aja'ñe cuasajuna Jesús repanare kueñe sani ija'che i'kasi'kuamū:

—Dios chu'ure cunamu pa'inana'me cheja pa'inare peore chū'ūñe jo'kasi'kuamū. ¹⁹ Jā'ajekuna sani ku'ijju pāire si'achejña pa'inani Dios chu'ore chu'vaju pa'ijū'u, repanapi asa chēa chu'uni cuasaju chu'u neena paapu chini. Musanukona chu'vachu'o asa chēa chu'ure

cuasanare okoro'veju pa'ijũ'u, Ja'kũna'me chu'u Repau Mamakũna'me Repau Rekocho repanare paacheji ñoa'ku. ²⁰ Ũcuachi'a chu'u musanũkonare chũ'usi'e peore che'chojũ'u repanare, jachama'ñe cho'ojũ paaru. Chu'u musanũkonare cheja si'asõñetũ'ka si'arũmũ ja'me pa'ija'mũ —chiisi'kũa'mũ repau. Re'omũ.

Dios Chu'o Kuaphuro

Koreguaje: Dios Chu'o Kuaphuro New Testament

copyright © 2009 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Koreguaje

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 14 Jun 2022 from source files dated 4 Mar 2022

87a345ac-83c6-51ad-8750-17a703f38bcc